

REVILJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS POR EL MUNDO

JANUAR
1978
LETNIK 25

RODNA GRUDA 1

SLOVENIJA

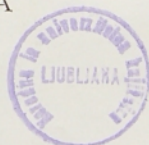

POSLOVNA MREŽA
V SR SLOVENIJI

SEDEŽ JUGOBANKE
V LJUBLJANI, TITOVA 32

PREDSTAVNIŠTVA IN INFORMACIJSKI CENTRI

FILIALA:	DR NEMČIJA	ITALIJA	ZDA	KANADA
Maribor, Razlagova 11	Frankfurt, München, Stuttgart, Düsseldorf, Hannover, Hamburg, Berlin, Nürnberg	Milano VELIKA BRITANIJA London ČSSR Praga ZSSR Moskva	New York (JUGOBANKA, Representative Office 500 Fifth Avenue, Room 3026 New York N. Y. 10036)	Toronto (JUGOBANKA, Representative Office 401 Bay St. Room 1703, Toronto, Ontario)
EKSPozITURE:	AVSTRIJA	LIBIJA	Chicago (JUGOBANKA, Representative Office Room 3012 875 North Michigan Avenue Chicago, Illinois 60611)	ŠVEDSKA Stockholm AVSTRALIJA Sydney
Ljubljana, Pražakova 14	Dunaj — Wien	Tripoli		
Ljubljana-Šiška, Celovška 106	FRANCIJA			
Ljubljana-Bežigrad, Titova 64	Pariz			
Celje, Titov trg 7	NIZOZEMSKA			
Jesenice, Maršala Tita 20	Amsterdam			
Murska Sobota, Staneta Rozmana 5				
Sežana, Partizanska cesta 7				
Maribor, Svetozarevska bb				
Nova Gorica, Kidričeva bb				

PO 2433/1979

Banka ima korespondentske zveze s 1300 tujimi bankami v 130 državah na svetu

Številka 1
Januar 1978
Letnik 25

Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos por el mundo

<i>Izdaja</i>	Vaša pisma	2
Slovenska izseljenska matica	Urednik vam	3
Ljubljana	Dogodki	4
Telefon	Jugoslavija in svet: Razveseljiv napredek v odnosih z ZDA	5
061 / 20-657	Po Sloveniji	6
Naslov	Osebnosti	7
61000 Ljubljana	Varuhi živega okrasa narave (18.000 slovenskih lovcev)	8
Cankarjeva 1/II	Življenje na vasi: Koline	11
p. p. 196	Slikar naših barv v Münchnu: Polde Oblak	12
Slovenija, Jugoslavija	Slavne slike: Maksim Gaspari	15
Telefon uredništva	Reportaža na vašo željo: Hiše brez dimnikov (Prevalje)	16
061 / 23-102	Ob stoletnici rojstva Otona Župančiča	18
Telefon uprave	Priloga: Med rojaki po Evropi — English Section	19
061 / 21-234	Kulturni center Ivana Cankarja	27
<i>Glavni urednik</i>	Mojstri s kamero: Peter Kocjančič	28
Drago Seliger	Naši po svetu: Francija, Argentina, Avstralija, Kanada, Urugvaj, ZDA	30
<i>Odgovorni urednik</i>	Za mlade po srcu	34
Jože Prešeren	Kroček mladih dopisnikov	36
<i>Urednik</i>	Umetniška beseda (Tone Partljič: Rihtarič)	
Janez Kajzer	Vaše zgodbe: Bil sem živahen fant	39
<i>Uredniški odbor</i>	Materinščina: Angleški zapis — Nove knjige	41
Janez Kajzer, Jože Olaj,	Zaupni pomenki: Družabne igre	42
Ernest Petrin, Jože Prešeren,	Slovenski lonec: Dolenjske jedi	42
Ina Slokan, Mila Šenk,	Filatelija — Domače viže — Vaš kotiček	44
Juš Turk		
<i>Uredniški svet</i>		
Anton Ingolič (predsednik),		
Matjaž Jančar, France Poznič,		
Franci Stare, Andrej Škerlavaj,		
Martin Zakonjšek		
<i>Oblikovalec</i>		
Peter Žebre		
<i>Prevajalci</i>		
Alberto Gregorič (španščina),		
Viktor Jesenik (francoščina),		
Milena Milojevič-Sheppard		
(angleščina)		

Revija izhaja vsak mesec,
7. in 8. številka izideta skupno.

Tisk: ČGP Delo, Ljubljana

NA NASLOVNI STRANI:

Lovca z ruševcem pod Triglavom. (Foto: Ivan Mikec)

LETNA NAROČNINA

Jugoslavija 100,00 din, Avstralija 6,00 au.\$, Avstrija 115,00 Sch, Anglija 3,50 Lstg, Belgija 220,00 Bfr, Danska 35,00 Dkr, Finska 23,00 FM, Francija 25,00 FF, Holandija 16,00 Hfl, Italija 5.000,00 Lit, Južno-ameriške države 6,00 US \$, Kanada 6,00 c\$, Nemčija 16,00 DM, Norveška 33,00 Nkr, Švedska 30,00 Skr, Švica 19,00 Sfr, USA 6,00 US \$

PLAČILO NAROČNINE

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356 — Devizni račun: 50100-620-010-32002-575 pri Ljubljanski banki — Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim na »Slovenska izseljenska matica« v priporočenem pismu.

Oproščeno prometnega davka
po pristojnem sklepu št. 421-1/173
z dne 24. 7. 1973

VASA PISMA

PO PETDESETIH LETIH V DOMOVINI

Bilo je v prvih mesecih leta 1977, ko so se tukaj v Clevelandu Kollandrovim in Vadnalovi zmenili, da priredijo skupen izlet v Slovenijo. Rečeno, storjeno. Konec junija se nas je zbralo okoli šeststo, ki so nas z velikimi letali prepeljali iz ameriške Ljubljane v slovensko Ljubljano. Tam so nas sprejeli s tako častjo, kot je marsikateri od nas ni nikoli doživel. Dekleta v slovenskih narodnih nošah so vsakemu od nas pripela rdeč nagelj. Uradniki na carini so bili nadvse prijazni in poskrbeli so, da smo kar najhitreje prišli do prijateljev in sorodnikov. Poleg letališke stavbe so nas že čakali avtobusi ter nas odpeljali v Ljubljano. Z nami je šla tudi naša prtljaga in ko smo prišli v hotel, je bilo vse z nami. Že takoj prvi večer so nam Vadnalovi igrali, mi pa smo potem dolgo v noč peli, plesali in pili. Potem smo se sedem dni vozili po Sloveniji. Četrtega julija smo se s štirimi avtobusi odpeljali v Škofjo Loko na izseljenski piknik, na katerem se je zbralo kakih dvajset tisoč ljudi z vsega sveta. Imeli smo izvrsten program, ki je trajal vse dopoldne. Nastopili so tudi naši Vadnalovi fantje in tudi Belokranjci so se izvrstno izkazali. Naslednji dan smo obiskali Štajersko, šli v Avstrijo v Celovec, nato pa v Kranjsko goro in in po vsej Gorenjski. Na Vrščicu so se mlajši drsali po snegu. Peljali smo se po 24 ovinkih navzgor in ravno toliko navzdol. Vozili smo se okoli Bohinjskega jezera ter se potem za en dan ustavili v najlepšem kraju na svetu — na Bledu. Najbolj ganljiv je bil prizor, ko smo se s čolni vozili na blejski otok, katerega so še pred več kot sto leti pesniki imenovali »kinč nebeški«. Ko smo se odmaknili od obale, se je oglasila Vadnalova harmonika, zagodel je ves orkester in zadonela je lepa pesem »Po jezeru bliz Triglava«. Domačini so se spogledovali. Videli so, da so to slovenski Amerikanci.

Res je, bili smo Amerikanci, a tudi Slovenci, mnogi že iz drugega in tretjega rodu. Mnogi tudi več ne obvladajo slovenskega jezika, toda pri srcu jim je ostala slovenska pesem, ki jim jo je vcepila njihova mati. Po njih žilah pa se še vedno pretaka slovenska kri.

Ko smo si ogledali otok, smo se spet vrnili na obrežje in spet je zadonela slovenska pesem. Petja in plesa je bilo dovolj tudi zvečer v hotelu. Naslednji dan pa smo spet odrinili naprej. Vozili smo se mimo bistre Soče, Nove Gorice, Sežane in se ustavili v Portorožu.

Lepa hvala vsem Kollandrovim in Vadnalovim, da so tako lepo skrbeli za nas. Vse je bilo ob pravem času na pravem mestu. Ves čas, polne tri tedne, smo bili kakor na veliki slovenski ohceti. Kjerkoli smo se ustavili, povsod so nam rekli: »Če so ameriški Slovenci vedno tako veseli, potem ste vi najbolj vesel narod na svetu!«

Slovenijo sem obiskal po 49 letih. Na Brniku smo se srečali trije bratje, ki se nismo videli vsa ta leta. Ganljivo je bilo videti tri stare možake, ki so jim po obrazih tekale solze.

Ni čudno, da so se Slovenci v zadnji vojni tako srčno borili za svojo zemljo. Prelepa je Slovenija, da bi jo kar tako prepustili tujcem. Veliko pri-znanja gre tudi našim vodnikom, ki so skrbeli za vse, kar smo potrebovali in skrbeli tudi za to, da nismo nikogar izgubili. Vsi so bili mladi Slovenci, ki pa so tudi dobro govorili angleško.

Priporočam vsem, ki v zadnjih desetih letih niste obiskali Slovenije, obiščite jo, ne bo vam žal.

Vedno sem bil »ponosen Belokranjec«. Zdaj, ko sem sam videl in slišal, kaj so bili Belokranjci v zadnji vojni, pa sem ponosen še toliko bolj. Videl sem, kaj so naredili v zadnjih tridesetih letih, to pa je dosti več kot v vseh zadnjih tristo letih skupaj. Veliko od tega nam pokaže tudi Rodna gruda.

*Matt V. Schneller
Cleveland, O. ZDA*

VEČ IZ TRBOVELJ

Rodno grudo visoko cenim in jo zelo rada berem, ker prinaša zanimive članke in fotografije iz rojstnih krajev naših izseljencev in od drugod po svetu. Moj rojstni kraj so Trbovlje. Od tam pa ni veliko slik v Rodni grudi, dasiravno je ta kraj zelo znan. Veselilo bi me, če bo v bodoče tudi iz Trbovelj kaj v Rodni grudi.

*Emma Planinšek
Joliet, Ill. ZDA*

SINEK V NEMŠKI ŠOLI

Pošiljam naročnino za revijo Rodna gruda, kar pa je več, naj ostane za tiskovni sklad. Z Rodno grudo smo zelo zadovoljni, saj nam prinese vsak mesec novice iz domovine in tudi od drugod po svetu, kjer živijo naši ljudje. Zdaj bere revijo tudi že naš sinček, ki obiskuje 3. razred nemške šole, doma pa se uči slovensko.

*M. Tomažič
Gersthofen, ZR Nemčija*

KDOR ČAKA, DOČAKA

Kakor vidite, je še vedno v rabi star slovenski pregovor, ki pravi »kdor čaka, dočaka«. Tako ste tudi v Ljubljani dočakali, da ste dobili denar za dveletno naročnino Rodne grude.

Zelo lepo je bilo od vas, da nam zaupate in ste mi pošiljali Rodno grudo, tudi če ni bila plačana. Če po pravici povem, je to samo navadna lenoba. Naša družina v Avstraliji živi daleč stran od velikih mest, z malo več dobre volje pa vam le ne bi bilo treba čakati tako dolgo. V našem kraju Jerilderie ni nobenih Slovencev, imamo pa prijatelje po vsej Avstraliji. Rodno grudo hvalimo vsi v družini. Vsi štirje otroci znajo govoriti slovensko, pisati pa jih bom morala še naučiti. Vse številke revije preberemo in nato shranimo.

*Družina Drašček
Avstralija, Jerilderie, N. S. W.*

PRIJETNO SREČANJE V CELJU

Med obiskom v Sloveniji sem tudi letos kupil več knjig in gramofonskih plošč, ki me izredno zanimajo. Življenjski stroški v Jugoslaviji rastejo, vidi pa se tudi, da ljudje vedno bolj živijo. Vesel sem bil tudi, ko sem videl, kako vsi ljudje cenijo in občudujejo vašega predsednika Tita in kako so ponosni na svoje partizane. Tudi vsi moji sorodniki so mi zatrjevali, da jim še nikoli ni bilo tako dobro, kot jim je zdaj, zato so lahko ponosni na Jugoslavijo in na predsednika Tita.

Omenim naj še, da je bilo med našim bivanjem v Jugoslaviji 25. julija v osnovni šoli »Slavko Šlander« v Celju prijetno srečanje med slovensko mladino iz Belgije in tamkajšnjimi šolarji. Zbralo se nas je kakih 50 ljudi v lepi dvorani šole, kjer je za nas nastopila domača mladina in tudi naši učenci iz Belgije.

Ob tej priložnosti bi se rad še enkrat zahvalil vodstvu osnovne šole »Slavko Šlander« iz Celja. To srečanje nam bo ostalo v trajnem spominu.

*Friderik Jošt
Marchienne-Docherie, Belgija*

UMRL MI JE MOŽ

Že več let sem redna bralka priljubljene revije Rodna gruda. Revija mi je zelo všeč, ker zasledim v njej marsikatero novico z vsega sveta. Rada bi vam sporočila tudi žalostno novico, da mi je 7. septembra umrl mož, pogreb pa je bil 9. septembra. Naslednji dan bi bil slavil svojo 50-letnico. Rojen je bil v Dolnji Bistrici v Prekmurju. Bil je zelo priljubljen v našem okolju, vsi so ga cenili kot zelo zna-

Na jesenski seji republiške konference Socialistične zveze Slovenije, ki je predvsem razpravljala o oceni urničevanja delegatskega sistema in odnosov v naši družbi ter o organizacijskih pripravah na volitve v letu 1978, je predsednik konference Mitja Ribičič med drugim poudaril, da je v obdobju, ko je bil uveljavljen nov način našega samoupravnega življenja, naša republika dosegla zavirljive uspehe. Slovenska skupnost še nikoli po narodnoosvobodilnem boju ni bila tako enotna, kot je danes, pa naj sodimo to po odzivu v številnih solidarnostnih akcijah, po združevanju sredstev za mnoge skupne akcije, po vpisovanju posojila za modernizacijo cestnega omrežja ali po čem drugem. Delavec iz neposredne proizvodnje tudi še nikoli ni imel toliko možnosti za vplivanje na splošno politično življenje, kot jih ima danes.

V slovenski družbi se danes že čuti nova usmeritev, ki naj bi nam zagotovila stabilnejši razvoj v prihodnosti. Zagotovili smo si dovolj električne energije, z večjimi vlaganji v kmetijstvo se nam obeta, da bomo doma pridelali večje količine hrane, začrtana je zgraditev večjih cestnih in drugih objektov, slovenska predelovalna industrija se vse bolj usmerja v izvoz kakovostnih izdelkov, v katerih je uporabljenih kar največ domačih surovin. Celotna slovenska industrijska proizvodnja narašča hitreje, kot je bilo predvideno po srednjeročnem načrtu, iz leta v leto večji odstotek uvoza pokrivalo z izvozom.

Obenem s tem napredkom pa se vse bolj uveljavlja takšno nagrajevanje dela, ki izhaja iz delavca kot proizvajalca in upravljalca ter pomaga premoščati zgodovinsko pogojeno razliko med fizičnim in umskim delom.

Slovenska skupnost, je med drugim dejal Mitja Ribičič, danes razpolaga z dosežki, na katere smo lahko upravičeno ponosni. Ena izmed naših temeljnih nalog pa je, da se ne zadovoljimo zgolj z doseženim, temveč da te nove odnose v naši družbi razvijamo naprej in da vse bolj upoštevamo tudi dejstvo, da se je v tem času močno spremenila tudi zavest in odgovornost naših ljudi. To naj bi se kazalo tudi pri imenovanju kandidatov za bližnje spomladanske volitve.

Jože Prešeren

Belokranjska skupina med nastopom na izseljenskem pikniku v Škofji Loki

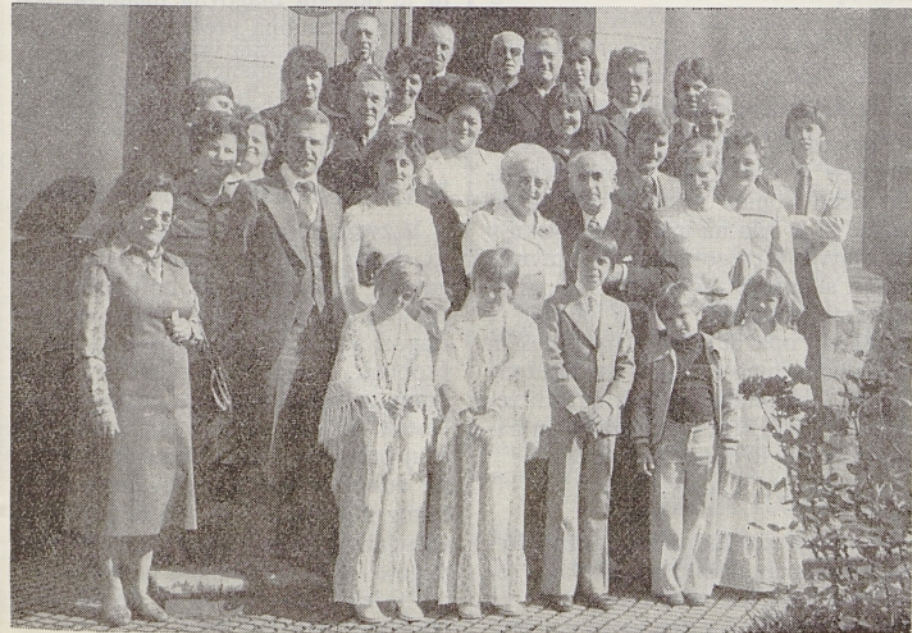

Pokojni
Martin
Maučec
iz Kanade

čajnega človeka. A kruta usoda mu je ugasnila luč življenja za vedno. Imel je veliko prijateljev po Kanadi, Avstraliji, Novi Zelandiji in v Evropi, posebno pa pri nas doma v Sloveniji.

Marija Maučec
St. Leonard, P. Q. Kanada

JUBILEJ — Dolgoletna in delovna društvena delavca slovenskega rudarskega pevskega društva Jadran v Freyming-Merlebachu v Franciji Karolina in Anton Škruba sta 10. septembra 1977 slavila 40-letnico skupnega življenja. Družinskemu slavlju se je pridružil tudi zbor »Jadrans«, ki je slavljencema zapel nekaj pesmi, podpredsednik zbora Franci Puh pa se jima je zahvalil za njuno delo v društvu ter jima izročil priložnostno darilo. Čestitkam se z najboljšimi željami pridružuje tudi naše uredništvo! Na sliki: zakonca Škruba v krogu sorodnikov in prijateljev.

PREDSEDNIK TITO V FRANCIJI, NA PORTUGALSKEM IN V ALŽIRU

Sredi oktobra je bil predsednik republike Josip Broz Tito na uradnih obiskih v Franciji, na Portugalskem in v Alžiru, kjer se je pogovarjal z najvišjimi političnimi osebnostmi teh držav o medsebojnih odnosih in o aktualnih mednarodnih vprašanjih.

Med nekajdnevnim bivanjem v Parizu je predsednik Tito kljub prenapolnjenemu programu našel čas tudi za razgovor s predstavniki naših delavcev, ki so na začasnem delu v Franciji. Zanimivemu srečanju v predsednikovi rezidenci v palači Marigny so poleg predsednikovega spremstva prisostvovali predstavniki številnih jugoslovanskih delavcev iz vseh krajev Francije. Naši rojaki so predsedniku Titu čestitali ob njegovih jubilejih, ob 85. rojstnem dnevu in 40-letnici prihoda na čelo KPJ. Večji del razgovora z našimi rojaki pa je bil posvečen spominom na bivanje našega predsednika Tita v Parizu. Zatem je predsednik Tito dejal našim delavcem, da ima Jugoslavija s Francijo zdaj zelo dobre odnose, seznanil pa jih je tudi s svojim nedavnim potovanjem v Sovjetsko zvezo, LDR Korejo in na Kitajsko.

Srečanje s predsednikom Titom v Parizu bo prav gotovo vsem udeležencem sprejema ostalo v nepozabnem spominu.

AVSTRALSKI PARLAMENTARCI V JUGOSLAVIJI

Predsednik zvezne skupščine Kiro Gligorov je v oktobru sprejel delegacijo obeh domov avstralskega parlamenta, ki je bila na uradnem obisku v Jugoslaviji. V razgovoru s predstavniki zvezne skupščine so avstralski parlamentarci poudarili, da so povsod v Jugoslaviji opazili izreden napredek in velik ponos Jugoslovancev na dosežene uspehe. Obe strani sta tudi izrazili željo po še tesnejšem spoznavanju in nadaljnjem sodelovanju obeh držav.

DRUGI DJERDAP

Naša največja hidroelektrarna Djerdap I bo kmalu dobila svojo mlajšo sestro. 80 kilometrov niže so namreč Romuni že pričeli z deli na otoku Ma-

re, kjer bo zrasla hidroelektrarna Djerdap II. Prve kilovatne ure bo začela predvidoma proizvajati leta 1983. Za razliko od prve donavske elektrarne bodo tokrat celotno gradnjo prevzeli Romuni.

Nova, druga donavska elektrarna bo imela vgrajeno moč 432 MW s po 216 MW za vsako državo. 16 agregatov bo predvidoma letno proizvedlo 2,5 milijarde kWh. Z izgradnjo druge elektrarne bo gladina vode v prvem jezuru višja za meter in pol. V pripravi je tudi že tretja elektrarna, ki naj bi bila zgrajena do leta 1990.

KNJIŽNI SEJEM V BEOGRADU

V Beogradu je bil konec oktobra 22. mednarodni knjižni sejem, na katerem je bilo razstavljenih okoli sto tisoč knjig in publikacij, ki jih je izdalo 140 domačih in okoli 2500 tujih izdajateljev iz 45 držav. Slovenski založniki so ob tej priložnosti predstavili bralcem tudi novo zbirko slovenskih žepnih knjig.

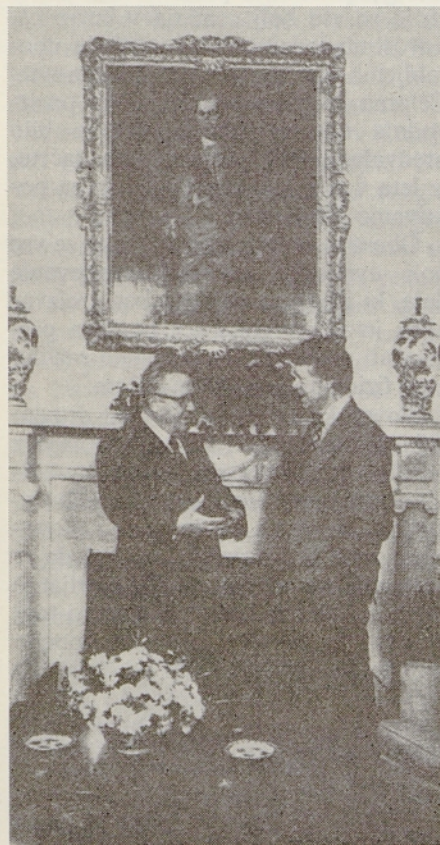
ODNOSI JUGOSLAVIJA—ZDA

Zvezni sekretar za zunanjo trgovino dr. Emil Ludviger je na nedavnem sestanku v zvezni gospodarski zbornici dejal, da so med Jugoslavijo in Združenimi državami Amerike ogromne možnosti za nadaljnji razvoj skupnih ekonomskih odnosov. V preteklem letu je dosegla blagovna menjava med obema državama vrednost okrog 800 milijonov dolarjev. Razvoj blagovne menjave pa bo v veliki meri odvisen od organiziranosti jugoslovanskega gospodarstva.

KAKO DO DELOVNIH MEST

V zvezi sindikatov Jugoslavije sodijo, da bo dogovor o zaposlovanju zagotovil doslednejše in bolj usklajeno uresničevanje politike zaposlovanja. Zaposlovanje mladih strokovnjakov ni problem, ki bi ga bilo možno rešiti samo z zaposlovanjem pripravnikov. Dotok mladih strokovnjakov znaša zdaj približno 140 tisoč na leto, sedanjí odliv aktivnega prebivalstva pa je okrog 100 tisoč ljudi. Če bi zaposleni odhajali v pokoj, ko za to izpolnijo pogoje — in to sindikati podpirajo — pa bi letno sprostili še 60 do 80 tisoč dodatnih delovnih mest.

Edvarda Kardelja je ob nedavnem obisku v Združenih državah Amerike sprejel tudi predsednik Jimmy Carter. Edvard Kardelj je ob tej priložnosti dejal, da bo predsednik Tito spomladi obiskal Washington.

JUGOSLAVIJA IN SVET

FILIP WARASCH OPROŠČEN

Deželno sodišče v Salzburgu v Avstriji je oprostilo glavnega tajnika Narodnega sveta koroških Slovencev, ki je bil obtožen, da je napeljeval k namernemu ogrožanju varnosti javnega reda s pomočjo razstreliva. Predsednik sodišča je ugotovil, da izjave glavne priče sodišča nikakor niso mogle prepričati.

NALOŽBA »ZASTAVE«

Zavodi »Crvena zastava« iz Kragujevca se pred doslej največjim »investicijskim valom«. Do leta 1982 namepravajo namreč vložiti v novo proizvodnjo in tehnologijo okoli 15 milijard dinarjev, od tega štiri milijarde v proizvodnjo novega osebne avtomobila »zastava 102«. Do leta 1982 bo ta tovarna dala na trg še en nov osebni avtomobil in dva modela gospodarskih vozil.

»Zastava« bo tako prvič sama z lastnimi silami načrtovala osebno vozilo. To bo vozilo »zastava 102«.

KULTURNO SODELOVANJE S FRANCIJO

Pred kratkim je bil potrjen nov triletni program kulturnega sodelovanja med Jugoslavijo in Francijo, ki nudi širše možnosti za specializacijo, lingvistično izpopolnjevanje, medsebojne študijske obiske in drugo. V Jugoslaviji ni pomembnejše mednarodne kulturne prireditve, na kateri ne bi sodelovali tudi francoski umetniki.

ČAČINOVIČ V ŠPANJI

Podpredsednik slovenskega izvršnega sveta Rudi Čačinovič (pred tem je bil jugoslovanski ambasador v ZR Nemčiji) je bil imenovan za izrednega in pooblaščenega veleposlanika SFRJ v Španiji. Rudi Čačinovič je prvi jugoslovanski veleposlanik v Madridu po 40 letih.

RAZVESELJIV NAPREDEK V ODNOSIH Z ZDA

Če bi hoteli z eno samo kratko mislijo označiti bistvo jugoslovanske mednarodne dejavnosti v zadnjem času, bi lahko rekli takole: Jugoslavija utrjuje in natančno določa svoje mesto v svetu, zlasti v trikotniku med tremi velikimi: Sovjetsko zvezo, ZDA in Kitajsko. To sicer ni v bistvu nič novega, kajti ena od glavnih in najbolj pomembnih zunanjepolitičnih dejavnosti Jugoslavije je, pokazati vsemu svetu, zlasti pa velesilam, da je jugoslovanska neodvisnost in samostojnost trajna politika, ki se ne spreminja in ne popušča pritiskom; če je v tej politiki kaj novega, potem je novost morda le to, da se Jugoslavija še nikoli ni tako rekoč hkrati in na najvišji ravni pogovarjala kar z vsemi tremi velesilami in obenem od vseh treh dobivala zagotovila, da spoštujejo njeno neodvisnost in samostojnost in da so zainteresirane, da ostane takšna, kot je.

Predsednik Tito je avgusta obiskal Sovjetsko zvezo in takoj zatem — po kratkem obisku v Koreji — še Kitajsko. Zgodaj spomladi pa bo obiskal tudi ZDA. Medtem pa je bil konec septembra in v začetku oktobra v ZDA član predsedstva Jugoslavije in predsedstva ZKJ Edvard Kardelj. Njegovemu obisku so ameriški politični krogi dali zelo velik pomen; med enotedenskim bivanjem v Washingtonu se je sestal in pogovarjal s celotnim ameriškim političnim vrhom, vključno s predsednikom Carterjem.

Ti pogovori so jasno pokazali, da je v odnosih med Jugoslavijo in Ameriko prišlo v zadnjem času do razveseljivega napredka, ki se kaže predvsem v večjem razumevanju ZDA za mesto, vlogo in pomen Jugoslavije v svetu. Za sedanjostopnjo teh odnosov so značilne predvsem te ugotovitve:

1. Z ameriške strani na vseh ravneh poudarjajo, da so dobri odnosi z Jugoslavijo eden temeljnih kamnov ameriške zunanje politike.

2. ZDA sprejemajo in obravnavajo Jugoslavijo takšno kot je in so zainteresirane za neodvisen in samostojen razvoj njene notranje in zunanje politike.

3. ZDA so pripravljene še bolj razviti gospodarsko sodelovanje z Jugoslavijo.

Mirno lahko rečemo, da so v teh ugotovitvah zajeti vsi bistveni pogoji, ki jih Jugoslavija postavlja za graditev dobrih odnosov s katerokoli državo na svetu. Jasno je namreč, da je za Jugoslavijo življenjskega pomena imeti dobre odnose in razvito sodelovanje s čim več državami, predvsem pa seveda z velesilami — vendar takó, da to v ničemer ne omejuje jugoslovanske neodvisnosti in samostojnosti.

V preteklosti ZDA niso vselej kazale dovolj razumevanja za takšno politiko, ki je za Jugoslavijo sicer edino razumna in možna. Bila so obdobja, ko je v Washingtonu prevladovala politika, ki je zagovarjala mnenje, da je najpomembnejše pač, kako se dogovarjata ZDA in ZSSR, včasih morda še Kitajsko, vse ostalo pa je več ali manj »drobiž«, ki se mora zlepa ali zgrda prilagajati željam in potrebam velikih. Precej takšne miselnosti je bilo na primer v politiki, ki jo je vodil ameriški zunanji minister Henry Kissinger. Posledica takega gledanja so bili med drugim pritiski velesil na manjše države, predvsem na mnoge neuvrščene države, ki so pogosto »motive« dogovarjanje in urejanje svetovnih zadev zgolj skozi očala in interese Washingtona in Moskve.

Nova ameriška vlada predsednika Carterja kaže nekaj pozitivnih novosti v svojih gledanjih na svet. Predvsem sedanja ameriška politika ni več tako prepričana, da sta na svetu samo dve, ali kvečjemu tri sile, ki kaj pomenijo; opaziti je več razumevanja tudi za druge dejavnike mednarodnega življenja in več pripravljenosti, da bi se z njimi pogovarjali in sporazumevali, ne pa samo pritiskali nanje. V teh okvirih se zdi, da se je že začel spreminjati tudi ameriški odnos do neuvrščenosti. ZDA začenjajo priznavati in spoznavati, da je gibanje neuvrščenih samostojen in pomemben dejavnik mednarodnih odnosov, s katerimi se je o mnogih zadevah potrebno in koristno pogovarjati. A tisti hip, ko kdorkoli začenja priznavati pomen neuvrščenosti in želi sodelovati z njo, se mora »srečati« z Jugoslavijo, ki med neuvrščenimi veliko pomeni.

Janez Stanič

PO SLOVENIJI

LJUBLJANA — Razsežno Ljubljansko barje bo mesto lahko v prihodnosti koristno uporabilo. Predlogov je veliko. Nekateri univerzitetni strokovnjaki so mnenja, naj bi na Barju pospešili predvsem zidavo zasebnih hiš, načrt »Ljubljana 2000« pa bo vsekakor vsaj del Barja namenil rekreaciji.

LJUBLJANA — Gibanje proti kajenju na javnih mestih je dobilo odločnejše poteze. Izvršni svet skupščine mesta se je uradno zavzel za omejevanje kajenja na vseh javnih mestih, sestankih, zborovanjih, športnih prireditvah, v vozilih javnega prometa in osebnih vozilih, pa tudi v vseh prostorih, kamor prihajajo stranke. Na ta način žele zavarovati zdravje nekadilcev, ki so bili sedaj hočeš nočeš prisiljeni vdihavati škodljiv dim.

TRIGLAV — Ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav je najvišja gora Jugoslavije »zrasla«. Na novih zemljevidih je vpisana višina 2864 metrov, medtem ko je bila prejšnja višina za meter nižja. Menda je bila prejšnja navedba napačna. Druga najvišja gora v Jugoslaviji je makedonski Korab — 2764 metrov.

BLED — Tu so podpisali mednarodno pogodbo med Jugoslavijo in Avstrijo o gradnji karavanškega cestnega predora med Jesenicami na naši strani in Področco na avstrijski strani. Ta predor bo del evropske cestne magistrale med južno in severno Evropo. Dolg bo 7,6 km, končan pa bo leta 1983. Takrat bo dograjena tudi avtocesta med Jesenicami in Salzburško, dolga skoraj 300 km. Zmogljivost predora bo 1800 vozil v eni uri.

PORTOROŽ — Kipar Janez Lenassi je iz najtršega istrskega kamna izdelal veličasten moderen spomenik partizanskim pomorščakom.

KOPER — Tovarna Tomos in švedsko podjetje Husqvarna sta podpisala pogodbo o sodelovanju pri izdelavi motornih žag. Tomos bo poslej domačemu trgu ponudil 22.000 motornih žag, 7000 iz pogodbe s švedskim partnerjem. Doslej je Jugoslavija uvozila vsako leto za potrebe široke porabe 35.000 motornih žag.

NOVA GORICA — Pri Marangonovih so nazdravili svojemu očetu, nonotu in pranotu Jožetu Bonetu, ki je praznoval 103. rojstni dan. Po poklicu je bil čevljar, zadnje čevlje je popravil, ko je bil star 98 let. V življenju je bil veliko bolan, od 85. leta dalje je prebolel kar 6 pljučnic. Toda volja do življenja je bila vedno močnejša.

PODGRAD PRI ILIRSKI BISTRICI — Novo tovarniško poslopje Plame bo omogočilo povečanje pro-

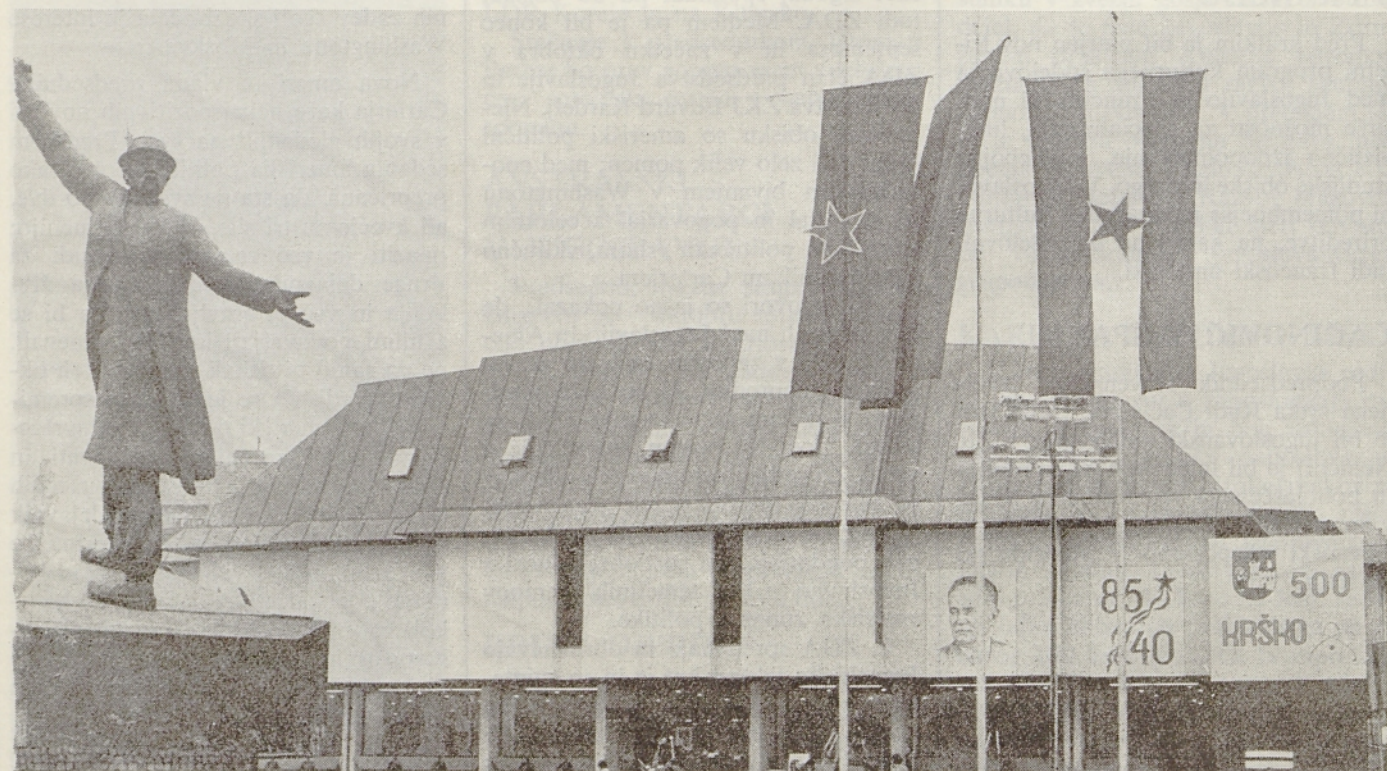
izvodnje za 130 %. Nova pridobitev je prva v vrsti širokopoteznih investicijskih načrtov podgrajske tovarne poliuretanskih mas, največje v Jugoslaviji.

POSAVJE — Gospodarska zbornica Slovenije, oziroma njen medobčinski odbor za Posavje, podpira predlog savskih elektrarn, po katerem bi bilo možno do leta 1980 zgraditi vseh 41 hidrocentral na Savi, od Jesenic na Gorenjskem do Jesenic na Dolenjskem. Prve bi bile na vrsti elektrarne na Blanci, v Boštanju in Krškem, nato pa še na Libni, v Brežicah in na Jesenicah.

TREBNJE — Mestece stalnih kolonij naivnih slikarjev postaja vse bolj kulturno. Revija »Samorastniška beseda« bo iz prvih poskusov prerasla v pravo dolenjsko kulturno revijo. V letu 1978 bosta izšli dve številki, k sodelovanju pa so povabili najbolj znane dolenjske kulturne delavce.

MARIBOR — Severna metropola je bogatejša za tri kiparska dela. Japonski kipar Banzo Toshio Matsuura je izdelal deset metrov visok obelisk, imenovan Prostor, svetloba in veter. Poljski kipar Maciej Szankowski je naredil skulpturo, ki ima naslov Odprto okno. Naslov je mišljen simbolično, v smislu sodelovanja med narodi. Mladi slovenski kipar Lujo Vodopivec pa je izdelal zapleteno in zahtevno kiparsko stvaritev z naslovom Vodnjak: iz pokončne figure v bazenu se pretaka voda v ležečo figuro. Vsa tri dela so narejena iz betona.

Nov kulturni dom v Krškem, odprt ob 500-letnici mesta. Pred njim je spomenik Matiji Gubcu, poslednje delo pokojnega kiparja Toneta Kralja (foto: Joco Žnidaršič)

MARIBOR — Kulturni teden prijateljskega nemškega mesta Marburg je minil v znamenju obiskov iz tega mesta. Mariborčani so si lahko ogledali kar tri razstave, ki so prikazovale življenje Marburga, v Mariboru pa je nastopil tudi marburški jazz orkester.

MARIBOR — Tu se je mudila na dopustu Helena Lovša-Taguchi. Že poltretje leto je poročena z japonskim profesorjem za socialne vede. Živita v Tagasakiju, mestu blizu Tokia. Spoznala sta se z dopisovanjem, še kot dijaka. Srečala sta se v Londonu in zatem v Parizu. Helena pravi, da ji največ preglavic povzroča učenje japonsčine, vendar se je uspela naučiti že več kot tisoč znakov, tako da se lahko sporazumeva in bere časopise.

CELJE — V hali Golovec je potekal deseti sejem obrti, ki se ga je udeležilo 272 razstavljalcev iz vseh republik. Organizatorji so poskušali prikazati tudi nekatere obrti, ki jih je razvoj že potisnil v pozabo — lončarstvo, keramiko in kovaštvo. Jugoslovanski zlatarji pa so svojo razstavo uredili pod geslom »vse za porabnika«.

CELJE — Celjski alpinisti po izrednih uspehih v evropskem visokogorju, po najtežjih ponovitvah v ledu Francije in strehah Dolomitov načrtujejo odpravo zunaj Evrope — v južnoameriške Ande, v pogorje Cordillera Blanca.

CELJE — Anton Bremec, 82 let, ima vozniško dovoljenje že 63 let. Opravil ga je leta 1914. Navkljub visokim letom je še vedno zaposlen in še vedno se odpravi na dolge avtomobilske vožnje, tudi več kot tisoč kilometrov daleč. Anton Bremec je dobil tudi izkaznico vzornega voznika.

SLOVENSKE KONJICE — Delovni ljudje konjiške občine so se ob vpisovanju posojila za ceste izredno izkazali, saj so presegli predvideno vsoto za 150 %. Zato bodo že letos skoraj v celoti uresničili načrte, ki so si jih zastavili za srednjeročno obdobje. Pridobili bodo 23 km sodobnih asfaltiranih cest, več, kot so jih dobili v zadnjih 30 letih.

VRANSKO — Tu so vzdali temeljni kamen za novi kulturni dom, ki bo končan septembra 1978. V njem bo dvorana z 250 sedeži, knjižnica ter prostori za glasbeno šolo.

RIMSKE TOPLICE — V letu 1977 so v Rimskih Toplicah našli več kot 100.000 nočitev. Značilno pa je, da gre samo za domače goste, tujcev skorajda ni bilo. Domačini menijo, da bi morali zanje sezidati posebno gostišče, motel ali celo manjši hotel.

LJUTOMER — Občanom Ljutomeru je na voljo lepo letno kopaljšče

z olimpijskim in otroškim bazenom, konjeniški hipodrom in nogometno igrišče. Pravkar končujejo atletski stadion, v bližnjih načrtih pa so še igrišča za tenis, rokomet, košarko in odbojko.

LENART — Tovarna Klemos v Lenartu že šesto leto uspešno sodeluje z nemškim partnerjem Küsterjem iz Ehringshausena. Izdelujejo predvsem težke bovdena za avtomobilsko industrijo. Do meseca marca bodo sezidali novo delovno dvorano, da bi povečali proizvodnjo in izboljšali delovne razmere zaposlenih.

VELENJE — Tovarna gospodinjske opreme Gorenje si je zastavila zahtevno nalogo izdelati v letu 1978 za 6 milijard in 116 milijonov dinarjev izdelkov. Z organizacijskimi ukrepi, z zamenjavo opreme ter drugim morajo zagotoviti povečanje produktivnosti za 25 %. To je osnovni pogoj, da bi znašal prihodnje leto poprečni dohodek 4500 dinarjev na zaposlenega na mesec. Prizadevali si bodo za večjo kakovost izdelkov, še več pozornosti nameravajo posvetiti oblikovanju. Na trg bodo poslali nove, sodobnejše zmrzovalnike. Proizvodnjo kuhinjskih elementov nameravajo povečati za trikrat. Izdelovali bodo tudi več vrst keramičnih ploščic.

MURSKA SOBOTA — Iz Pomurja je na delu v tujini okrog osem tisoč ljudi. V prvih sedmih mesecih 1977 se jih je vrnilo domov 117, vsaj toliko se jih je prijavilo pri skupnosti za zaposlovanje, verjetno pa se jih je vrnilo nekajkrat več. Preko skupnosti za zaposlovanje išče delo trenutno 246 povratnikov. Trudijo se, da bi vsi povratniki doma našli delo in da bi čim manj ljudi odhajalo na tuje. Po izdelanih investicijskih programih se bo v Pomurju lahko do leta 1985 nanovo zaposlilo okrog 5000 delavcev. Precejšnje možnosti za zaposlitev obstajajo tudi v obrtništvu.

HODOŠ — Tu se je zadnja leta razmahnilo kulturno življenje. Spomladi ustanovljeni pevski zbor prizadevno vadi. Na tem dvojezičnem območju pa pogosto gostujeta tudi gledališči iz Budimpešte in Subotice. Stari kulturni dom so vaščani zaradi odsluženosti sklenili podreti in na njegovem mestu sezidati novega. Nekaj denarja že imajo, gradbeni material pa bodo prispevali sami domačini.

OSEBNO STI

LAZAR MOJSOV, namestnik zveznega sekretarja za zunanje zadeve predseduje 32. zasedanju generalne skupščine OZN. V svojem nastopnem govoru se je zavzel za pravičnejši gospodarski in politični red v svetu.

DR. JOŽEF POGAČNIK, ljubljanski nadškof in metropolit, je na sprejemu, ki ga je ob njegovi 75-letnici priredil predsednik izvršnega sveta Slovenije Andrej Marinc, dejal, da slovenska katoliška duhovščina ni le lojalna do naše samoupravne družbe, temveč ji je privržena s srcem in voljo. Odnosi med cerkvijo in družbo so urejeni, manjša trenja in nesporazumi se uspešno rešujejo.

HELEN JONES, soproga pokojnega majorja Williama Jonesa, ki je bil med vojno vodja britanske vojaške misije pri Vrhovnem štabu in velik prijatelj Jugoslavije, je bila gostja Zveze borcev NOV Slovenije. Njen vtis: »Vaša dežela je prekrasna!«

VIDA JUVANOVA, dramska igralka, vzgojiteljica mladih slovenskih igralskih rodov, je dobila Borštnikov prstan, najvišje priznanje slovenskemu gledališkemu igralcu za življenjsko delo.

UMRLI SO:

ALFONZ GSPAN, prof., 72, literarni zgodovinar, proučevalec slovenskega razsvetljenstva.

VERA BRNČIČ, prof. dr., predavateljica ruske književnosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani in publicistka.

LJUBA PRENNER, dr., odvetnica in pisateljica.

ANTON OKOLIŠ, 85, Norton-Barberton, Ohio, znan slovenski društveni delavec in publicist.

GUSTAV KRKLEC, hrvaški pesnik, 78.

MITJA GORJUP, direktor publikacij Dela, 33.

VARUHI ŽIVEGA OKRASA NARAVE

Po mnenju skrajnežev naj bi vsi lovci oddali puške v muzej, sami pa odšli v pokoj. Narava naj bi opravljala svojo odbiro sama, kakor jo je opravljala pred prvim posegom človeka. Razumljivo je, da se lovci s takšnim mnenjem ne strinjajo in vendar so mu prislunili na mnoge načine. Lovec ne pobija divjadi, kadar mu pride kakšna pred oči, ampak se ravna natanko po pravih lovskih zakonih. Vsak član zelene bratovščine v Sloveniji se mora obvezno ukvarjati tudi z varstvom in gojitvijo divjadi. Tudi na slovenskem ozemlju se je človek velikokrat usodno pregrešil proti divjim živalim, okrasu in smiselni dopolnitvi razsežnih slovenskih gozdov. V nekoliko bolj oddaljeni preteklosti je celo uspel iztrebiti posamezne živalske vrste. Zadnje čase pa morijo živali predvsem stranske posledice civilizacije. Navkljub temu se lahko armada slovenskih lovcev ob sedemdesetletnici svojega društva, ki jo pravkar proslavlja, pohvali z velikimi, predvsem pa vidnimi uspehi: v slovenskih gozdovih je danes neprimerno večje število divjih živali, kot jih je bilo v letih pred vojno, uspeli pa so naseliti celo povsem izumrle živalske vrste.

20 LET TRAJAJOČA MORIJA

Nekoč so bili lovci predvsem graščaki, veleposestniki in bogati meščani. Lovska uniforma in lovška puška sta bili njihov prestižni znak. Smrtna obsodba živalstvu v naših gozdovih je bil takoimenovani dominalni lovski sistem, uveljavljen pri nas v revolucionarnem letu 1848. Vsak lastnik je tedaj smel loviti na svojem zemljišču. Število tistih, ki so smeli loviti, je nenadoma zelo poskočilo. Skozi dvajset dolgih let je trajala divja morija lovnih živali. Na Dolenjskem je bila jelenjad povsem iztrebljena že leta 1848, v šestdesetih letih prejšnjega stoletja je padel zadnji jelen v postojnski okolici, leta 1872 pa na Gorenjskem. Na Korškem se je divjad obdržala le v visokih gorah. Da bi jo zaščitili, so jo morali gojiti v oborah. V tem obdobju sta bila iztrebljena tudi divji prašič in ris. Tedanje oblasti so končno spregledale, da bodo gozdovi vsak hip prazni, če ne spremene lovske zakonodaje. Spremenili so jo tako, da so smeli na svojem zemljišču loviti le tisti, ki so

imeli večje površine strnjene sveta. Manjše površine so bile združene v občinska lovišča. Toda še vnaprej je smela in mogla loviti le denarna gospoda. Stvari so se začele spreminjati šele leta 1907, ko je poštni uradnik Karel Mayer, doma z Vrhnike, skupaj s somišljeniki ustanovil prvi slovenski lovski klub.

Že tedaj so bile izgovorjene pomembne misli: »Ne smemo biti samo lovci, ampak tudi zaščitniki narave. Prav tu je tisto polje, kjer lovec lahko uspešno deluje, ako lovišča samo ne izkorišča, ampak ga tudi — varuje. Način lova mora biti tak, da z njim nista spojena le užitek in zabava, ampak tudi varstvo in skrb za divjačino.« Prvi slovenski lovski klub je imel poučar na besedi *slovenski*. Želel je varovati slovenski značaj dežele (tedaj je bilo slovensko ozemlje še pod Avstrijo). Hotel je prisiliti tujca, da bi spoštoval slovenski značaj območja, kjer je lovil. Za prvega predsednika je bil izvoljen takratni ljubljanski župan Ivan Hribar, zaveden narodnjak.

Dve leti pozneje se je lovski klub predstavil javnosti z razstavo lovskih trofej, klub pa je štel 170 članov.

KDO SO LOVCI

V 70-letih svojega obstoja se je število organiziranih slovenskih lovcev povzpelo na 18.000. Vključeni so v 411 lovskih družin, ki so prek 18 zvez lovskih družin povezane v Lovski zvezi Slovenije.

Lovska zveza Slovenije izdaja svojo revijo *Lovec*, ki s prekinitvijo med prvo svetovno vojno in v času kulturnega molka med zadnjo vojno izhaja že 67 let. Pred nekaj leti so začeli izdajati zanimivo Zlatorogovo knjižnico — strokovne in leposlovne lovske knjige v visoki nakladi 20.000 izvodov. Pred dvema letoma so v Bistri pri Vrhniki odprli lovski muzej, po mnenju obiskovalcev je eden izmed najlepših tovrstnih muzejev v Evropi.

Lovske družine upravljajo skupaj z osmimi organizacijami združenega dela več kot dva tisoč hektarjev zemljišč. Dolarska vrednost slovenskega lova znaša v enem letu približno poldrugi milijon dolarjev. In kdo so lovci? Dobro tretjina je delavcev, petina je uslužbencev, sedmina je kmetov, šestina je upokojevcev, slede še obrtniki in drugi poklici.

OGROŽENOST DIVJADI

Ali je divjad v Sloveniji ogrožena? Varuhi narave pravijo, da je. Širjenje industrije, naraščanje prometa, izsuševanje močvirij, regulacija voda ožijo življenjski prostor divjih živali. Z uvajanjem monokultur na razsežnih zemljiščih izginjajo naravni viri hrane za poljsko divjad. Kmetijska mehanizacija, ki je kmetu neogibno potrebna, uničuje poljski divjadi gnezdišča in zavetišča. Slabe posledice povzroči tudi neprevidna uporaba kemičnih snovi v kmetijstvu.

Divjadi je nevarno vsako spreminjanje okolja, v katerem živi. Kakor so predvsem lovci zaslužni za sedanje veliko število divjih živali v Sloveniji, so naredili tudi marsikatero napako. Tako so po mnenju varstvenikov narave precej brezobzirno uničevali medveda, podobno se je godilo orlu, kanji in nekaterim drugim ujedam. Volku so še pred kratkim potekale zadnje ure. Poznavačci zatrjujejo, da pripovedi o njegovi krvoločnosti sodijo v pravljice. V Sloveniji, kjer zagleda luč sveta le še kako osamljeno volčje leglo v goščah in skalovju Snežnika in Javornikov, so volka lani zaščitili, drugod po Jugoslaviji pa so celo povečali nagrade za njegov odstrel. Toda slej ko prej bodo tudi tam prišli do enakega spoznanja kot pri nas.

VEČ DIVJADI IN NANOVO NASELJENE VRSTE

O tem, da se je v celoti le obrnilo veliko na bolje, najbolje pričajo številk. Po zadnjih zbranih podatkih iz leta 1975 imamo v Sloveniji danes 300 medvedov, medtem ko smo jih imeli leta 1934 šestkrat manj, nadalje imamo 5500 jelenjadi (leta 1949 le 740), 77.800 srnjadi (leta 1949 le 24.000), 13.300 gamsov, 3400 divjih prašičev, 1167 divjih petelinov, 1169 ruševcev, 266 kozorogov, 370 damjekov, 2096 muflonov, 15 volkov in 100 svizcev.

Medved je v vseh zahodnih državah Evrope praktično že izumrl, pri nas je bil do leta 1966 trajno zavarovan, sedaj pa je, kot zatrjujejo lovci, odstrel nekako uravnovešen s prirastom. Ris je bil iztrebljen konec prejšnjega stoletja, pred leti pa nanovo naseljen. Tedaj so potekale burne po-

Njegov prvi in zadnji (foto: Rajko Marenčič)

Divji petelin (foto: Ivan Mikec)

Kozorog (foto: Oskar Dolenc)

lemike, ali je pametno naseljevati to strašno zver. Naselitev je uspela. To dejanje so pohvalili tudi ekologi, saj ris opravlja naravno in potrebno selekcijo med divjadjo. Kozorog je bil iztrebljen že pred 19. stoletjem, nanovo pa naseljen leta 1890. Sprva so ga gojili v oborah. Sedaj živi na obronkih Begunjščice, v Trenti, v bohinjskih gorah in v Kamniški Bistrici. Nanovo so pri nas naselili tudi muflona, damjeka in svizca.

Lovci kot prvi varuhi žive narave se danes bolj kot kdaj prej zavedajo, kako tesno je divjad povezana s človekom in zavedajo se tudi, da je bilo storjenih v preteklosti veliko napak, predvsem kot posledica nerazumnosti in premajhne razgledanosti. Marsikatera napaka je bila že popravljena, veliko dela pa lovce in druge varuhe še čaka. Lovišča so danes dobro urejena in zgledno oskrbovana. Preprejena so s številnimi lovskimi stezami. Divjadi so zlasti pozimi na voljo številna krmišča in druge naprave. Lovci so si postavili številne lovske domove in kočice. Lovci so zelo navezani na svojo organizacijo, med seboj gojijo tovarštvo in solidarnost. Veliko dela opravijo prostovoljno.

LOVCI BREZ PUŠK

V zadnjem času so se lovci s puškami pridružili še lovci brez pušk. To so ljudje, ki imajo radi naravo: sprehode po komaj dostopnih gorskih strminah, doživetje jutra na robu zelene jase, pogled v prostrano nebo, razglede na razsežne gošče gozdov, srečanje z divjadjo. Namesto puške so vzeli v roke fotoaparata ali kinokamero. Združili so se v Foto-kinu klubu Diana. Oblečijo lovske uniforme, obnašajo se kot lovci, skrbe za divjad kot drugi lovci, le streljajo ne. Sprožilce na puški so zamenjali s sprožilcem na fotoaparatu. Namesto trofej prinašajo domov prelepe prizore iz žive narave. Tudi vsi posnetki na teh straneh in na naslovni strani Rodne grude so delo članov foto-kino kluba Diana.

Janez Kajzer

REKLI SO O LOVU

EDVARD KARDELJ: Lov je prazivirni odnos človeka do narave. Človek je v tem procesu samo element ravnovesja v prirodi. Lov je naravni odnos, dokler se ne spremeni v neodgovorno plenjenje ali ubijanje brez odgovornosti. Zgodovinsko lova ne moremo ločiti od nujnosti za obstoj človeške vrste. V mislih imam prehranjevalni krog. Pralovec je ubijal živali iz istega razloga, kot mi danes brez predsodkov gojimo, ubijamo in jemo krave, kokoši in druge domače živali. Smisel

Divja prašiča (foto: Janez Černač)

Trije igrajoči se medvedji mladiči (foto: Alojzije Frkovič)

lova se je sedaj spremenil, vendar je njegova prazvirna vsebina ostala nespremenjena.

LOJZE BRIŠKI (predsednik slovenske lovske organizacije): Mislim, da smo po lovski ureditvi, pa tudi v uresničevanju te lovske ureditve presigli vse sosede, države, ki imajo sicer bogatejšo lovsko tradicijo. To nam tujci tudi priznavajo. Pri nas smo lovišča zaokrožili, kolikor je bilo mogoče, v naravnih mejah. Kapitalistični sistem tega ne more. Zato v tujini laskavo govorijo o naših dosežkih in tega smo lahko samo veseli.

TONE KLANČAR (predsednik komisije za ljudsko obrambo in družbeno samozashčito pri izvršnem odboru Lovske zveze Slovenije): Lovec mora biti dober strelec, ker drugače ne sme loviti. Po družinah imajo vsako leto najmanj enkrat na leto preizkus strelskih sposobnosti članov. Kdor ga ne opravi, tisto leto ne sme streljati visoke divjadi. Tako članstvo stalno vzdržuje potrebno stopnjo znanja in spretnosti.

ŽIVALI V KRAJEVNIH IMENIH

Razširjenost lovnih živali je pustila sledi tudi v krajevnih imenih, nastalih iz imen za različne vrste divjadi, npr. Jelenčice, Jeleniče, Jelenek, Jelendol, Jelenja vas, Jelenov žleb, Srnjak, Medvedjek, Medvedje, Medvedice, Medvedje brdo, Lisičje jame, Lisičjak, Zajčje polje, Zajčji vrh, Volčja jama, Volčje Volče, Volčje njive, Volčji grad, Polhov gradec, Polhovica, Polšnik, Jazbine, Jazbina, Golobinjek, Jerebišče.

ZLATO, SREBRO, BRON

Na 16 velikih mednarodnih razstavah v Avstriji, Nemčiji, Italiji, Madžarski, Češkoslovaški in Jugoslaviji, ki so bile prirejene od leta 1910 do danes, so Slovenci dobili za razstavljene trofeje 467 zlatih medalj, 707 srebrnih medalj in 1479 bronastih medalj. Nekatere trofeje so dobile tudi najvišje nazive. Tako je bil na razstavi v Torinu leta 1973 proglašen za svetovnega prvaka kožuh medveda, ki je bil uplenjen na Snežniku. Kožuh volka, uplenjen prav tako v lovišču Jelen-Snežnik, pa je postal svetovni prvak leta 1976.

KOLINE

Decembra ali januarja, najraje pred prazniki, ko je že vse zasneženo in se kmečki ljudje najraje stiskajo k toplim pečem, veli gospodar: »Jožek, po špele pojdeš!« To so drenove šibe, s katerimi zašilijo klobase. Stari oče zakuri peč za peko svežega kruha in medtem »stopa« proso. Gospodinja hkrati pomiva najrazličnejše piskre in lonce, v katerih se bodo cvrli oevirki. V vsej hiši vlada vznemirjenje, kot da se pripravlja nekaj velikega.

Koline (tudi koljerija ali furež) so za slovenskega kmeta že od nekdaj delovni praznik, ki se ga veselijo starec, zrel mož in otrok. Na večer, preden zakoljejo najlepšega prašiča pri hiši, so še najbolj žalostni otroci in gospodinja. Še zadnjikrat mu nesejo v svinjak večerjo, boljše kot navadno, saj bi bila prava škoda, če bi pujs v zadnjih urah svojega življenja shujšal.

Premožne kmečke hiše so imele tudi do deset pitanih prašičev, večino seveda za prodajo. V takšnih hišah so skozi vse leto visele v kašči ali dimnici šunke, krače, rebra, veliki kosi prekajene slanine, prekajene klobase, na Gorenjskem so hranili gnjat v čebrih — dežah, v Prlekiji jo še vedno hranijo v tunkah. Bilo je več kot dovolj masti in ocvirkov. Dobrot so bili deležni tudi gostje in lačni prišleki.

Poseben obred pa je bil in je marsikod še danes klanje prašiča. Še v trdi temi se izvije iz zimskih meglic nekaj močnih možakarjev, ki jih je gospodar povabil že prejšnji dan. Noži čakajo nabrušeni. Možje najprej zvrnejo šilce žganja, nato pa z vajenimi prijemi zvlečejo prašiča iz hleva. Spokojni jutranji mir pretrga presunljivo cviljenje. Možje ga neusmiljeno vlečejo za ušesa, prevrnejo ga na hrbet, zgrabijo za noge, za ušesa, za glavo in za rep. Pujs cvili in se premetava. Občutljivi otroci beže proč in jočejo. Tudi gospodinja ima solzo v očeh. V rokah drži veliko skledo za kri. Že privre iz prašičjih prsi dolg in topel curek. Kri je treba hitro mešati, da se ne strdi. Otožno cviljenje ponehava.

Krepki može ga že s smolo drgnejo po koži, da je pitanec brez kocin kmalu videti kakor nežen dojenček. Zdaj je tudi žalosti konec.

Na velikem plohu, navadno kar na prostem, ga mesarijo, odirajo, z očmi merijo debelino špeha in hvalijo gospodinjjo. Gospodinja, ki ne ve, kje se

Prašič na plohu — praznik v hiši (foto: Janez Zrnc)

je drži glava, že praži jetrca. Možakarji jih zalivajo z vinom, z moštom ali z žganjem, kakor že kje. Otroci ta dan ne gredo v šolo. Učitelju se bodo odložili s kolinami.

Medtem vaški mesar, ki je običajno samouk, že izdeluje krvavice, pa jetrne klobase (v Prlekiji imenovane čurke), polnjeni želodec, mesene klobase. Sosedje kakor mimogrede pogledujejo v ves ta direndaj, gospodinja jih vabi k mizi. Danes je vsakdo dobrodošel gost. Tudi družina sede k obilnemu kosilu. Danes večidel ne vedo več, zakaj mora biti tako. Nekoč pa so vedeli, da je treba na tak dan obilno jesti in tako — po stari veri — vplivati na rodovitnost živine v prihodnjem letu.

Kljub številnim novim navadam tudi na podeželju prave šunke in prave koline še niso izumrle. Zdi se celo, da narašča število s peso in korenjem vzrejenih prašičev.

Poleg šunke in rebrc kmečki ljudje

še posebno cenijo posušen želodec, za katerega poznajo na različnih območjih različne recepte. Včasih ima celo vsaka hiša drugačen recept. Najlepše kose mesa pripravijo za sušenje. Nalože ga v večje in manjše kadi, kjer ga uležano, ga obesijo v dimnico. Dimnice so posebni prostori na podstrešju ali pa kje zunaj hiše. Primorski pršut suše na kraški burji in prav to mu daje slasten okus.

Včasih so kmetje shranjevali prekajeno meso celo v žitu, da ga ne bi načeli črvi (v Beli Krajini in ponekod na Dolenjskem). Mogoče pa so ga skrili med žito pred tatovi in nepridipravi.

Decembra, januarja in tudi še februarja so na slovenski kmečki mizi krvavice, godlja iz krvi, žolca pa sveže svinjsko meso. Krvavice raznesejo tudi sosedom, ko pa koljejo sosedje, jim jih povrnejo.

Ladislav Lesar

Prašičereja se je zdela slovenskemu kmetu nekdaj tako pomembna, da je po prašičih poimenoval tudi svoje vasi. Poznamo Svinjsko vas, Svinjak, Svinje in Svinjsko. Svinji vrh v Beli krajini pa je domači župnik že pred zadnjo vojno preimenoval v Sinji vrh.

Nekoč so prašiče pasli v cerovih in bukovih gozdovih, ki jih je bilo do 17. stol. več kot danes. Živali so se hranile z želodom in žirom. Prašičereja je narasla predvsem v 16. stol., ko so začeli uporabljati mast.

SLIKAR NAŠIH BARV V MÜNCHNU

»Vsi poznavalci in ljubitelji mojih slik vedno poudarjajo, da že izbor mojih barv izpričuje, da nisem Nемеc, da sem doma nekje z juga Evrope. Vedno sem bil ponosen na to,« je v pogovoru dejal Leopold Oblak, slovenski slikar in grafik, ki že dolga leta živi v Münchnu v Zvezni republiki Nemčiji. Izselenec je, zdomec, če že hočemo uporabiti ta nelepi izraz, in vendar ni izselenec. Saj za umetnost vedno poudarjamo, da ne pozna meja, še zlasti pa to velja za moderno umetnost. Leopold Oblak pa je hotel svoje izselenstvo tudi formalno skrčiti na najmanjšo možno raven, saj ima ves čas v Ljubljani prijavljeno stalno bivališče, enakomerno pa porazdeli tudi čas, ki ga preživi v domovini in na tujem. V tem je pač tudi prednost njegovega svobodnega umetniškega poklica.

Marsikaj podobnosti pa Leopolda Oblaka veže s številnimi drugimi na-

šimi novejšimi izselenjci v zvezi z motivi, ki so pripeljali do njegovega odhoda iz domovine. Po uspešnem zaključku študija na akademiji upodablajočih umetnosti v Ljubljani leta 1954 je iskal primerno delovno mesto likovnega pedagoga na kateri izmed slovenskih šol, a tega ni našel. Iskal je skromen atelje, kjer bi lahko delal, ustvarjal, pa ga ni našel. Nobenega uspeha ni imel tudi pri iskanju stanovanja. In v tem trenutku mu je prišlo prav bežno poznanstvo z nekim nemškim slikarjem iz Münchna. Izkoristil je priložnost in se odločil, da se za nekaj časa preseli v bavarsko prestolnico. Prav gotovo pa tega ni storil brez nekega veselja, saj mu je bilo dobro znano, da je München v preteklosti nudil zatočišče številnim umetnikom z vsega sveta in da si želi še danes ohraniti sloves nemške umetniške prestolnice. V tem mestu je vsaj v umetniških in umetnostnozgodovinskih krogih še vedno živ spomin na slovito slikarsko šolo, ki jo je več let na prelomu tega stoletja vodil slovenski slikar Anton Ažbe. Ažbetova šola je imela pomemben vpliv na evropsko moderno slikarstvo — med drugim je obiskoval tudi začetnik kubizma Kandinsky — še zlasti pa na slovenske impresioniste Jakopiča, Groharja, Sternena, Jamo in druge.

»Skozi Ažbetovo slikarsko šolo v Münchnu je šlo skoraj vse moderno evropsko slikarstvo, saj so posamezni Ažbetovi učenci imeli izreden vpliv na moderno umetnost,« pravi Leopold Oblak. »Danes pa v Münchnu razen redkih strokovnjakov nihče več ne ve za Ažbeta. Seveda pa je omenjena njegova slikarska šola v vseh umetnostnozgodovinskih zbornikih.«

V takem okolju, ki ima izreden pomen tudi za slovensko zgodovino umetnosti in za slovensko slikarstvo nasploh, si bo prav gotovo moč izpopolnjevati tudi lasten umetniški izraz. Tako si je najbrž predstavljal tudi Leopold Oblak. Izoblikoval si ga je sicer že prej, deloma mu ga izoblikuje že slikarska akademija, treba pa ga je razvijati naprej, iskati vedno nekaj novega.

Ves čas svojega bivanja v Münchnu se Leopold Oblak giblje večidel v umetniških in kulturnih krogih. V prvih letih je tudi študiral nekaj časa na akademiji likovnih umetnosti pri profesorju Erichu Gletteju in profesorju Georgu Meistermannu, odpravil pa se je tudi na vrsto študijskih potovanj v Italijo, Francijo, Belgijo, na Nizozemsko in še kam.

Leta 1966 je še z dvema drugima umetnikoma objavil znani »fragmentistični manifest«, ki je izzval precejšnjo pozornost v evropskih umetniških krogih.

»To je bil korak naprej v mojih iskanjih,« pravi Leopold Oblak. »Na ta način sem skušal razviti nekaj novega iz svojega osnovnega principa, nov način izpovedi.«

S svojimi slikami želi Leopold Oblak navezati svojevrsten stik z opazovalcem svojega dela, hoče mu povedati nekaj, kar bo razumel vsakdo, ki bo za to pokazal voljo. Zato se pogosto znajdejo na njegovih slikah zgodbe, ki pripovedujejo zdaj z vsebino, zdaj z barvo, zdaj z idejnimi asociacijami. V teh svojih slikarskih iska-

Slikar in grafik Leopold Oblak: uveljavil se je na tujem

Leopold Oblak: Katarina, sitotisk, 1976

INDUSTRIA- IMPORT

TITOGRAĐ

GENERALNI ZASTOPNIK
CHRYSLER SIMCA ZA JUGOSLAVIJO

Informacije Industriaiport:

Titograd — Vuka Karadića 23	tel. 081/45-291
Ljubljana — Gosposvetska 13	tel. 061/314-752, 314-7
Beograd — Ivana Milutinovića 41	tel. 011/441-712
Zagreb — Gundolićeva 11	tel. 041/442-262
Sarajevo — Vrazova 6	tel. 071/36-394
Skopje — Đura Strugara 11 a	tel. 091/34-105
Novi Sad — Žarka Vasiljevića 8	tel. 021/26-682, 27-824
Rijeka — Ul. Žrtava fašizma 2	tel. 051/34-693
Split — Blatine 12-14	tel. 068/510-888

njih se počuti bolj svobodnega. Skupina fragmentistov razvija svoje delo po načrtani poti, neredko pa povzdigne svoj glas tudi v prizadevanjih proti dekadenci v sodobni umetnosti, proti nasilnemu avantgardizmu, ki »človeštvu ne daje nobenega novega pozitivnega predznaka«.

»Umetnost mora človeku pomagati,« pravi Leopold Oblak, »da pride na čisto sam s seboj. Obogatiti ga mora v pozitivnem smislu.«

Kako ga je sprejela nemška javnost?

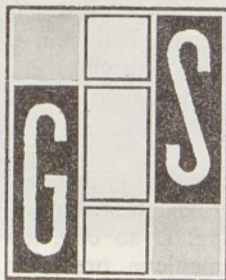
»Zelo lepo,« ugotavlja. »Zdi se jim samo po sebi razumljivo, da pride v München, kadarkoli nastane kaj posebnega. Ponosni so, da se je naše fragmentistično gibanje razvijalo prav v Münchnu. Radi imajo v svojem okolju kaj novega, pomembnega.«

In tako ustvarja Leopold Oblak trdno vključen v nemške umetniške kroge, neguje pa tudi tesne stike s svojimi slikarskimi kolegi v domovini. Danes ima svoj slikarski atelje tudi v Ljubljani, kjer nastaja veliko njegovih umetnin. Zlasti zunaj ni v Nemčiji slikal še nikoli. Pravi, da si ne zna predstavljati, da bi lahko slikal tudi nemško pokrajino. Pregloboko je zakoreninjen v ta naš mali domači svet, ki ga je s svojim umetniškim delovanjem na tujem na svoj način le razširil. Domotožja, tistega pravega, kakršno muči marsikaterega našega človeka na tujem, Oblak ne pozna. Dela lahko kjerkoli in kadarkoli; lahko skoči domov, kadar si zaželi.

Doslej je imel Leopold že vrsto samostojnih in skupinskih razstav, od prve, ki je bila v Ljubljani leta 1955, pa do razstav v številnih nemških mestih, v Švici, Avstriji in na Švedskem.

Z našimi ljudmi, ki so na začasnem delu v Münchnu, doslej ni imel posebnih stikov. Moj čas je do konca izkoriščen, pravi, nikoli nisem imel časa za družabno življenje, kakršno se odvija v številnih klubih tujih delavcev v Münchnu. Skoraj pa je bil presenečen, ko je izvedel, da v tem mestu deluje kar več deset jugoslovanskih klubov in med njimi tudi izredno aktivno slovensko kulturno-umetniško društvo Triglav. Ko bi ga to ali katero drugo jugoslovansko društvo povabilo, da bi razstavljal v njihovih prostorih, pa bi se z veseljem odzval njihovemu povabilu, nam je zatrjeval.

Jože Prešeren

GORENJSKI SEJEM · KRANJ

FIERA • MESSE • FAIR • KRANJ Slovenija — Jugoslavija
64001 KRANJ CESTA STANETA ŽAGARJA 27
TELEFON 21-580, 26-973, 22-240, 22-234, 22-235 BRZOJAV SEJEM KRANJ RAČUN PRI SDK 51500-601-10381

vabi razstavljalce in obiskovalce na sejemske prireditve v letu 1978

XVII. MEDNARODNI KMETIJSKI IN GOZDARSKI SEJEM

od 7. do 16. aprila

III. MEDNARODNI SEJEM MALEGA GOSPODARSTVA

od 5. do 12. maja

VI. MEDNARODNI SEJEM OPREME IN SREDSTEV CIVILNE ZAŠČITE

od 30. maja do 4. junija

XXVIII. MEDNARODNI GORENJSKI SEJEM

od 11. do 20. avgusta

XI. MEDNARODNI SEJEM OPREME

od 10. do 17. oktobra

XIX. NOVOLETNI SEJEM

od 16. do 26. decembra

ČLOVEK IN UMETNIK

MAKSIM GASPARI

V BESEDI IN PODOBI

Spoštovani rojaki,

za slikarja Maksima Gasparija radi pravimo, da je naš, slovenski, skorajda že ljudski umetnik. Saj zlepa ni slovenske družine, ki ne bi skrbno varovala kakšne znamenite Gasparijeve razglednice, koledarja ali knjige z njegovimi čudovitimi ilustracijami.

Gaspari je namreč bil in ostal tesno povezan z našo zemljo, našo zgodovinsko usodo in našim človekom v lepih in težkih trenutkih. V svojem dolgem življenju je ustvaril pisano galerijo narodopisno obarvanih umetnin: v neštetih različicah je upodabljal prizore iz kmečkega življenja — raje praznične trenutke kot delo in trpljenje — ter jim vdihoval radoživost in nezlomljivo voljo do življenja.

Razkošna monografija o slikarju Gaspariju bo razgrnila pred vami življenje in delo tega velikega umetnika v vsej njegovi polnosti kot sklenjeno celoto. Strokovno uvodno študijo je napisal ugledni umetnostni zgodovinar prof. dr. Stane Mikuž. V tekoči besedi je predstavil umetnikovo življenje ter razložil tudi njegove najznačilnejše slike.

Približno 1905. leta je dunajska secesija dosegla svoj višek, ki mu je sledilo naglo upadanje. In nadvse zanimivo je, da je to elitno gibanje rodilo našo moderno in da je iz njenih vrst izšel Maksim Gaspari, slikar, ki je s svojo umetnostjo resnično in široko zaobjel življenje slovenskega ljudstva.

Gaspari se je leta 1907 naselil v Kamniku, kjer je imel pri prijatelju Sadnikarju več let delovni prostor. Slikal je po manjših naročilih portrete, razglednice in podobno.

Leta 1911 se je slikar oženil in odpotoval z ženo v Rož na Koroškem. Tu je marljivo risal in polnil svojo skicirko z motivi znamenj, kmečkih hiš, ulnjakov, običajev ter likov kmečkih ljudi. V letih prve svetovne vojne je spremljal to strašno poglavje naše zgodovine. Toda to niso predvsem opisi bitk, temveč zgodbe o ljudeh, ki jih je doma prizadela vojna vihra, jim povzročila skrbi, žalost ali celo usodno nepopravljivo škodo.

Od leta 1928 naprej, ko je ilustriral »Prvo čitanko«, je nastala rešta ilustracij za vrsto knjig, ki so bile, kar je tudi važno, namenjene predvsem

mladim srcem. Tu se je začela prva Gasparijeva pot, ki je vodila v globino, do srca slovenskega ljudstva.

V dvajsetih letih je slikar razvil tudi živahno karikaturno dejavnost. Leta 1928 je Gaspari postal restavrador v etnografskem muzeju v Ljubljani. To mu je omogočilo potovati po deželi, posebno po Beli krajini, kjer je mogel v tistih časih še najti pristno in živo ljudsko izročilo. Marljivo je začel risati stare hiše, kašče, zidanice, narodne noše, običaje in ljudi.

Leta 1944 so nastale Gasparijeve ilustracije za Jurčičevega »Desetega brata«, 1952. leta so nastale risbe za »Slovenske narodne pravljice« Alojzija Bolharja. Ta knjiga je — gotovo tudi zaradi Gasparijevega likovnega prispevka — doživela že osem izdaj!

Ob slikarjevi devetdesetletnici (1973) je bila v kamniškem muzeju odprta umetniška razstava z naslovom Maksim Gaspari in kamniško mesto... To je bilo tiho soočenje med začetkom, ki je obetal, in med plodovi starosti, ki je obete že zdavnaj izpolnila.

Iz študije dr. Staneta Mikuža

NAROČILNICA

Ime in priimek

Naslov

Država

Nepreklicno naročam knjigo založbe Mladinska knjiga MAKSIM GASPARI — monografija.

Naročeno knjigo bom plačal(a) v enkratnem znesku 16 US \$ (ali ustreznost vrednost v drugih valutah) takoj po prejemu računa na naslov: Mladinska knjiga, TOZD Trgovina, izvozni oddelek, Titova 3, 61 000 Ljubljana, Jugoslavija.

Datum

Podpis

IZPOLNJENO NAROČILNICO POŠLJITE NA NASLOV: MLADINSKA KNJIGA, TOZD TRGOVINA, IZVOZNI ODDELEK, TITOVA 3, 61 000 LJUBLJANA, YUGOSLAVIA

KAJ JE V KNJIGI

- uvodna študija prof. dr. Staneta Mikuža
- 65 reprodukcij Gasparijevih del v črno-beli tehniki
- 50 najboljših Gasparijevih oljnih slik in ilustracij — v barvah
- bibliografija, indeksi, kazala

CENA

V platno vezana knjiga s štiribarvnim ščitnim ovitkom (format 28,5 × 22,5 cm) stane 285 dinarjev (16 US \$ ali 37 DM ali 9 angleških funtov ali ustrežno vrednost v drugih valutah). Plačilo je možno po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim na »Mladinska knjiga, TOZD Trgovina, izvozni oddelek«, v priporočenem pisnu.

DARILO

Vsak kupec knjige bo dobil skupaj z monografijo tudi posebno darilo: komplet štirih barvnih razglednic z izbranimi Gasparijevimi motivi.

Maksim Gaspari: Gorenjska svatba (olja, 1937).

Lastnik: Dom S. Rozmana, Gozd Martuljek

SLAVNE SLIKE

V sleherni številki Rodne grude bomo poslej natisnili barvni posnetek enega izmed najboljših del slovenskega slikarstva. Začenjamo z danes že zares slavno sliko Maksima Gasparija. Odločitev so narekovali trije razlogi:

1. Maksim Gaspari je tisti slovenski slikar, ki je vse življenje zajemal predvsem iz ljudskega izročila in je zato občinstvu najbolj domač.

2. Slikar Gorenjske svatbe je najstarejši živeči slovenski upodabljači umetnik in praznuje januarja 1978 že svoj 95. rojstni dan.

3. Ob tej slovesni priložnosti je dočkal izid svoje prve velike monografije, ki je na široko razgrnila njegov prispevek k slovenski likovni ustvarjalnosti.

Maksim Gaspari si je tako kot skoraj vsak slikar že dolgo želel ustvariti monumentalno delo. Takšno naročilo je dobil šele v svojih zrelih letih. Za turistični dom v Gozdu Martuljku je

na podlagi temeljitega študija in številnih skic naslikal Gorenjsko svatbo v velikih razsežnostih (146×177 cm), pri kateri je uporabil vse svoje kompozicijsko znanje in svoje dolgoletne študije slovenskih običajev. Tako je nastala zares monumentalna podoba svatbe, ki je bila na kmetih vselej vesel prazničen dan. Na svatbi so se kmetje, zgarani od težkega vsakodnevne dela, sprostiti in se poveselili, kakor so vedeli in znali in kakor je velevala tradicija. Na mizo pa je na ta dan za razliko od vsakodnevne močnika in zelja prišlo vse najboljše, kar se je lahko speklo v kmečki peči.

Svate na naši sliki je vznemiril prihod maškare, ki s krožnikom pobira denar. Čeprav vsi vedo, kdo se skriva pod masko, se je maškare ženska z otrokom na levi ustrašila, ustrašili pa so se je tudi otroci, ki so zbežali na kmečko peč v ozadju.

Nevesta in ženin sta nekam otožno razpoložena, to je zanju velik dan, ko se končujejo brezskrbna mlada leta in

se začenjajo skrbi. Godec, ki je raztegnil harmoniko, dostojanstveno sedeč za mizo, že s svojim izrazom opozarja na svoj pomemben delež pri svatbenem razpoloženju. Močna ženska za mizo ponuja pravkar pečene krofe, druga ženska pa jih ponuja dobrovoljnemu vaškemu župniku. Eden izmed domačih pridno nataka vino, eden izmed svatov — z očali — je očitno pripadnik učenega stanu.

Na svatovski mizi ne manjkata obvezna svatbena rekvizita: ženitovanjska pogača in pušljec. Z razgibanimi figurami, s svetlobo, ki lije iz zamreženega okna v ozadju, z izrazi posameznih svatov je slikar pričaral pred nas toplo domačnostno vzdušje kmečke svatbe. Iz slike je razvidna povezanost med svati, položaj vsakega posameznika, pred nas zadiha velik kmečki praznik. Pristnost okolja dopolnjujejo takšne nadržanosti kot so stenska ura na uteži, podobe na steklu, pisana majolka in zrezljan gorenjski kmečki stol.

HIŠE BREZ DIMNIKOV

Pa o lepi in zanimivi Koroški napišite kaj, predvsem bi rad prebral, kako je sedaj na Prevaljah.

*Adolf Garber
Kreutzwald, Francija*

Dragi rojak, z veseljem ustrežemo vaši želji. Vsak kraj je zanimiv, toda malo je tako zanimivih, kot so Prevalje. Imajo: 1. slavno preteklost, 2. zanimivo sedanost, in 3. vabljivo prihodnost.

1

Preteklost je mogoče na Prevaljah zaslediti na vsakem koraku. Prevalje nimajo ulic, ampak so razdeljene na zaselke: Perzonali, Zgornji kraj, Nicina (poseben koroški narečni izraz za senčni kraj ob gozdu), Prisoje, Trg, Stare sledi, Ugasle peči, Spodnji kraj, Polje, Na produ, Fara, Dobja vas. Spodbudo za takšno lepo poimenovanje posameznih delov Prevalj je dal domačin prof. Sušnik, ravnatelj študijske knjižnice na Ravnah.

»Stare sledi« in »Ugasle peči« spominjajo na 80 let nemira, ki ga je na Prevalje prinesla industrijska revolucija. Ugodna prometna lega Prevalj, zadosti vodne energije, bogati gozdovi in marljiva delovna sila ter leški premogovnik so zvalili semkaj sinova angleškega tovarnarja Matije Rosthorna, ki je imel v Avstriji tovarno kovinskih gumbov. Leta 1824 sta Rosthorna spravila v tek prevaljsko cinkarno, ko pa je cena cinku padla, sta jo opustila.

Leta 1835 je začela delati prevaljska železarna. Kmečki sinovi so mislili, da bodo postali gospodje, pa so začeli zapuščati kmetije. Gozdovi so začeli preraščati travnike, pašnike in sadovnjake.

Nekega dne se je v železarni zrušil del peči. Temperatura v peči se je nenadoma dvignila. Dosegli so zaželeno toploto. Peči so takoj preuredili in v svet je poromala novica: »Uporaba rjavega premoga pri pudlanju rešena na Prevaljah.« Novica je odmevala po vsej Evropi.

Prevalje so rasle, sem so prišli trgovci, obrtniki in prekupčevalci. Leta 1836 je tu začela obratovati prva valjana železniških tirnic v Avstriji. Prevaljske tirnice so bile vrhunske kakovosti. Uporabljali so jih za avstrijske, madžarske in italijanske železnice.

Za slavo prevaljskega železa se je skrivalo garanje domačih delavcev. Stroge delovne postavbe so utesnjevale njihovo življenje. Paragraf številka osem teh Postav se je glasil: »Med delom s'komo kaj govoriti, kar k'gospodovom opravičilo ne shlishe, ni pripusheno. Kteri se proti to postavo pregreshi, temu se bode pol shiht dol potegnilo.«

Leta 1899 so železarno zaprli. Stroj so poslali v Donawitz. Delavci so šli za njimi ali kam drugam v svet. Zadnji dimnik je padel leta 1932. Za viharno industrijsko dobo so ostale samo še stare sledi.

Prevalje so se zapisale tudi v kulturno zgodovino. Približno dva milijona slovenskih knjig ima na naslovni strani zapisano ime kraja Prevalje. Osem let po prvi svetovni vojni je na Prevaljah gostovala Mohorjeva družba, ki je pribežala semkaj iz slovenstvu nenaklonjenega Celovca. Družbo so preselili z vsem imetjem v 64 vagonih tako na hitro, da je v Celovcu na poti od tiskarne do kolodvora obležalo veliko raztresenih svinčenih pismenk. Sovraštvo do slovenstva je seglo celo na Prevalje. Neki nemški šovinist je poskusil preseljeno tiskarno zažgati, a se mu to ni posrečilo. Po osmih letih se je Mohorjeva družba za vedno preselila v Celje.

2

Danes živi na Prevaljah 5200 ljudi, v vsej prevaljski krajevni skupnosti pa 7500. Med njimi je kar 900 upoko-jencev. Mnogo upoko-jencev živi v »perzonalih«, starih rudarskih blokkih, mnogo pa v novih stanovanjskih stavbah, ki so jih na Prevaljah sezidali tudi za upoko-jence iz Mežice, Črne in iz Raven. Prevalje so danes predvsem delavske, obenem pa so naravno središče za številne prelepe koroške hribovske vasi. V samem kraju deluje več kot deset tovarn in podjetij, od katerih nekatere zaposlujejo več kot 300 ali 400 delavcev. Česa vsega ni tu: tovarna lesovine in lepenke, tekstilna industrija, tovarna rezalnega orodja, gradbeno podjetje, prevozno podjetje, tovarna pohištva in še in še!

Ivan Vodovnik, predsednik sveta krajevne skupnosti, in Jože Boštjan, tajnik krajevne skupnosti, pravita, da ljudje, ki se priselijo v Prevalje, ne gredo več iz kraja. Kaj je na Prevaljah tako privlačnega? Pravijo, da je to ze-

lo domač kraj, kjer se vsi med sabo družijo, niso razdeljeni na zgornje in spodnje družbene plasti, ljudje so družabni, enotni, življenje v številnih kulturnih društvih je zato živahno.

Tudi na zunaj so Prevalje zanimive. So nekakšna posrečena zmes mesta in podeželja. Za starimi rudarskimi bloki je mogoče videti domače živali: kokoši in zajce. Celo kaka meketajoča koza in kak prašič poživljata okolico. Povsod je veliko zelenja, središče kraja je urejeno kot kak park s klopami in celo z umetniškimi kipi. Vrtovi ob hišah, leseni plotovi, viseča brv čez Mežo, ozke uličice med zasebnimi hišami, po katerih se je mogoče sprehoditi — vse to napravlja kraj prijeten. In seveda je to tudi kraj, kjer se vsi poznajo med sabo, kjer vsakdo v vsakem trenutku ve, kje je mogoče koga najti. Središče Prevalj je podnevi obljudeno in prometno kot kako mestno središče.

Seveda pa na Prevaljah ni vse prvovrstno. Veliko priseljevanje na Prevalje je vzrok, da morajo posamezne družine stanovati še v barakah ali v odsluženih stanovanjih. Rečica Meža je pravi zgled onesnaženosti. Ne samo da je v njej najti stotero najrazličnejših odpadkov, od gum do starih loncev, skozi Prevalje teče vsa motna in spenjena. Že četrto stoletje ni v njej nobenega življenja. Zrak na Prevaljah je vse prej kot odličen. Slab zrak zanašajo sem tovarne iz sosednjih krajev, piko na i pa pristavljajo zasebne in družbene kurilnice.

3

In že smo na začetku prihodnosti. Meža bo menda že prihodnje leto tekla čista in bistra, ker bo sedanji dolgoletni onesnaževalec končno le začel uporabljati čistilne naprave. Upajo, da bodo v rečici spet zaživele postrvi in podusti in da se bo v njej mogoče celo kopati. Tedaj bodo vso strugo in oba bregova temeljito očistili vseh odpadkov, ki so jih sedaj metali v industrijski odplakovalni kanal.

Tudi zrak bo kmalu čistejši, saj tovarniški dimniki v Mežici pravkar dobivajo filterna pokrivala. Prevaljčani pa nameravajo odpraviti tudi krajevno onesnaževanje zraka. Zmenili so se namreč, da bo ves kraj centralno toplovodno ogrevan. Na krajevni skupnosti imajo na voljo že zajetne mape natančnih načrtov. Računajo, da bodo

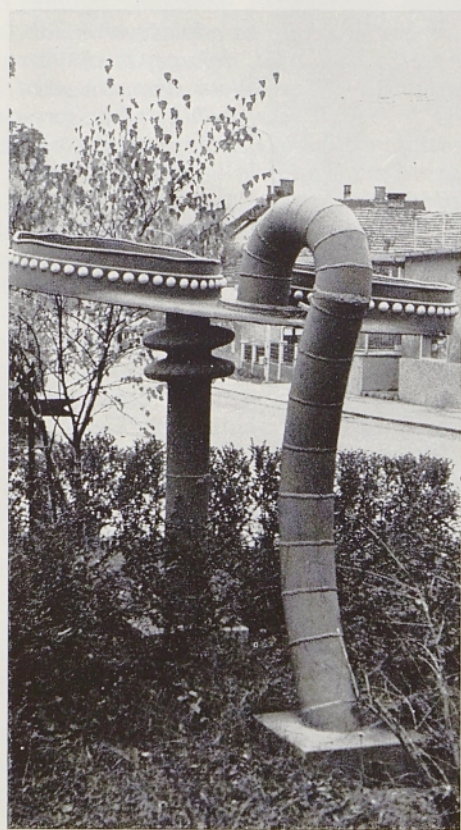

Prevalje — kraj, iz katerega noče nihče (foto: M. Kambič)

Romantika: lesena brv čez rečico Mežo

Okras: moderen železni kip domačina Andreja Grošlja

tja do leta 1980—1982 priključili na krajevni toplovod zadnjo zasebno hišo, bloke pa že precej prej. Prevaljske hiše bodo takrat zgubile dimnike, saj bodo postali nepotrebni. Seveda bo to veliko stalo vsakega posameznika in tudi skupnost. Vendar je več kot 90 odstotkov ljudi z vsem srcem za novost. Razmišljajo, ali ne bi kazalo najbolj trmoglave, kakršnih bo gotovo nekaj, prevzgojiti s posebnim davkom na dimnik. Mirno lahko zapišemo, da bodo Prevalje čez kakih pet let brez dimnikov. To niso kakšne nedosegljive iluzije, saj toplovodno ogrevanje sosednje Ravne uresničujejo že sedaj oziroma so ga že skoraj v celoti izvedle.

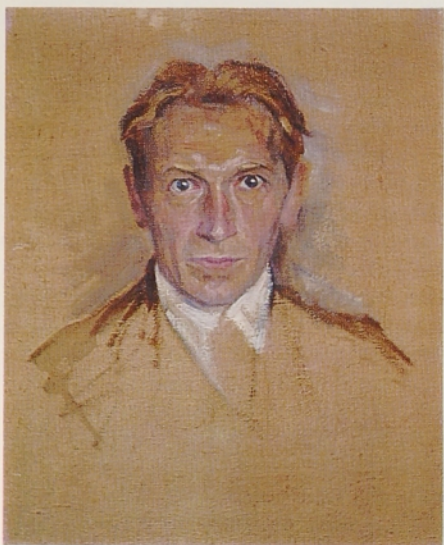
Stanovanjski stiski pa bodo v bližnji prihodnosti odpomogli z zidavo novega stanovanjskega naselja v Polju. Sezidali bodo 950 stanovanj za približno 2700 ljudi.

Nekoč komunalno najbolj neurejen kraj postaja vzor urejenosti. Tako so se med drugim zmenili, da bodo s pomočjo krajevnega samoprispevka (vsak zaposleni bo v petih letih prispeval 0,90 % mesečne plače!) sezidali lep kulturni dom, ki bo stal 12 milijonov novih dinarjev. Načrti so narejeni, zidati ga bodo začeli v letu 1978, končan bo dve leti pozneje. V njem bo dvorana s 500 sedeži, avtomatsko kegljišče in prostori za številna društva, ki delujejo v kraju: za planince, gasilce, telovadce, tabornike, pevce, glasbene ansamble, gledališnike, za Rdeči križ in druge. Pozneje pa nameravajo ob kulturnem domu sezidati tudi manjši hotel.

Z istim samoprispevkom pa so že obnovili in asfaltirali cesto na Leše, nadalje so obnovili velik kmečko-turistični kraj Šentanel in gasilski dom, prispevali so za pravkar odprti dom upokojencev, uredili cestno razsvetljavo v Dobji vasi in prispevali za pravkar odprto šolo na Lokovici. To pa že niso majhne stvari! Prevalje so z vsemi sosednjimi kraji kakor prerojene. Vsi čutijo, da se veliko dela in da bo kraj jutri še dosti prijetnejši. Da ne bi šli veliki dogodki v nič, skrbi Koroški kinoklub Prevalje, ki snema na filmski trak vse velike dogodke in vse zanimive spremembe. Zdi se, da imajo svoj prav tisti, ki hočejo za vsako ceno živeti prav na Prevaljah.

Janez Kajzer

PESNIK DUME IN BELE KRAJINE

Ivana Kobilca: Oton Župančič, 1922

Triindvajsetega januarja 1978 bo preteklo sto let, odkar se je leta 1878 v slikovitem podeželskem trgu Vinici v Beli krajini, na skrajnem južnem robu Slovenije, rodil pesnik Oton Župančič, veliki mojster slovenske umetniške besede. Njegov ustvarjalni opus je velikanska klaviatura, ki z nezmanjšanim umetniškim žarom zveni v slovenskem kulturnem prostoru že od konca prejšnjega stoletja naprej in je tudi danes nepogrešljivi spremljevalec v duhovnem življenju slehernega Slovenca. Spomin na njegovo rojstno obletnico je zato svetel pogled na prehojeno pot tenkočutnega umetnika, ki je živel in ustvarjal v prelomnih zgodovinskih trenutkih

Srečno zgodnjo mladost je pesnik preživel v Beli krajini, kjer se je za zmeraj napil sončne svetlobe in soka domače zemlje, vzljubil preprostega človeka ter se opajal ob ljudskem izročilu. Tej deželici je ostal zvest vse življenje in ji posvetil mnogo svojih najlepših pesniških biserov. V njegovih pesmih je Bela krajina odkrila svetu svojo neponarejeno dušo in svoje srmežljivo srce, iz njih odsevajo iskriava radoživost in šegavost belokranjskega človeka, njegove najbolj skrite želje in stiske, iz njih diha lepota pokrajine med Gorjanci in Kolpo.

A poleg svetle strani je Oton Župančič zelo zgodaj okusil tudi senčno plat življenja. Njegova rodna pokrajina je namreč v tem času preživljala eno najbolj žalostnih obdobij v vsej svoji

zgodovini. Iz siromašne zemlje ni bilo mogoče iztisniti niti najnujnejšega za življenje, zato so se njeni prebivalci odpravljali za kruhom v daljni svet, največ v Ameriko in Nemčijo. Prvi Belokranjci so se začeli izseljevati že okoli leta 1850, a najbolj množično je bilo izseljevanje ravno v času pesnikovih otroških in fantovskih let. Pri tej žalostni procesiji sta bila najbolj udeležena ravno Vinica in Dragatuš. Na te čase se Župančič spominja v slovitem članku *Adamič in slovenstvo* (1932):

Spominjam se izza mlada, kako so visele po vseh krčmah poleg svetniških podob na steklu in barvotiska »Dobe človeškega življenja« velikanske reklame z ogromnimi parniki in napisi »Red Star Line«, »White Star Line«, »Hamburg—Amerika Line«, »Bremen—New York«, »Trst—Amerika«. Ljudje so se izseljevali trumoma, da je bila ne ena hiša brez gospodarja ali sploh brez ljudi. Deca na šolskih klopeh so sanjala o Bremenu in Hamburgu; New York, Chicago, Cleveland, Montana, Minnesota, Pensilvanija, Dakota, Pittsburgh, Nebraska, Kalifornija so jim bila domača imena, tam so bili njihovi očetje, starejši bratje, strici po rudnikih, fabrikah, salunih, farmah in »slali« za odplačevanje dolgov, za popravila, dokupe, davke, za priboljšek. Marsikatera slamnata streha je izginila, lesena hiša se je spremenila v zidano. Pet mojih tetá — več sestrá mati ni imela — je bilo v Ameriki.«

Gospodarska stiska je tudi pesnikovo družino prignala tako daleč, da so morali misliti na selitev iz Dragatuša. Pesnikovo mater je mikalo za sestrami v Ameriko, oče pa se je s sinom Otonom razgledoval celo po Bosni, da bi morda tam kupila hišo. Nazadnje so se leta 1891 preselili v Ljubljano ter tako za zmeraj ostali v Sloveniji. Tragično usodo svojih rojakov je pesnik doživljal skrajno prizadeto. Bolj ko je odraščal, bolj živa je bila v njem podoba opustelih in razpadajočih domačij, neobdelanih polj in osamljenih starčkov. Tako so nastale pesmi *Vzdih*, *Barčica*, *Mornar*, *Ločitev*, a nad vsemi je veličastna in pretresljiva pesnitev *Duma*, v kateri je Župančič z mojstrsko pesniško govorico izpovedal najglobljo bolečino svojega razbolelega srca in širšemu svetu prvi odkril socialno stisko Belokranjcev.

Na kasnejši življenjski in ustvarjalni poti se je Župančič razvil iz plahega svetlolasega fanta v razgledanega svetovljana in mnogo obetajočega poeta novega časa. Kakor je naglo dozoreval kot človek, tako je bil tudi njegov umetniški razvoj nenavadno razgiban. Plemenito dediščino ljudskih pevcev iz rodne pokrajine je ob študiju modernih evropskih pesnikov in ob doživljanju mogočnega utripa velikih mest obogatil z novimi spoznanji ter v svojo poezijo vtikal dragocene nove čustvene in miselne razsežnosti. Njegov nemirni pesniški duh pa je nenehno gnalo naprej. Pesniške zbirke *Čaša opojnosti* (1899), *Pisanice* (1900), *Čez plan* (1903), *Samogovori* (1908) vsaka na svoj poseben način najbolj zgovorno pričajo o Župančičevi izjemni ustvarjalni moči in izjemni življenjski volji, ki ga je od vsepovsod zmeraj znova usmerjala domov, da se je napajal iz živih izvirov domače zemlje, domačega človeka, iz domačih kulturnih in družbenih razmer. Tudi vse kasnejše pesniške knjige: *Ciciban* (1915), *V zarje Vidove* (1920) in *Zimzelen pod snegom* (1945) samo še potrjujejo ustvarjalčevo trdno povezanost z usodo slovenskega človeka in slovenskega naroda. Samo tako široko sprejemljiv za vsa svetovna literarna in družbena dogajanja, a na drugi strani močno zakoreninjen v domačem svetu je lahko Župančičev ustvarjalni duh sproščeno rušil okorele dogme ter v slovensko književnost utrl pot živemu ritmu dvajsetega stoletja.

Oton Župančič je bil zadnji predstavnik znamenite četverice pesnikov, pevcev iste pomladi (poleg Dragotina Ketteja, Ivana Cankarja in Josipa Murna), ki je na pragu v novo stoletje prerodila slovensko književnost. V njihovem literarnem delu je slovenska besedna umetnost doživela nov izjemno močan vzpon in ponovno ujela korak z najbolj razvitimi evropskimi literaturami. Bil je v najbolj plemenitem pomenu besede ljudski pesnik, mojster pesniške besede za otroke, briljanten prevajalec najzahtevnejših del svetovnih klasikov, človek z izjemno pretnjenim občutkom za jezik, ugleden kulturni in družbeni delavec, zraven vsega pa obdarjen z dragocenimi človeškimi odlikami, izmed katerih sta bili vedno v ospredju njegova izredna življenjska vedrina in smisel za humor.

Janez Mušič

MED ROJAKI PO EVROPI

SREČANJE SLOVENSКИH DRUŠTEV
V DÜSSELDORFU

DOMOVINA JE ENA...

Slovensko kulturno in športno društvo Maribor v Hildnu, ZR Nemčija, deluje od maja 1975 in brez dvoma je bila višek njegovega društvenega delovanja organizacija letošnjega regionalnega srečanja slovenskih društev v zahodni Evropi. V veliki, lepi in primerno urejeni dvorani Philipshalle v Düsseldorfu se je v soboto, 15. oktobra zbralo nekaj sto naših rojakov, ki žive v Porenju in Westfaliji, da bi sledilo kulturnemu programu, ki so ga zanje pripravila tamkajšnja slovenska društva ter da bi se udeležili prijetnega srečanja z rojaki. Nad odrom izpisano pozdravno geslo »Domovina je ena, nam vsem dodeljena«, je dajalo srečanju še poseben prizvok narodnostne prireditve in tesne povezanosti z rojstno domovino.

V zanimivem kulturnem programu so sodelovale glasbene, pevske ali folklorne skupine, ki so zastopale društva: »Sava« v Frankfurtu, »Bled« iz Essna, »Slovenija« iz Gütersloha, »France Prešeren« iz Burscheida, »Jugoslavija« iz Wuppertala, »Sirena« iz Solingena, »Slomšek« iz Belgije in domače društvo »Maribor« iz Hildna. Kot posebej povabljeni gostje so nastopili tudi odlični pevci iz domovine, moški nonet iz Rogoznice pri Ptuju, nemška društva na tem področju pa je zastopala ritmična in glasbena skupina »Modro bele iskrice« iz Solingena.

Rojaki so pozorno sledili zanimivemu programu, katerega velik del so prispevali otroci, ki obiskujejo slovenski dopolnilni pouk, in kar tudi potrjuje mnenje, da društva in šole tesno sodelujejo, pogosto je tesno povezan celo njihov obstanek. V nekaterih primerih so prej obstajala društva in se zavzela za ustanovitev slovenske šole, v zadnjem času pa ob novih šolskih oddelkih nastajajo tudi nova društva. Seveda pa ne smemo prezreti tudi aktivnosti odraslih članov, ki se trudijo, da bi v svoje društveno delovanje vnesli čimveč kulturnih dejavnosti. Posebej moramo pohvaliti skupino pevcev frankfurtske »Save«, ki jih vodi zagnana društvena delavka Daniela Žula, pa dve folklorni skupini, mladinsko in odraslo, ki delujeta pri essenskem »Bledu«. Zaradi odhoda nekaterih članov skupine iz društva so imeli plesalci v preteklih mesecih precej težav, vendar pa so jih uspešno prebrodili in danes plešejo morda tako, kot niso še nikoli. Veselje je bilo prisluhniti tudi številnim mladim recitatorjem, ki so ponekod nekoliko z nemškim naglasom, vendar gladko povedali številnim poslušalcem vrsto pesmi, ki so obiskovalcem segle do srca. Naš mladi rod, v neredkih primerih že druga, na tujem rojena generacija, vse bolj stopa v ospredje delovanja slovenskih društev v ZR Nemčiji. S tem bo vsekakor treba resneje računati tudi pri načrtovanju društvenih akcij.

S posebno pozornostjo so poslušalci sledili tudi nastopu edinega »nemškega« društva, folklorne skupine »Vesela mladina«, ki deluje v okviru društva »Slomšek« v Belgiji. Njeni člani so skoraj vsi že iz druge izseljenske generacije in s pomanjkljivim znanjem materinega jezika, njihov nastop pa je bil tako izpopolnjen, da so mnogi gledalci ugovarjali, da je bil na ravni »profesionalnih« skupin. Žal na srečanju nismo videli mladinske folklorne skupine iz Nizozemske, ki bi prav gotovo popestrilo to srečanje; rojake, ki

Na odru Philipshalle v Düsseldorfu se je zbralo več kot sto nastopajočih rojakov

Nastop folklorne skupine »Bled« iz Essna je ponovno navdušil

Del omizja »Savanov« iz Frankfurta, ki se pripravljajo na organizacijo prihodnjega slovenskega srečanja

Folklorna skupina »Vesela mladina« iz Belgije se je predstavila z najbolj zrelim nastopom

Predstavniki iz domovine so si ogledali tudi klubske prostore v Hildnu. Z leve proti desni: Ivan Atelšek, predstavnik skupščine občine Maribor, Jakob Hebar, predsednik društva »Maribor«, Marko Pogačnik, tajnik koordinacijskega odbora pri RK SZDL, in Jože Fošnarčič, novinar RTV Ljubljana.

živijo v obmejni nizozemski pokrajini, pa je zastopala delegacija slovenskega pevskega zbora Zvon iz Heerlena, ki jo je vodil predsednik zbora Franc Jančič.

Slovensko kulturno in športno društvo »Maribor« iz Hildna, ki je nosilo težo na srečanju, je bilo ustanovljeno komaj v maju leta 1975 in ima danes prek 200 aktivnih članov. Že od samega začetka so naleteli na razumevanje mestne uprave na čelu z županjo dr. Ellen Wiederhold, kar je tudi vplivalo na trdno rast društva. Kmalu po nastanku društva jim je uspelo, da se je v njihovem kraju ustanovil oddelek slovenskega dopolnilnega pouka, dobili so lastne društvene prostore, ustanovili sekcije. Po besedah sedanjega predsednika društva Jakoba Hebarja ima veliko zaslug za tako uspešno delo prejšnji predsednik Jože Pahič, ki se zaradi bolezni žal ni mogel udeležiti tega srečanja. Predsednik »Maribora« nam je tudi dejal, da so priprave na organizacijo tega srečanja trajale več mesecev in da so se številni člani resno lotili dela, za katerega so bili zadolženi. Uspeh je rodilo vestno delo vseh članov in sodelovanje z vsemi nastopajočimi društvi. Seveda pa se je tako pri delu kakor tudi pri obisku prireditve poznalo, da so se v preteklih mesecih številni naši rojaki za stalno vrnili v domovino.

Predsednik društva »Maribor« Jakob Hebar je tudi ugodno ocenil sodelovanje s pokroviteljsko občino v domovini, z Mariborom, katere predstavnik Ivan Atelšek je bil prav tako navzoč na tem srečanju. Mariborčani bodo v prihodnje storili vse, da bi bilo društvo, ki nosi ime njihovega mesta, v prihodnje kar najbolj povezano z domovino in tudi seznanjeno z njenim razvojem. Društvo je v stalnih stikih tudi s koordinacijskim odborom za vprašanja naših delavcev na tujem pri republiški konferenci Socialistične zveze Slovenije.

»Slovinci ohranjajo in bodo tudi v prihodnje ohranili tesne stike z domovino ter se bodo vrnili domov kot enakopravni člani naše socialistične skupnosti,« je v pozdravnem govoru v slovenščini dejal ob začetku tega srečanja odpravnik poslov jugoslovanske ambasade v Bonnu Đorđe Stojković. Prav slovenska društva v ZR Nemčiji so številnim drugim jugoslovanskim društvom in klubom lahko vzor vestnega društvenega dela, zato je toliko bolj dobrodošlo sodelovanje vseh teh društev.

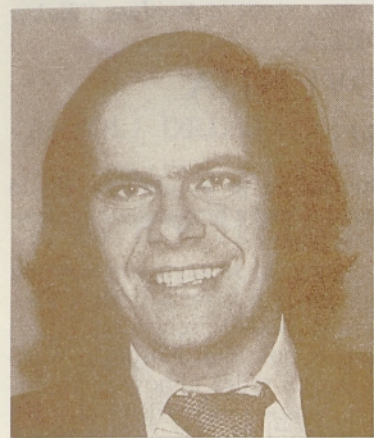
In kakor je dejal v uvodnih pozdravnih besedah predsednik »Maribora« Jakob Hebar: »Slovinci smo majhen narod v združenju enakopravnih jugoslovanskih narodov, raztresenih po vsem svetu, radi zapojemo, zapešemo, znamo se prilagoditi, vendar v srcu ostane ena sama želja — vrniti se domov v rodni kraj, v Slovenijo, Jugoslavijo, ki postaja vedno večje prizorišče sodelovanja med narodi in miru v svetu. En delček tega smo tudi mi, ki smo zbrani tukaj.« Tako je tudi to veliko srečanje rojakov iz ZR Nemčije, Belgije in Nizozemske poteklo v prijetnem in slovesnem vzdušju, ki bo prav gotovo številnim udeležencem ostalo še dolgo v spominu. Mlademu slovenskemu društvu v Hildnu pa je treba izreči vse priznanje za uspešno organizacijo.

Omeniti moramo še, da so se poleg omenjenih predstavnikov pokroviteljske občine iz domovine in predstavnika jugoslovanske ambasade udeležili srečanja še številni drugi ugledni gostje iz ZR Nemčije, med katerimi je bila tudi županja mesta Hilden dr. Ellen Wiederhold, svetnik ambasade Franc Pristovšek in sekretar koordinacijskega odbora za vprašanja naših delavcev na tujem pri RK SZDL Slovenije Marko Pogačnik. Kulturni spored je povezovala slovenska učiteljica Zofija Češnovar, za razvedrilo pa je v kulturnem delu sporeda skrbel društveni ansambel »Kvintet Štatenberg«.

Jože Prešeren

»TRIGLAV« 1978

Ime »Triglava« v Münchnu je bilo že pogosto zapisano na stolpcih naše revije, kar pomeni, da Slovenci v bavarski prestolnici zares živahno delajo. Društvo je v treh letih svojega obstoja pridobilo v svoje vrste že 350 članov. Ne mine mesec brez velike športne ali kulturne prireditve, včasih pa se vrste prireditve celo druga za drugo.

Marjan Kepic,
predsednik
»Triglava«
v Münchnu

Odkar imajo svoje lastne prostore, tega pa je komaj eno leto, jim gre vse še bolje. Sedaj se lahko vsaj sestajajo na svojem, čeprav gre le za 75 najetih kvadratnih metrov. Tu je mogoče sestankovati, odigrati partijo šaha, vzeti iz knjižnice v roke dobro knjigo. Predvsem pa tu načrtujejo nove prireditve.

Predsednik društva »Triglav« v Münchnu Marjan Kepic je povedal, da je društveno delovanje dospelo do pomembne prelomnice. Člani nič več ne prepuščajo spodbude in dela voljnim posameznikom, ampak si delo razdelijo in vsi krepko poprimajo, kjer je treba in kadar je treba.

Sklenili so, naj tudi v letu 1978 ne mine mesec brez velike prireditve. Ob prvem maju načrtujejo osrednjo večdnevno prireditev. Več bi radi prispevali k osrednji jugoslovanski proslavi 29. novembra. Vzpostavili bodo še tesnejše stike z drugimi slovenskimi društvi v Nemčiji in v Švici. V svoji sredi bi radi pozdravili še več umetniških skupin iz domovine.

J. K.

IZ UČITELJSKE BELEŽKE

ARTHUR IN LOTHE V SLOVENSKI ŠOLI

Lep sončen dan je bil. V šolskem parku so žvrgolele ptice, skozi okno učilnice so se široko vlivali prameni sončnih žarkov. Učenci so že zbrani. Stikajo glave, v skupinah oživljajo dogodke tedna, drug drugemu odkrivajo svoje skrivnosti.

Na vratih se pojavi nov gost. Neznan očka s svojim sinom. »Tako in tako je, domov bomo šli čez leto, dve in nujno je, da moj otrok hodi v slovensko šolo. Mama sicer ni Slovenka, tudi jaz slovenščino komaj lomim, vendar pa bomo živeli v Sloveniji. Naredite, kar morete!«

Otrok je videti pogumen, poln volje, začuden opazuje punčko, ki je tudi danes prvokrat tukaj in se cmeri. On je čisto nekaj drugega, on je fant, pokazal bo, kaj zmore, postavil se bo pred drugimi.

Vrata se zapro. Prijazno sprejmemo oba novinca. Vsakdo hoče biti njun sosed.

A nenadoma, glej ga spaka. Deklici se razvedri obraz, svoje narede tudi bonboni, ki so za tak primer pripravljene v predalu. Veselo se vključi v družbo sošolcev. Toda kaj je s »pogumnim« fantom? Nenadoma se popolnoma spremeni. »On ni Slovenec, on je rojen v Nemčiji, ne mamica in ne očka nista to. Slovenske govornice še nikoli ni slišal.

Zakaj bi hodil v slovensko šolo? Ne bo!« Tako ves ogorčen izbruha iz sebe.

Kdo bi takrat videl »tovarišici« v srce? Resnična bolečina ji ga stiska. Zakaj je tako? Ali ji bo uspelo? Kako bo z otrokom? Učni pogoji niso idealni, to sama ve, in tako kljub najboljši volji ne more dati od sebe tistega, kar bi želela. Ponoči se ji v urah brez sna te misli kot film odvijajo pred očmi.

In epilog?

Arthur je po enem mesecu postal najboljši učenec svoje skupine. S starši je prišel celo na literarni večer, čeprav je za to skoraj premajhen. Med izvajanjem sporeda je tovarišici narisal slovensko zastavo in ob njej je napisal »Slovenec«.

Zaslugo za to preobrazbo imajo starši, ki ga v vsem času, odkar otrok hodi v slovensko šolo, spodbujajo in močno sodelujejo z njim.

Tudi Lothe iz sosednega oddelka je sprva prišla nerada v slovensko šolo. Nikakor ni dala glasu od sebe. Mama razlaga otrokovo odklonilno obnašanje z besedami: »Slišala je, da jugoslovanski učitelji kričijo, tepejo in oštevajo učence.« Avtorjev tega natolcevanja ni mogoče odkriti. Tudi potrebno ni. Lothe je že drugo šolsko uro dobila stik s sošolci. Želela je ostati do konca pouka, čeprav bi kot »prvček« smela z malimi domov že prej. V Slovensko šolo zdaj rada hodi.

M. S.

RODILO SE JE NOVO DRUŠTVO VZLET »LASTOVKE«

ROJSTNI DAN. — Dvaindvajsetega oktobra 1977 se je v bavarskem mestu Ingolstadt rodilo novo slovensko-kulturno prosvetno društvo. Nadelo si je pomenljivo ime Lastovka, ki razodeva željo po vrnitvi v domači kraj. Mesto ob Donavi, znano predvsem po avtomobilski industriji Audi, ima 90.000 prebivalcev, med njimi je 10.000 tujcev. Mednje spada tudi 1800 Slovencev, ki so pretežno doma iz Prekmurja. Doslej so živeli precej vsaksebi, sedaj računajo, da jim bo z novim društvom življenje v tujem mestu potekalo plodneje, bolj družabno in manj osamljeno.

OSAMLJENOST. — Težko bi rekli, da Slovenci v Ingolstadt doslej niso naredili ničesar. V zadnjih petih letih so imeli nekaj prireditev, enkrat pustovanje, drugič vinsko trgatve, tretjič piknik, delovale so posamezne skupine, uspelo je celo amatersko gledališče. Vse to je bilo plod dela zagnanih navdušencev, težko pa je bilo k delu pritegniti več ljudi. Večina je živela izolirano v stanovanjskih blokih, na delu v tovarni ali kvečjemu še v gostilni.

Na lanski vinski trgatvi pa so Slovenci v Ingolstadt izpolnjevali posebno anketo, iz katere je bilo razbrati njihovo osamljenost. Vsaj polovica je izrazila željo po ustanovitvi društva. Razložili so tudi, da si želijo obiskov domačih umetniških skupin, več srečanj in prireditev, reden pouk slovenščine za šolarje, poučna predavanja, družabne večere, plese in podobno.

IZBRANO VODSTVO. — Ustanovitvenega občnega zbora, ki je bil v sindikalnem domu tovarne Audi, se je udeležilo več kot 300 Slovencev. Dvorana je bila premajhna, da bi lahko sprejela prav vse. Občni zbor je bil temeljito pripravljen. Udeleženci so najprej z javnim glasovanjem izrazili željo po društvu, nato pa so sprejeli svoj statut. Sledili so govori gostov: konzula Stjepana Blažekovića, predstavnika koordinacijskega odbora za delavce na tujem pri republiški konferenci SZDL Romana Ogrina in predsednika slovenskega društva Triglav v Münchnu Marjana Kepica. Konzul Blažeković je zbranim med drugim dejal, naj si izvolijo takšno vodstvo, ki mu bodo zares zaupali. Roman Ogrin je opozoril na pomembnost učenja materinščine, Marjan Kepic pa je obljubil sodelovanje in pomoč Triglava.

Na javnih volitvah so zatem izvolili oba odbora: trinajst-članski upravni odbor (Marjan Bauman, Marjana Bauman, Zvone Kokalj, Ernest Koltaj, Anton Kranjčan, Lidija Kranjčan, Ivan Majcen, Ferdinand Repina, Vili Stegu, Jožef Tompa, Ivan Zemljak, Slavko Zemljič, Alojz Žinkovič) in tričlanski nadzorni odbor (Marta Romih, Ivan Lebar in Ivan Kerčmar).

Upravni odbor je zatem izvolil svoje predsedstvo in funkcionarje. Za predsednika je bil izvoljen 27-letni socialni delavec Zvone Kokalj. Podpredsednik je Anton Kranjčan. Tajnica je Lidija Kranjčan.

Že poprej so bile pripravljene tiskane članske izkaznice, tako da so se lahko novi člani takoj po volitvah začeli vpisovati. Zmenili so se za dve marki mesečne članarine.

VELIKI NAČRTI. — Društvo si je takoj ob svojem rojstvu zastavilo trdne načrte. Takoj bodo začeli z rednimi kulturnimi prireditvami, s predvajanjem slovenskih in jugoslovanskih filmov, s plesnimi zabavami. Na željo članov bodo ustanovili folklorno skupino, ki se bo učila ljudske plesne, ustanovili in razvili bodo različne športne skupine. Dramska skupina, ki je že z uspehom uprizorila Meškovo dramo *Mati* in z njo gostovala tudi v Nürnbergu in Stuttgartu, že študira novo delo, Potrčeve »Krefle«. Najbolj velikopotezna pa je zamisel o lastnem društvenem glasilu, ki naj bi poleg informativnih sestavkov objavljalo tudi literarne stvaritve svojih članov. Za zdaj nobeno slovensko društvo v Nemčiji nima takšnega glasila, če odštejemo skromnejše biltene ali priložnostne izdaje.

Razumljivo pa bodo največ pozornosti posvetili prav otrokom in mladini. Dopolnilnega pouka slovenščine, ki ga vodi Marta Vizjak, se sedaj udeležuje le 14 do 16 otrok, kar je veliko premalo. Treba bo pregnati strah nekaterih staršev, češ da takšen pouk otroke čezmerno obremenjuje. Prizadevali si bodo tudi za slovenski vrtec, tako da bodo otroci več časa preživeli v slovenski družbi. Sedanja izoliranost je glavni vzrok, da otroci v medsebojnih pogovorih uporabljajo predvsem nemščino.

VESELO RAZPOLOŽENJE. — Ustanovnemu občnemu zboru je sledila vinska trgateg z volitvijo vinske kraljice. Za zvišano temperaturo so skrbeli temperamentni Veseli planšarji. Ingolstadtski Slovenci so se zavrteli v domačem ritmu. K dramatičnosti dogajanja je prispeval srečolov z

lepimi dobitki. Med gosti je bilo poleg govornikov opaziti tudi nekatere druge člane münchenskega Triglava, kar daje upanje, da novo društvo ne bo osamljeno, v dvorani pa so bili tudi nekateri domačini, Nemci, ki imajo delovne ali družabne stike s Slovenci. Veselo razpoloženje je trajalo v noč. Rojstvo je končno vedno vesel dogodek, rojstvo društva s tako zanimivimi načrti pa je še posebej vesel dogodek. »Lastovka« je vzletela.

Janez Kajzer

LETNI PREGLED DELA DRUŠTVO SLOVENIJA V GÜTERSLOHU

Skoraj natančno po letu dni se je 8. oktobra zbralo članstvo slovenskega športnega društva Slovenija iz Gütersloha na svoj redni letni občni zbor.

Društvo šteje okrog 200 članov, ki so zaposleni v raznih tovarnah v tem kraju, največ jih je v tovarni frotirja Vossen. Mesto Gütersloh ima okrog 80.000 prebivalcev in leži v severnem delu ZR Nemčije v pokrajini Nordrhein-Westfalen med Dortmundom, ki je tudi sedež njihovega konzulata, in Hannovrom. Kraj je izrazito industrijski in delež jugoslovanski delavcev v tem kraju sorazmerno visok.

Ko so se člani omenjenega športnega društva zbrali, da se pogovore o tem, kakšno je bilo njihovo preteklo leto, so se imeli s čim pohvaliti. Delo v društvu je bilo uspešno, vendar s tem še niso zadovoljni, marveč žele doseči še več, to je, da bi se v njihovo društvo vključili vsi Slovenci iz tega okoliša in da bi se razvijale nove društvene sekcije.

Zelo pomembno mesto v razpravi na občnem zboru so udeleženci občnega zbora, med katerimi je bil tudi svetnik ambasade iz Bonna Franc Pristovšek in vicekonzul iz Dortmundu Knežević ter predstavnik KO RK SZDL F. Stare, namenili programskim nalogam. Kot osnovno in glavno nalogo so si zadali, da takoj začnejo z dopolnilnim poukom za slovenske otroke, za kar so bile dane vse možnosti in da se v naslednjem letu vključi čim več otrok v počitniške kolonije v domovini, ki so nedvomno najboljša oblika učenja materinega jezika.

Zaenkrat imajo večje prireditve v najetih prostorih. Dogovorili pa so se že, da prevzamejo v najem opuščeno

Na ustanovnem občnem zboru »Lastovke« v Ingolstadtu: javne volitve vodstva. Na desni prvi nagovor predsednika društva Zvoneta Kokalja

osnovno šolo v okolici Gütersloha, v kateri bi imeli prostore za večje prireditve, delo sekcij ter prostor za kulturne dejavnosti. Računajo tudi na pomoč pri najemnici, ki naj bi jo dala občina Gütersloh.

Morda najpomembnejša ugotovitev, ki je bila prisotna na vsakem koraku, je bila v tem, da so starši že doslej posvetili mnogo skrbi in truda učenju svojih otrok v materinem jeziku. Otroci, ki so bili rojeni v tujini, so zelo lepo govorili naš jezik in jih je potrebno v tem pogledu pohvaliti.

Franci Stare

OB ŠOLI DRUŠTVO

»FRANCE PREŠEREN« IZ BURSCHEIDA

»Bili so težki začetki, a končno nam je le uspelo,« nam je rekel Janez Dovečar, pobudnik in predsednik novega slovenskega društva, ki je bilo ustanovljeno v Burscheidu. »V kratkem se bom vrnil v domovino, zato sem želel, da bi bila tudi v našem kraju slovenska šola, da bi se moji otroci potem lažje vključili v nadaljnje šolanje doma. Pa ne samo zaradi sebe, tudi nekateri drugi rojaki, ki jih poznam, se počutijo zavedni Slovenci in doma s svojimi otroki govorijo izključno slovensko.«

In tako je Janez Dovečar na lastno željo in po lastni volji začel popisovati slovenske šoloobvezne otroke, ki s starši živijo v Burscheidu in okolici. Tako je zbral seznam 28 otrok, ki bi obiskovali slovenski pouk. Pri tem delu mu je pomagal tudi jugoslovanski konzulat v Dortmundu, pozneje pa tudi v Düsseldorfu. »Marsikje pa so mi pred nosom zaprli vrata, ko sem povedal, da agitiram za slovensko šolo,« pravi Janez Dovečar.

Slovenski pouk v Burscheidu je stekel in danes ga z veseljem obiskuje 18 slovenskih otrok. Starši in prijatelji slovenske šole pa so se dogovorili, da bodo ustanovili slovensko društvo, da bi tako še bolj pomagali šoli, zlasti pri organizaciji nekaterih priložnostnih prireditev. V novem društvu se je zbralo okrog 80 rojakov, računajo pa, da bodo v prihodnje pritegnili še koga.

Janez Dovečar, predsednik in pobudnik novega društva

Prav gotovo imajo največ veselja ob društvenem delu sami šolarji, ki imajo tako priložnost za pogostejše nastope. V okviru društva se tako snuje mladinska folklorna skupina, ki jo vodi učiteljica Zofka Češnovar, radi pa bi ustanovili tudi pevski zbor, pa nimajo zborovodje.

Janez Dovečar nam je tudi dejal, da po njegovih predvidevanjih namerava vsaj polovica Slovencev, ki živijo v tem okolišju, za stalno ostati v ZR Nemčiji. Prav za te naše rojake ima slovensko društvo še poseben pomen.

J. P.

MED ROJAKI V GREVENBROICHU

CELJANI V SLOGI

V nedeljo, 16. oktobra, je slovenska sekcija »Celje«, ki deluje v okviru Jugoslovanskega sluba »Sloga« v Grevenbroichu, priredila veselo »vinsko trgatavo« s kulturnim programom, ki se je udeležilo veliko število naših rojakov, ki živijo v tem okolišju. Kulturni del sporeda je na prireditvi prispevala folklorna skupina društva »Bled« iz Essna in pevski kvartet, ki je zapel nekaj slovenskih narodnih pesmi.

Med prireditvijo smo se pogovarjali tudi s predsednikom in ustanoviteljem slovenske sekcije Stanetom Felserjem, ki ima največ zaslug za uspešen začetek slovenskega združevanja v tem kraju in seveda tudi za uspešno organizacijo te prireditve. Dejal nam je, da so bili slovenski rojaki že od vsega začetka včlanjeni v jugoslovanski klub »Sloga« in večkrat na leto so prirejali tudi slovenske veselice. Sam Felser je v vodstvu jugoslovanskega kluba vse od ustanovitve pred tremi leti. V njihovem okolišju po njegovem mnenju živi kakih 6000 Slovencev, od katerih si mnogi žele, da bi se sestajali pogosteje tako na različnih slovenskih veselicah, kakor tudi na kulturnih prireditvah. V njihovem okolišju žal še ne obstaja oddelek slovenskega dopolnilnega pouka, vse pa kaže, da bodo lahko kmalu ustregli željam staršev šoloobveznih otrok.

Stane Felser, ki je doma iz Celja, je že pred odhodom iz domovine sodeloval v številnih društvih in organizacijah, zato se svojemu konjičku ne more odreči tudi na tujem. Ta svoja nagnjenja prenaša tudi na otroka, saj sodeluje pri klubu in zlasti še pri slovenski sekciji vsa njegova družina. Dejal nam je tudi, da so Slovenci zelo dobri društveni delavci, le spodbuditi jim je treba veselje do tega dela. V okviru slovenske sekcije v Grevenbroichu deluje še šahovska in nogometna sekcija, poskušajo pa se tudi s kulturnim delom.

»Kakor številni drugi naši rojaki na tujem se tudi jaz zavedam svojega porekla in čutim se dolžnega, da to prenašam tudi na druge,« nam je dejal Stane Felser. Povedal nam je tudi, da se namerava v kratkem za stalno vrniti v domovino, kjer si je z zaslužkom postavil hišico.

J. P.

ZLATA POROKA

JUBILEJ DRUŠTVENIH DELAVCEV

Jugoslovansko društvo svete Barbare v Eisdnu, Belgija, se približuje zlatemu jubileju svojega obstoja, zlati jubilej skupnega življenja pa sta v novembru praznovala znana društvena delavca v tem društvu — Tončka in Franc Trkaj. Društvo svete Barbare je njun zlati jubilej počastilo na slavnostnem večeru, za katerega so kulturni spored pripravili mladi člani, katerim je Tončka Trkajeva posvetila veliko svojih sil.

Zlatima zakoncema Tončki in Francu Trkaju iskreno čestitamo tudi vsi z našega uredništva!

POKOJNINA IZ JUGOSLAVIJE

Živim že dalj časa v Združenih državah Amerike, v domovini pa imam 19 let delovne dobe. Ker sem dopolnil 60 let starosti, me zanima, ali bi dobil iz Jugoslavije pokojnino za tistih 19 let, ko sem plačeval prispevke v jugoslovansko pokojninsko zavarovanje. Prosim za pojasnilo, kam naj se obrnem, da bi lahko uveljavil to pravico, ako mi seveda pripada. (Frank Žokš, Glendale, USA)

Za 19 let delovne dobe v Jugoslaviji ne morete dobiti pokojnine, ker se zahteva po jugoslovanskih predpisih najmanj 20 let pokojninske dobe za tiste, ki so bili še zaposleni in zavarovani v Jugoslaviji po 1. 1. 1965, za druge, ki po tem datumu v Jugoslaviji niso bili več zavarovani, pa je potrebno celo 30 let jugoslovanske pokojninske dobe. Ker Jugoslavija nima z Združenimi državami Amerike sklenjene konvencije o socialni varnosti, se jugoslovanski dobi ne more prišteti doba, prebita v Združenih državah Amerike zaradi ugotovitve pravice do pokojnine po jugoslovanskih predpisih.

Tako se morate bodisi zadovoljiti z ameriško pokojnino, ali pa se vrniti v Jugoslavijo in tam dopolniti manjkajočo dobo do 20 let z zaposlitvijo. V tem primeru bi — ker ste dopolnili 60 let starosti — izpolnili pogoj za jugoslovansko pokojnino, ki bi se vam tudi izplačevala v Združene države Amerike, če bi se ponovno vrnili tja.

OTROK INVALID

Kot sedemletna deklica sem bila v Jugoslaviji na ljubljanski kliniki operirana zaradi srčne napake in sem ostala trajno invalidna. Zanima me, ali imam iz te invalidnosti v Jugoslaviji kakšne pravice, saj sem ostala skoraj povsem nezmožna za delo. Sedaj živim že več let v Avstraliji. (Olga Tramšek, Avstralija)

Invalidni otroci imajo v Sloveniji po republiškem zakonu o rehabilitaciji in zaposlovanju invalidnih otrok določene pravice, da se usposobijo za poklic, ki bi ga lahko opravljali, in do poznejše zaposlitve v tem poklicu. Ker živite v Avstraliji, teh pravic seveda ne morete uveljavljati v tej državi, pač pa bi jih lahko, če bi se vrnili v domovino. Denarnih dajatev pa ne morete dobiti priznanih, ker takrat, ko ste postali delovni invalid, niste bili zavarovanka niti zavarovani na kakšni drugi osnovi, ki upravičuje do denarnih dajatev iz jugoslovanskega invalidskega zavarovanja.

IZPLAČEVANJE INVALIDNINE V KANADO

Že leto in pol živim v Kanadi, mojo pokojnino pa prejema v Jugoslaviji moja hčerka, ki še študira. Zanima me, kako bi se dalo urediti s pokojnino za primer, da se ne bi vrnila v domovino. Zaenkrat zaradi bolehnosti sploh ne morem misliti na povratek, pozneje, če bi se mi zdravje izboljšalo, pa bi se spet vrnila domov. (Justina Turk, Kanada)

Jugoslovanski organi pokojninskega in invalidskega zavarovanja dovoljujejo svojim državljanom, ki se za stalno izselijo v tujino, izplačevanje jugoslovanskih pokojnin po

svobodni oceni, to se pravi glede na vzroke odhoda in socialne ter družinske razmere upokojenca. Gre torej za stalne izseljence, ki se lahko izkažejo z izseljenskim potnim listom. Ker očitno še vedno mislite na povratek v domovino, ne pride zaenkrat v poštev izplačevanje vaše pokojnine v Kanado, temveč se bo pokojnina še vedno nakazovala pooblaščenцу v domovini ali tudi na jugoslovansko banko, če se boste tako odločili. Kadar pa se boste odločili, da se za stalno naselite v Kanadi, boste vložili prošnjo za odobritev transferja vaše pokojnine pri Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Ljubljani, Kidričeva 5, ki bo po svojem preudarku o tem tudi pravnoveljavno odločila.

DELAL SEM NA ŠVEDSKEM

Potem ko sem bil v Jugoslaviji devet let zaposlen kot rudar, sem leta 1961 odšel na delo na Švedsko in se prav tako zaposlil v rudniku. Zaradi težkega dela sem postal delovni invalid in se bom zaradi švedske rente obrnil na pristojni švedski organ za socialno zavarovanje. Zdravnik mi pravi, da bom za 16 let dela na Švedskem dobil švedsko pokojnino, za jugoslovanska leta pa naj se obrnem na pristojni jugoslovanski organ. Kam naj se torej obrnem in kaj naj še uredim na Švedskem, preden se bom vrnil v domovino? (Jože Zupančič, Švedska)

Ker imate tudi v Jugoslaviji delovna leta, boste dobili sorazmerni del jugoslovanske pokojnine za ta leta od jugoslovanske skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja. V ta namen morate vložiti pri švedskem organu, ki rešuje vašo švedsko pokojnino, hkrati tudi zahtevo za ustrezni del jugoslovanske pokojnine in bo švedski organ to zahtevo posredoval v Jugoslavijo. Tako boste imeli dve pokojnini: eno švedsko in eno jugoslovansko, pri čemer je še vprašanje, ali ste izpolnili pogoje tudi za švedsko nacionalno pokojnino, ki se pridobi po 15 letih prebivanja na Švedskem. Po novem sporazumu med Jugoslavijo in Švedsko se namreč tudi ta vrsta pokojnin izplačuje v Jugoslavijo, kar prej ni bilo mogoče. Zdravstveno varstvo boste uživali tam, kjer se boste stalno naselili, torej v Jugoslaviji, ako se boste vrnili v domovino, ali pa na Švedskem, če se boste odločili ostati tam.

V primeru vrnitve v domovino v bližnji bodočnosti lahko vložite zahtevo za jugoslovansko pokojnino tudi v domovini, in sicer pri skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja Slovenije, Ljubljana, Kidričeva 5, oddelek za zavarovanja po konvencijah o socialni varnosti.

„KLI“ OKNA IN BALKONSKA VRATA

KOMBINAT
LESNE
INDUSTRIJE
LOGATEC
SLOVENIJALES
TELEFON: 74-333

NA TISOČE STANOVANJ, KI SMO JIH OPRE-
MILI Z OKNI »KLI« V JUGOSLAVIJI IN V
INOZEMSTVU, POTRJUJEJO VISOKO KA-
KOVOST NAŠIH IZDELKOV. DOSTAVA NA
DOM. MONTAŽA V OBJEKTE NA OBMOČ-
JU GORENJSKE, DOLENJSKE, NOTRANJ-
SKE IN PRIMORSKE. GARANCIJA VGRA-
JENIH IZDELKOV. PRODAJALNA V LO-
GATCU ODPRTA VSAK DAN OD 6.—18. URE
IN OB SOBOTAH OD 8.—12. URE. ZAHTE-
VAJTE PROSPEKTE IN CENIKE!

KLI

NAREDI SAM
ENOSTAVNO IN HITRO

HELIOS

DOMŽALE

TESAROL. Ime, znano 50 let. Univerzalen premaz za zaščito lesa in kovin. Nudimo vam brezbarvne in v 12 barvnih tonih, ki so uporabni tudi za toniranje drugih sintetičnih emajlov.

VIKEND EMAJL in LAK. Naš najprimernejši premaz za notranja in zunanja dela na lesu ali kovini. Ima zelo obstojen lesk tudi v najtežjih atmosferskih pogojih.

BONDEX. Odlično sredstvo za zaščito lesa pred plesnimi in mrčesom. Ne tvori filma, ki bi pokal ali se luščil. Z Bondexom oplenitimo les v osmih različnih barvnih tonih.

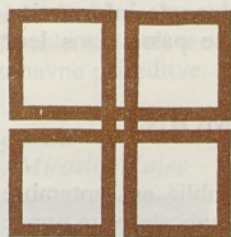
IDEAL LAK — NOVI. Podaljšajte življenje vašemu parketu z Ideal lakom, ki je odporen proti obrabi in vodi in omogoča enostavno čiščenje. Lak je hitro sušeč in omogoča trikratni nanos v enem dnevu. Ideal lak dobite v sijaju in polmatu.

BETONAL. Najnovejši zaščitni premaz za beton, posebno primeren za garaže, balkone, kleti...

SANITOL. Novo ime za nov izdelek Heliosa. Prežene plesen s sten tudi v najtežjih pogojih, kakršni so v kletih, kuhinjah, pekarnah...

MOZAIK. Izredno kakovosten premaz za stene. Elastičen in pralen. Zaradi svoje obstojnosti in videza predvsem uporaben za hodnike, stopnišča, bolnice, poslovne prostore... Večbarvni videz dosežemo z enim nanosom.

HELIOPLAST. Izdatna in kakovostna disperzijska barva, daje odporen in dekorativen premaz na stenah znotraj ali zunaj. Cenejši DOMAL je odporen samo na suho drgnjenje.

induplati

Industrija platnenih izdelkov

INDUPLATI Jarše,
p. Domžale n. sol. sub. o.
Izdelki tovarne Induplati
vam zagotavljajo
dobro uporabnost.

Proizvajamo:

Vse vrste zaves —
edinstvene v Jugoslaviji
so rustikal zaves —
markizno platno
tkanino za filtre
namizne garniture
prte

vse vrste šotorov
kamionske cerade
kontejnerje
koridorje-montažne hale

PARTIE EN FRANÇAIS

NOMBREUX LIENS AVEC NOS ÉMIGRÉS

A sa session de septembre dernier, la présidence de la Conférence fédérale de l'Alliance Socialiste de Yougoslavie a discuté des émigrés des nations et nationalités de la Yougoslavie et des liens de la mère patrie avec eux. Entre autres, la présidence a de nouveau souligné que les émigrés sont un pont d'amitié et de compréhension entre les peuples et un facteur positif et important des relations bilatérales et de la coopération entre la Yougoslavie et les États, dans lesquels ils vivent. L'approfondissement d'une coopération réciproque utile est une partie composante de notre politique intérieure et étrangère et d'un large intérêt pour notre société; c'est pourquoi il faut élargir cette activité à tous les niveaux de notre société, et avant tout dans les communes, les républiques et les provinces autonomes. Tout particulièrement les communes et les communautés locales qui, entre autres, reçoivent aussi les émigrés-rapatriés et les incorporent dans la vie économique et sociale de notre pays, devraient s'inclure plus que jusqu'à présent dans le travail avec les émigrés.

Les représentations diplomatiques-consulaires yougoslaves et les centres culturo-informatifs devraient se renforcer en cadres et matériellement, tout en tenant compte que la condition de leur coopération encore plus efficace avec les émigrés est aussi une représentation nationale adéquate.

A la session de la présidence de la Conférence fédérale de l'Alliance Socialiste, on a constaté aussi que les émigrés témoignent de plus en plus d'intérêt pour une information régulière et objective de tout ce qui se passe dans leur patrie.

PLUS DE TOURISTES, MAIS MOINS D'ÉTRANGERS

L'institut fédéral des statistiques a publié en septembre la donnée que dans les huit premiers mois de cette année on a enregistré environ 60 millions de nuitées de touristes, ce qui représente 7% de plus que l'an dernier dans la même période. Sur ce chiffre, les touristes du pays ont eu environ 36 millions de nuitées, ce qui fait 13% de plus que l'an dernier, tandis que les étrangers n'ont eu que 24 millions de nuitées, ce qui fait 1% de moins que l'an dernier.

Les entreprises hôtelières et touristiques de Yougoslavie auront donc un revenu plus grand que l'an dernier, mais cela sera avant tout le mérite des touristes du pays.

LE CENTRE CULTUREL IVAN CANKAR

Si tout ira comme prévu, dans deux ans déjà Ljubljana aura un des édifices les plus modernes pour l'activité culturelle en Slovénie — un centre culturel qui portera le nom de notre grand écrivain Ivan Cankar. Le nouveau centre culturel s'incorporera par son architecture dans la nouvelle Place de la Révolution, où se trouvent déjà maintenant deux tours de la Banque de Ljubljana et de l'entreprise Iskra. Ce centre sera destiné en premier lieu aux activités culturelles, mais il sera possible d'y faire des congrès, des conférences, des symposiums scientifiques et autres.

Dans la grande salle du centre culturel Ivan Cankar il y aura place pour environ 1500 personnes, dans la salle moyenne pour 800 et dans la petite salle pour environ 200

personnes. Intéressante sera aussi une salle circulaire pour 200 à 250 visiteurs.

Sur la place devant le nouveau centre culturel est prévu aussi un emplacement pour le monument d'Ivan Cankar.

UNE NOUVELLE OEUVRE DE KARDELJ

En slovène a paru récemment le livre d'Edvard Kardelj «Les directions du développement du système politique de l'autogestion socialiste». Cette nouvelle oeuvre de Kardelj est une analyse marxiste de nos conditions politiques actuelles et de nos acquisitions et elle sera un guide précieux de tous les préparatifs pour les prochains congrès en Yougoslavie et de l'étude des rapports socio-politiques dans notre société.

LA SLOVÉNIE ET LES PAYS EN VOIE DE DÉVELOPPEMENT

Au cours des dernières années, la Slovénie a fortement renforcé sa coopération économique avec les pays non-alignés et les autres pays en développement. Les échanges avec ces pays se sont accrus plus vite que les échanges avec certaines autres régions du monde. La part de l'exportation par rapport à l'exportation entière de la Slovénie dans ces pays a continuellement augmenté depuis 1973 et, en 1976, elle s'élevait à plus de 10%. Par contre, l'importation de ces pays en Slovénie s'est développée plus lentement.

LA TECHNIQUE DANS L'AGRICULTURE

Au récent symposium international de la technique agricole à Novi Sad, on a constaté que dans l'agriculture yougoslave aussi on sent une forte percée des machines et de la technique, au point qu'on peut déjà parler d'«agriculture industrielle». De cette façon s'égalisent de plus en plus aussi les conditions de travail dans l'agriculture et l'industrie. La technique agricole apporte une grande contribution surtout à la récolte et à la productivité dans les vastes champs de céréales de la Voïvodine. Sur 600.000 ha de terre fertile de cette province on travaille avec 10.500 grands tracteurs et 38.000 machines diverses. Sur les propriétés privées on a maintenant déjà plus de 37.000 tracteurs.

»LE MERCURE D'OR« POUR L'EFFICACITÉ

La distinction du «Mercure d'or» qu'on décerne tous les ans aux organisations économiques, institutions et particuliers qui se sont le plus appliqués pour accroître la productivité et promouvoir la coopération économique internationale, a été décernée cette année à 104 organisations yougoslaves de travail associé. Parmi celles-ci il y avait aussi 16 collectivités slovènes et parmi les particuliers: Jurij Levičnik, directeur général de l'industrie des véhicules à moteur de Novo mesto, et Franc Nebec, directeur général de l'entreprise commerciale et de production Emona.

LA JAT À L'ORDINATEUR

Les transports aériens yougoslaves — JAT — se sont décidés à améliorer leur service de réservation et à introduire le système électronique des réservations avec l'aide de la compagnie hollandaise KLM.

Le trafic entier avec les réservations sera inclus à l'ordinateur à Amsterdam et de là, en quelques secondes, on pourra établir la liaison avec 34 villes en Yougoslavie et ailleurs par le monde, où l'on reçoit des réservations pour les avions de la JAT. Ce mode, qui commencera à fonctionner l'année prochaine, permettra de passer des réservations même pour un an à l'avance.

KULTURNI CENTER IVANA CANKARJA

V Ljubljani že dolgo ugotavljamo, da mesto nima sodobno opremljenega kulturnega središča, v katerem bi se odvijali kulturno-izobraževalni programi, družbenopolitična zborovanja in kongresi, pomembnejši znanstveni in drugi simpoziji ter sestanki za večje število udeležencev. Želja po takšnem »večnamenskem« kulturnem središču v glavnem mestu Slovenije je bila v zadnjih letih vse večja in zato ni presenetljivo, da je novembra 1975 v republiški odbor za proslavo stoletnice rojstva Ivana Cankarja na svoji ustanovni seji izrekel pobudo, da bi ta že več let načrtovani avditorij začeli kmalu graditi in da bi ga poimenovali po velikem slovenskem pisatelju Ivanu Cankarju. Od te pobude do danes je bilo že mnogo storjenega in določen je tudi že dan otvoritve: 9. maj 1979.

»Verjetno ni treba posebej poudarjati, kako skromne so dvoranske zmogljivosti v Ljubljani, ki že dolgo ne ustrezajo več naglemu razvoju kulture in potrebam delovnih ljudi,« je poudaril podpredsednik iniciativnega odbora za izgradnjo kulturnega centra Ivan Cankar Mitja Rotovnik. »Tre-

nutno največji ljubljanski dvorani — Slovenska filharmonija in kino Union — imata le nekaj več kot petsto oziroma šeststo sedežev in sta seveda premajhni, pa tudi neprimerni za večje kulturno-umetniške ali družbenopolitične prireditve. Za ilustracijo le en primer: ko je v Slovenski filharmoniji gostoval lani londonski simfonični orkester, je moralo kar trideset glasbenikov ostati v hotelu, ker zanje na odru ni bilo prostora!«

Takih neprijetnosti v prihodnje ne bo več, saj bo imela velika dvorana Kulturnega centra Ivan Cankar več kot tisoč petsto sedežev in seveda velik ter dobro tehnično opremljen oder. Tako bo lahko gostila vse največje orkestre v polni zasedbi in ne bo se več dogajalo, da bi priznani ansambli zaradi neprimerne dvorane iz svojih turnej zavestno izpuščali Ljubljano. Velika pridobitev bodo tudi koncertne orgle, ki jih nima nobena dvorana v Sloveniji. Dvorana oziroma oder bosta seveda poleg koncertantov lahko gostila tudi gledališnike, balet, folkloriste in musikal; v njej bodo še svečane filmske premiere ali filmski festivali ter kvalitetne kulturno-zabavne prireditve.

Srednja dvorana v novem kulturnem centru Ivana Cankarja bo imela osemsto sedežev (torej približno dvesto več, kot jih je zdaj v Drami oziroma Operi), obe manjši dvorani (dvesto in dvesto petdeset sedežev) pa bosta namenjeni predvsem za komorne prireditve. Ena od teh bo do izgradnje lutkovnega gledališča nudila gostoljubje predvsem gledališču ročnih lutk. Omenimo naj še sprejemno dvorano, ki predstavlja zaključeno celoto.

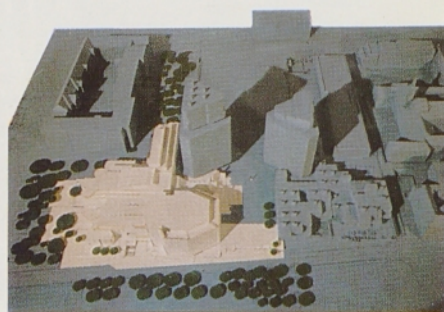
Arhitektonska izvedba kulturnega centra Ivan Cankar bo omogočala hkratno dogajanje v vseh štirih dvoranah. Spremljajoči prostori (med njimi tudi informativni center, knjigarna, restavracija in podobno) bodo zagotovili, da bo center živahno deloval ves dan in da bo v tem pogledu kraj, kamor bo človek rad prišel.

»V tem trenutku verjetno še ni mogoče v celoti opredeliti kulturno-umetniškega in družbenopolitičnega pomena kulturnega centra Ivan Cankar, vendar lahko z gotovostjo zatrdimo, da gre na področju kulture — pa tudi širše — za eno največjih pridobitev ne le za Ljubljano temveč za celotno Slovenijo. Naš delavec, delovni člo-

Stavbi Ljubljanske banke in Iskre bosta prihodnje leto dobili še težko pričakovanega soseda — kulturni center Ivana Cankarja. Foto: Miroslav Zajec

Maketa bodočega kulturnega centra v že urejenem okolju

vek bo z izgradnjo tega centra izbojeval novo zmago na poti svoje samosvoboditve. Še več: z zgrajenim kulturnim centrom in dejavnostjo v njem bo dokazal, da je zanj bil in ostane boj za socializem in samoupravljanje hkrati tudi kulturni boj,« je poudaril Mitja Rotovnik.

Pred novim Kulturnim centrom Ivana Cankarja na Trgu revolucije bo stal tudi pet metrov visok spomenik našemu največjemu pisatelju.

Poletje, 1952

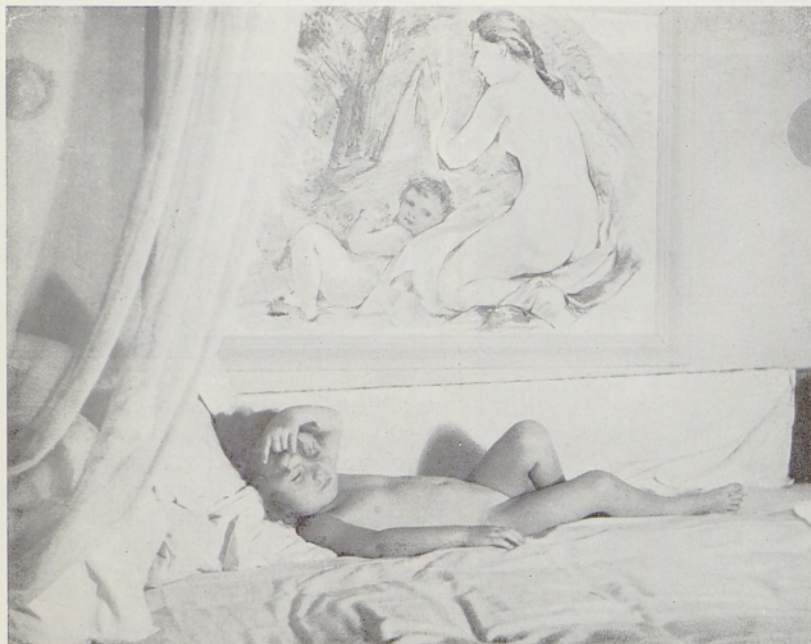

MOJSTRI S KAMERO

PETER KOCJANČIČ

Peter Kocjančič, 81 let, mojster fotografije, po osnovnem poklicu slikar-grafik, zaposlen v tiskarni. Rojen v Podgori pri Gorici, sedaj živi upokojen v Ljubljani.

S fotografijo se ukvarja od leta 1930 dalje. V začetnem romantičnem obdobju je najraje slikal slovensko krajino, narodopisne motive in otroke, pozneje tudi portrete in vsakdanje življenje. Svojim slikam je s posebnimi fotografskimi postopki in ustvarjalnimi

Speči model, 1949

Deklica z jabolkom, 1936

Valček za tebe, 1938

posegi vdihnil zaželeno dramatičnost in napetost. V zadnjih letih se ukvarja izključno s čistimi barvnimi likovnimi abstrakcijami.

Razstave. Šest samostojnih razstav doma in v tujini. Sodeloval je na približno 350 domačih in mednarodnih razstavah po vsem svetu.

Priznanja. Za svoje fotografije je dobil 40 diplom, 28 bronastih plaket, 29 srebrnih plaket in 2 zlati plaketi. Na dveh mednarodnih razstavah (v

Bostonu, ZDA in v Ljubljani) je dobil drugo nagrado, na dveh mednarodnih razstavah (v Chicagu, 1936 in v Bostonu, 1938) je dobil prvo nagrado. Na mednarodnem tekmovanju za nagrado Rolley leta 1938 se je njegova slika »Valček za tebe« med 36.000 poslanimi slikami z vsega sveta uvrstila na 3. mesto. Leta 1962 je dobil Kidričevo nagrado. Odlikovan je bil z Redom dela z rdečo zastavo. Je član Društva likovnih umetnikov Slovenije

in častni član treh fotografskih klubov v tujini.

Publiciteta. Leta 1968 je izšla v Beogradu monografija »Peter Kocjančič«, ob samostojnih razstavah je izšlo šest katalogov. Številne objave njegovih fotografij v domačih in tujih revijah.

Posebnost. Peter Kocjančič snema svoje slike že 47 let z enim in istim fotoaparatom, z rolleflexom.

J. K.

Vrtnarica, 1962

Pred baklado, 1953

NAŠI PO SVETU

FRANCIJA

V AUMETZU JE ŽIVAHNO

Slovensko šolo smo imeli v preteklem letu vsako sredo, vsak teden pa tudi pevske vaje za otroke, mladince in za moški zbor. Naš dom je bil dobro obiskan in zares služi svojemu namenu. V prvem nadstropju na podstrešju urejamo majhno dvorano, kjer bomo imeli vaje, sestanke in domače zabave.

Lepo smo praznovali dan žena. Tovarišica Metka Zupančič je matere in babice lepo presenetila s povabilom k pouku slovenske šole. Otroci so ženam na čast recitirali in jih obdarili s tulipani.

Za prvi maj je bil moški zbor povabljen na proslavo zveze sindikatov C. G. T. v Hussigny — Godbrange (Meurthe et Moselle). Občinstvo in vodstvo smo presenetili z ubrano slovensko narodno in partizansko pesmijo, pa tudi z italijansko in francosko pesmijo.

Sredi maja smo se šli stari in mladi razgibavat na desetkilometrski poti po naravi. Konec maja pa je slovenska šola lepo praznovala dan mladosti in 85. rojstni dan maršala Tita.

Poudarim naj še, da smo v preteklem letu prvič zapeli v občinski dvorani. Na občinskih volitvah je zmagala leva struja in vlada zdaj na občini drug duh.

Vsi v društvu se z veseljem spominjamo našega izleta na Nemško. Popotovali smo do Mainza, se vozili po reki Ren, vrnili pa smo se skozi Trier in Luxemburg.

Nismo pozabili niti na naše zemljišče, na katerem smo pokosili travo in ga tudi sicer dobro očistili. Imeli pa smo tudi nekaj piknikov, ki so ob kresu trajali v noč. Našo pesem je bilo slišati daleč naokrog.

Poleti je vladalo v društvu mrtvilo. Mnogi naši so odpotovali v domovino obiskat sorodnike. Letos je prvič po 47 letih obiskala domovino naša članica Rozalka Golob. Tam, v Idriji, pa je nenadoma umrla pri svoji sestri. Pokopali smo jo v Aumetzu zraven njenega pokojnega moža Luke. Bila je članica našega društva, odkar so leta 1930 prišli iz Idrije. Bila je tudi redna bralka Rodne grude in dobro znana med Slovenci in domačini v Aumetzu.

Člani slovenskega delavskega društva iz Aumetza na izletu v Nemčiji

Rozalka Golob

Slovensko delavsko društvo Aumetz je tudi jeseni pridno nadaljevalo s pevsкими vajami in nastopi. Vsi si želimo, da bi pri nas še naprej nadaljevali s slovensko šolo. *Jože Peternel Aumetz, Francija*

ARGENTINA PRED OTVORITVIJO NOVEGA DOMA

Znano je, da so se tri slovenska društva v Buenos Airesu združila v

»Triglavu«. Prodaja Ljudskega odra, zadnjega izmed bivših domov teh društev, je omogočila, da so končali prvo fazo zidave novih društvenih prostorov. Od maja pa do danes so bili sezidani prostori za restavracijo in slaščičarno v pritličju, v prvem nadstropju pa telovadnica. Vsak prostor ima površino 440 kvadratnih metrov. Poleg tega so že pripravljene prostori za kurilnico in skladišča. Dva prostora bosta namenjena garderobi in sanitarijam. Sezidana je tudi velika dvorana za proslave, plese in kulturne prireditve. Pisarne so poleg dvorane, prav tako tudi kuhinja in velika restavracija.

V načrtu sta še dva bazena, za odrasle in otroke. Otvoritev doma je predvidena za 15. december 1977.

Društvo ima sedaj 900 članov, načrtujejo pa, da se bo dosedanjim čla-

Moška vrsta jugoslovanske folklorne skupine Triglav v Buenos Airesu

nom pridružilo še 1100 novih, tako da jih bo skupaj 2000.

Ne glede na to, da so sedaj vse moči društva posvečene predvsem zidavi doma, poteka tudi normalna kulturna dejavnost. Folklorna skupina prizadevno vadi. Pridno se uče tudi materinega jezika. Folklorna skupina je z uspehom nastopila v Rosariu, glavnem mestu province Santa Fe.

Društvo si prizadeva oživiti pevski zbor, saj ga zelo pogrešajo. Soproga pok. dr. Zaricha je poklonila društvu celotno knjižnico.

Tudi društveni športniki sedaj predvsem pomagajo pri zidavi. Na gradbišču je vsak dan 40 delavcev pod strokovnim vodstvom. Uspeli so dokončati dve stezi za balinanje, prodali so že tudi sto bonov za pomoč pri urejevanju treh stez za bowling. Material za te objekte so prepeljali na gradbišče udarniško.

Ko bo to velikansko delo končano, bo društvo nudilo svojim članom 4200 kvadratnih metrov pokritih površin ter 2800 kvadratnih metrov zelenic, parkov in igrišč.

»TRIGLAVOVA« ŠTIPENDISTKA

V začetku oktobra je dopotovala v Ljubljano nova štipendistka Slovenske izseljenske matice in izobraževalne skupnosti Slovenije Norma Tomič iz Buenos Airesa v Argentini. Norma je že več let aktivna društvena delavka pri slovensko-jugoslovanskem društvu Triglav v Buenos Airesu, še posebej pa se je izkazala pri delu njihove folklorne skupine. Med študijskim bivanjem v Ljubljani si bo Norma Tomič pri akademski folklorni skupini Franca Marolta izpopolnjevala znanje folklore jugoslovanskih narodov, učila pa se bo tudi slovenskega jezika. Po enoletnem bivanju v Ljubljani se namerava vrniti v Argentino in še bolj aktivno sodelovati pri tamkajšnjem društvenem delu.

AVSTRALIJA JUGOSLOVANSKA ETNIČNA ŠOLA V NEWTOWNU

Jugoslovanski izseljenci v Sydneyu imamo svoj center, odprt avgusta leta 1975, ki daje priseljencem zlasti v prvem obdobju najrazličnejše informacije in pomoč, predvsem jih seznanja z njihovimi pravicami in socialnim varstvom. Center je bil tudi pobudnik za Jugoslovansko etnično šolo v Newtownu, ki je bila odprta maja 1976. Šola ima po tri ure pouka vsako soboto dopoldne, obiskuje pa jo 600 učencev. Šola je bila pohvaljena tudi s

strani avstralskih oblasti. Za sedaj se v šoli uče otroci hrvaščine, srbsčine in makedonščine, za slovenščino letos žal ni bilo prijavljenih dovolj učencev. Slovenci imajo svojo šolo na drugem koncu Sydneya, kjer žive bolj zgoščeno.

Center je pomagal tudi pri ustanavljanju umetniške skupine Yugoartistic-group, ki je nastopila že po vseh večjih avstralskih mestih, redno pa nastopa v Sydneyu. Goji predvsem pesmi, folkloro in glasbo jugoslovanskih narodov.

Nikola Milič
Newtown, Sydney

KRONIKA »TRIGLAVA«

V hladnih zimskih dneh so prostori kluba na Triglavu premajhni, da bi se lahko vsi obiskovalci spravili na toplo. Treba je pač potrpeti, dokler ne bo sezidan nov dom. Medtem pa poskušajo pridni delavci napraviti sedanje prostore kar najbolj prijetne in urejene. Posamezniki, kot je Lojze Moge, skrbe za Triglav, kot da bi bil njihov lasten dom. Pristrežje kluba je obito, tako da dež in veter ne moreta več do živega. Veranda pred klubom je zavarovana s šotorskim platnom tako, da je mogoče tudi v slabšem vremenu posedeti zunaj v »plavem ali rumenem salonu«. Čedna pregrada znotraj kluba pa je napravila klub podoben planinski koči.

Spomnimo se v tej kroniki zadnjih mesecev najprej triglavskih otrok. Konec avgusta so se učenci Triglavske dopolnilne šole postavili s prikupno razstavo šolskih del, risb in ročnih izdelkov. Razstavo je pripravila prizadevna voditeljica šole Mariza Ličan. Človek si težko predstavlja, koliko darov je skritih v naših malčkih.

Tudi na očetovskem dnevu v začetku septembra so sodelovali predvsem otroci. Na Triglavu se je na ta dan zbralo kar 500 rojakov. Vsak moški je že pri vratih dobil darilo — debelo cigaro. Za presenečenje je na prireditvi poskrbel nanovo ustanovljeni ženski zbor. Žene so vadile na tihem in so se potrudile, da je skrivnost zares do zadnjega ostala skrivnost.

Se pri eni razstavi je sodeloval Triglav in sicer v Cabramatti, kjer je tamkajšnja Commonwealth Bank praznovala tridesetletnico obstoja. Razstava je bila posvečena tridesetletnemu razvoju sydneyskega predmestja. Društvo »Triglav« je razstavilo slovenske narodne vezenine in majolko z nageljčki, gostom pa so se Triglavčani predstavili tudi z dobro potico in narezkom.

Triglav se je oktobra udeležil tudi Karnevala 77, ki se ga udeležujejo pripadniki skoraj vseh narodnostnih skupin. Nastopili so učenci Triglavske dopolnilne šole, prirejena je bila Slo-

venska razstava, Triglavski moški pevski zbor pa je v okvirih sporeda karnevala nastopil tudi v sydneyški operi in sicer s tremi pesmimi: Triglav, moj dom, Plovi, plovi in Zabe.

Pridno vadi tudi dramska skupina in sicer veseloigro Cvetka Golarja »Dve nevesti«. Režiser je Milan Špicer. Živalni so tudi športniki, zlasti balinarji. Ti so septembra medklubsko balinarsko tekmovanje zaključili z veličastnim športnim piknikom, ki sta se ga udeležila tudi generalni konzul SFR Jugoslavije v Sydneyu E. Humo in vice konzul Božo Cerar.

NAVDUŠENJE ZA ČIPKE

Naše klekljarice so pred časom pripravile razstavo, obenem pa so demonstrirale izdelavo idrijskih čipk. Stvar je zbudila toliko zanimanja, kot ga nismo pričakovali. Avstralska mladina je prosila naše mlade klekljarice, če bi bilo mogoče organizirati tečaj. Dekleta so predlog navdušeno sprejela. V tečaj se je vpisalo veliko učenk, kakšen bo uspeh, pa bomo še videli. To bo pač odvisno od njihove potrpežljivosti. Izdelava čipk je počasna stvar, dandanašnji ljudje, zlasti mladina, pa hočejo imeti vse naenkrat. Tudi ni mogoče dobiti pravega sukanca za čipke, tako nam morajo sukanec nabavljati naši znanci, ki odhajajo na obiske v Evropo.

Naša plesna skupina je imela prvi nastop pred avstralsko javnostjo. Izkazala se je zelo dobro. Med dvajsetimi plesnimi skupinami, od katerih so nekatere nastopale že po vsej Avstraliji, ni delovala prav nič začetniško. Za uspeh ima največ zaslug učiteljica, rojakinja Gabršek.

Zapišimo še besedo o naših radijskih oddajah. Tu v Južni Avstraliji imamo slovenske oddaje na dveh postajah. Naši rojaki v Berri ob reki Murray, ki so večidel vinogradniki, prirejajo vsak ponedeljek ob osmih zvečer na postaji 5RM tričetrt ure godbe in petja. Ker jim postaja računa 100 dolarjev na uro, so primorani vplesti v svoj spored tudi reklame. Naše oddaje v Adelajdi potekajo v splošno zadovoljstvo poslušalcev. Uspeli smo si pridobiti precejšnje število sodelavcev. Več nas sodeluje, bolj raznolika in vesela je oddaja. Po knjigi »Zakaj ne po slovensko« pripravljamo tudi 48 radijskih lekcij slovenščine, ki bodo potekale vse leto 1978.

Boris Zabukovec
Richmond, South Australia

KANADA

NOVICE IZ OTTAWE

Naši mali in tudi veliki šolarji so začeli s poukom 17. septembra. Vsako

NASI PO SVETU

soboto jih tri ure uči Marjana Pajtler. Prijavilo se je več kot 30 učencev, med njimi tudi otroci iz mešanih zakonov. Mnogo požrtvovalnosti je bilo potrebno, da je šola uspela. Zahvala za to gre celotnemu odboru društva in seveda šolskemu pododboru.

Društvo je bilo ustanovljeno pred slabima dvema letoma in je registrirano pri ontarijskih oblasteh. Rodilo se je na pobudo Ivana Bračka. Med Slovenci je bilo dovolj volje, da so ga podprli. Začetek je bil težak, saj smo začeli iz nič. Brez denarja, toda z veliko dobre volje pa je počasi steklo. Izvolili smo pripravljalni odbor, ki je ostal v današnjem odboru. Pobirali smo pristopno članarino, ki jo je plačala več kot polovica Slovencev iz Ottawa-Hull in okolice. S tem denarjem smo priredili prvi ples — s še kar lepim dobičkom. Do sedaj smo imeli že osem plesov in priredili dva nedeljska popoldneva za člane društva. Težko pričakujemo ansambel Toneta Kmetca v decembru.

Zahvala za vse dosedanje uspehe gre res celotnemu odboru in vsem Slovincem in Slovenkam, ki so kakorkoli pomagali z nabavo potrebnih reči, s kuhanjem, pečenjem peciva, z delom za »barom«, s prodajo vstopnic in pijače, z okraševanjem dvorane, s tombolo in vsem drugim, kar je še potrebno za pripravo plesa ali nedeljskega popoldneva. Hvala gre tudi ansamblu Saje iz Stoney Creek, ki nam je pomagal pri prvih dveh plesih in nam igral za majhno plačilo, tako da se je društvo lahko postavilo na noge.

Ivan Bračko
Ottawa, Kanada

PREKMURSKO DRUŠTVO »VEČERNI ZVON«

Prekmursko društvo Večerni zvon Evening Bell ima za slovenske izseljence v Torontu in okolici, še zlasti za prekmurske rojake, neprecenljiv pomen, saj jih družijo že 21 let.

Takole se je začelo: 23. septembra 1956 se je zbrala skupina naših izseljencev iz Prekmurja v hiši Štefana Horvata v Torontu, kjer so se začeli pogovarjati o ustanovitvi društva, ki naj bi povezovalo naše ljudi, gojilo med njimi družabnost in jim pomagalo v boleznih. Tako je ta dan zapisan kot rojstni dan društva prekmurskih Slovencev iz Torontu in okolice. Na tem

sestanku je bil izvoljen tudi prvi predsednik Franc Horvat. Predlagana in sprejeta so bila osnovna pravila, ki so z manjšimi spremembami in dopolnili še danes v veljavi.

V zimski sezoni je bil organiziran prvi ples, ki je dobro uspel, saj se je odzvalo povabilu veliko naših ljudi. Dobiček tega plesa je bilo prvo nakazilo na bančni račun našega društva. Tudi število članov se je začelo veččati. Kmalu smo organizirali poletne prireditve. Prvi piknik je bil na zemljišču Franca Horvata, nato pa v Streetsvillu in Hamiltonu.

Nekaj let pozneje je bila pri društvu organizirana foklorna skupina, ki je nastopala na društvenih prireditvah.

Po zgledu drugih smo na plesih v zimski sezoni postregli tudi s hrano. Priprava in izvedba banketa je dokaj težavna naloga, še posebej, če ni dovolj ljudi. Kljub temu se je našlo dovolj prostovoljcev in banketi so uspeli.

Minevala so leta in društvo se je razvijalo. Vse pa le ni šlo tako gladko, kot smo želeli. V letu 1962 so nepričakovano pripeljale društvo na rob propada. Sklican je bil občni zbor, na katerega ni bilo odziva, prav tako ne na ponovno sklicanega. To je bil znak, da se člani ne zanimajo več za obstoj društva. Nekaj članov je tedaj izstopilo, vendar so se še našli člani, ki so bili mnenja, da je treba društvo voditi naprej. Leta 1963 se je društvo prenovilo, izvoljen je bil nov predsednik Jože Žoldoš. Ime Večernega zvona je spet odmevalo v javnosti, spet so se vrstile prireditve, pikniki na Zalarjevem zemljišču in tudi na Slovenski pristani.

Leta 1964 je bil izvoljen za predsednika Martin Vinčec. Tedaj je bil prvokrat predlagan nakup lastnega zemljišča, na katerem bi se člani poleti lahko shajali in skupaj preživeli proste dneve.

Leta 1965 je bilo organizirano prvo potovanje z letalom v Slovenijo pod imenom »Večerni zvon«, nato pa smo potovanje ponavljali vsa leta do leta 1974.

V letu 1966 smo imeli prvo vinsko trgatve in imamo jih še danes. Prav tako je bila tistega leta prvič organizirana prireditev s plesom samo za člane društva. To je bilo priznanje in zahvala članom za njihov trud.

Vprašanje lastnega zemljišča se je začelo čedalje bolj resno obravnavati. Leta 1967 smo končno kupili prvo zemljišče, vzhodno od Markhama.

Poleti smo organizirali prve prireditve na lastnem zemljišču. Nič več ni bilo treba skrbeti, kje naj bi organizirali piknike. Zemljišče je bilo ob nakupu v zelo slabem stanju in ga je bilo treba temeljito počistiti. Prostor smo uredili s številnimi prostovoljnimi

delovnimi urami. Postavili smo celo plesni oder.

Leta 1969 je bil izvoljen za predsednika Jožef Hozjan. Naše zemljišče je kmalu dobilo čeden videz. Razmišljali smo tudi o plavalnem bazenu. Ker pa nam občinski organi niso izdali dovoljenja za postavitev bazena, smo zemljišče leta 1970 prodali. Istega leta smo dobili novega predsednika Ignaca Tkalcu.

Že naslednje leto smo kupili novo zemljišče ob Hwy.89. Na njem smo sezidali dvorano in bazen, pozneje pa še kapelo, kjer praznujemo proščenja. Začeli smo tudi s tombolo, ki je prav tako postala tradicionalna.

Lani je bil izvoljen za predsednika Jožef Ritlop. Zadali smo si novo nalogo: dozidavo sanitarnih prostorov. Do poletja smo nalogo tudi opravili. Več pozornosti smo posvetili športu, ki naj bi še bolj pritegnil našo mladino. Pripravili smo tudi proslavo ob dvajsetletnici društva. Letos se je našim tradicionalnim prireditvam pridružil še Pomurski dan, na katerem se je prav lepo izkazala naša mladina.

Miha Zakojč, Toronto

PRISELJEVANJE JUGOSLOVANOV V KANADO

Po uradnih podatkih se je leta 1976 priselilo v Kanado 149.429 tujih državljanov, med njimi 2138 jugoslovanskih državljanov. Velika večina Jugoslovancev se je priselila v Kanado naravnost iz Jugoslavije — 80,6 %. Preostali pa so pred prihodom živeli eno leto ali nekaj let v drugih državah, predvsem v Nemčiji, Avstriji, Švici in Italiji.

Leta 1976 se je doselilo v Kanado 1741 oseb, ki so imele prej stalno bivališče v Jugoslaviji. Med njimi je bilo 838 moških in 903 ženske. Večina priseljencev je bila v najbolj dejavnem življenjskem obdobju med 20 in 39 leti (53,9 %). Med priseljenci iz Jugoslavije je bilo tudi precej otrok, starih do pet let — 8,1 %.

Med priseljenci iz Jugoslavije se jih je 56,1 % nameravalo v Kanadi zaposliti, večidel kot industrijski in gradbeni delavci, med njimi pa jih je bilo kar precej tudi s poklici, ki zahtevajo višjo strokovno izobrazbo, tako na primer strokovnjakov prirodoslovnih in tehničnih znanosti.

V prvem trimesečju 1977 se je priseljevanje v Kanado še vnaprej zmanjševalo. V tem obdobju se je priselilo v Kanado skupaj 25.557 ljudi, oziroma 21 % manj kot v istem razdobju prejšnje leto.

V prvem trimesečju 1977 se je v Kanado doselilo le 419 jugoslovanskih državljanov, 23,9 % manj kot v enakem razdobju lani.

URUGVAJ

50-LETNICA DVEH DRUŠTEV

Leta 1978 bodo jugoslovanski izseljenci v Urugvaju praznovali dva jubileja in sicer petdesetletnico ustanovitve in delovanja dveh izseljenskih društev, Hrvatskega doma in Jugoslovanskega društva Bratstvo. V načrtu imajo številne prireditve. Tako bodo med drugim organizirali razstavo slik in fotografij iz Jugoslavije in gospodarsko razstavo jugoslovanskih podjetij. Mesec marec naj bi bil mesec jugoslovanskega filma. V tem mesecu naj bi kar v treh kinematografih Montevidea prikazovali jugoslovanske filme. Junij naj bi bil mesec nogometa, julij mesec košarke, avgust pa mesec folklore. Računajo, da bodo pri športnih prireditvah sodelovale tudi športne ekipe iz Jugoslavije. Septembra in oktobra pa naj bi z največjimi slovesnostmi praznovali oba jubileja. To pa je samo nekaj načrtov iz obširnega sporeda za jubilejno leto.

ZDA

SLOVENEK Z ALJASKE

Fred Bahovec, 88 let, se je s svojo ženo Clothilde podal na pot okrog sveta. Doma sta z Aljaske, z otoka Baranof, iz mesteca Sitka, ki ima le sedem tisoč prebivalcev. Na pot okrog zemeljskega globusa sta se podala z jugoslovansko tovorno Ladjo Ljutomer. Ladja prevažata zdaj bombaž, zdaj les, zdaj kaj drugega, na njej pa potuje tudi dvanajst svetovnih popotnikov.

Nemirni popotnik Fred Bahovec si tako uredničuje svoj veliki sen. Leta, pravi, mu niso pri tem prav nič v napoto.

Na svojem dolgem potovanju sta se z ženo ustavila tudi v Ljubljani, medtem ko so ladjo v pristanišču na Reki zapeljali v suhi dok — za najbolj nujna popravila. Fred Bahovec je namreč Ljubljančan — »morostar«, z Barja doma. Na pot v Ameriko je odšel komaj dvanajst let star in odnesel s sabo dva spomina, ki se ju ni znebil vse življenje: spomin na strogega kateheta Smrekarja in pa spomin na ljubljanski potres in na cesarja, ki je prišel pogledat potresnike. Tudi on je moral kot šolar stati v špalirju.

V Ameriko se je odpeljal leta 1900. Oče je bil že čez lužo. Bahovčevi materi je sporočil, da je zelo bolan, naj pusti vse in se nemudoma pripelje za njim. Mati se je ustrašila, prodala nepremičnine in premičnine in se z otroki podala na dolgo pot. Oče jih je pričakal na železniški postaji v Chicagu. Bil je ves nasmejan, bolezen si je nam-

reč izmislil. Vedel pa je, da drugače kot z zvijačo žene ne bo zvilil v Ameriko.

Oče je bil izučen za čevljarja, v Chicagu je delal v tovarni kmetijskih strojev, končno si je kupil farmo. Fred Bahovec se spominja, da je še kot fant z odprtimi očmi poslušal soseda, tudi farmarja, ki mu je ob sleherni priložnosti razlagal, da bi odšel na Aljasko, če bi bil kaj mlajši. Tam da se tare zlata. Samo pobrati ga je treba. Tako je Fred privarčeval 145 dolarjev, njegov prijatelj pa 125. In že ju je neslo v daljno, skrivnostno in obetavno deželo. Zlata sicer nista našla, zato pa sta našla baker, svinec in cink. Podjetna, kot sta bila, sta celo kupila z rudninami bogato parcelo. Vendar sta jo pozneje tudi nedotaknjeno prodala. Kar tako z lopato in z dobro voljo tudi na Aljaski ni mogoče odpreti rudnika.

Fredu Bahovcu so prijale samote Aljaske, zato je kar ostal tam. Česa vsega ni delal! Dolga leta je bil ribič. Začel je z dvajset čevljev dolgo ladjo, končal s štirideset čevljev dolgo. Zadnjo si je stesal sam. Več kot dvajset let je opravljal delo poštarja, toda v naselju, ki je štel le 16 ljudi. Na treh otokih je gojil lisice in prodajal njihova krzna. V letih pred gospodarsko krizo je veljalo takšno krzno 40 dolarjev. Kriza pa je njegovo podjetje uničila. Z nasmehom poudarja, da ni nikoli delal za kakega gospodarja, vsekakor je ohranil samostojnost, šele sedaj, na stara leta si služi plačo kot vrtnar. Kosi travo in goji rože okrog bolnišnice v Sitki in se pohvali, da je to lahko in prijetno delo.

Spisek večšin, ki jih obvlada, bi bil najbrž dolg. Nikakor pa ne smemo pozabiti, da je tudi samouški zlatar. S ponosom je pokazal na bogato ornamentirane zapestnice in uhane svoje žene Clothilde, ki jih je izdelal sam.

Prijazna temnopolta Clothilda je bila učiteljica, zadnjih 17 let pa Fredova zakonska družica. Zna kar dobro slovensko. Fred Bahovec je namreč edini Slovenec tisoč milj naokrog Sitke. Če si je hotel ohraniti materino govornico, je moral naučiti slovenščino tudi svojo ženo. Da pa bi ohranil stik z domovino, je seveda že dolga leta naročen na Rodno grudo in celo na sobotno Delo.

V Ljubljani se je čudil, kako se je mesto razraslo na vse strani. On, ki je vaje samot, bi težko živel tako na tesnem kot žive Ljubljančani. Celo za Aljasko, kjer živi že celih 57 let, pravi, da postaja prenaseljena. Bolje se je počutil v naseljih s 16, 20 prebivalci kot v Sitki, ki jih ima kar 7000. Toda tudi Sitka je lepo, zanimivo mesto, nam je zatrnil in dodal, naj ga le pridemo kdaj obiskat. Njemu, ki je že v

Fred Bahovec z ženo Clothilde v uredništvu Rodne grude

mladosti obredel dobršen kos sveta, nekaj tudi v uniformi ameriškega vojaka, in ki pravkar pluje okrog sveta, razdalje ne pomenijo kaj dosti.

Janez Kajzer

VRNITEV 90-LETNIKA

V zadnjih dneh septembra smo se na našem uredništvu spoznali z rojakom Frankom Masletom iz mesta Little Falls, N. Y., ki je letos dopolnil 90 let življenja. Z veseljem smo prisluhnili njegovi pripovedi, kako doživlja »stari kraj«, ki si ga je ogledoval po tolikih letih. V Ameriko se je namreč izselil leta 1905, se hudo bolan vrnil k materi leta 1911, po nekaj mesecih pa ga je usoda spet popeljala prek oceana. Vsa svoja ameriška leta je preživel v Little Falls, kjer je redno delal do svojega 84. leta. Vse od leta 1906 je član Ameriške bratske zveze, dolga leta pa je bil tudi tajnik slovenskega doma v Little Fallsu, ki deluje še danes. Pred dvema letoma je Franku Masletu umrla žena in zdaj živi s svojo vnukinjo Joyce Kaufman, ki ga je spremljala tudi na obisku v domovini.

J. P.

Frank Masle z vnukinjo Joyce Kaufman

ZA MLADE PO SRCU

Miha Matè

ZGODBA Z VELIKIMI ČRKAMI

»Očka, ti pišeš slabe zgodbe,« mi je nekega dne dejala Katarina.

»Zakaj?« sem jo začudeno pogledal.

»Zato, ker ne znaš napisati zgodbe s samimi velikimi črkami.«

»Saj res,« sem pomislil. Še nikoli nisem napisal takšne zgodbe. S samimi velikimi črkami? S takšnimi poševnimi A-ji, pa ošiljenimi I-ji, pa oglato ukrivljenimi O-ji in vilastimi E-ji. Pa sem poskusil. Ni in ni šlo! Grizel sem si nohte, vihtel pero in napravil veliko packo. Že sem mislil, da se bom moral vrniti v prvi razred, se lepo uvesti skupaj s Katarino v klop in se učiti. To bi se otroci čudili! In kako šele tovarišica?!

Tako velik, pa tak teleban!

Tega sem se zbal. In sem pričel pisati. Takšno zgodbo s samimi velikimi črkami.

BIL JE FANT, MARTIN PO IMENU. HODIL JE V PRVI RAZRED. BIL JE ZA TRI GLAVE VEČJI KOT MI IN SEDEL JE V ZADNJI KLOPI. KO JE PRVIČ PRIJEL ZA SVINČNIK, SE MU JE ZLOMIL V ROKAH, KAJ V ROKAH, V ŠAPAH.

»NE TAKO MOČNO, SVINČNIKA NE SMEŠ TAKO TRDO PRITISKATI NA PAPIR,« JE DEJALA TOVARIŠICA. PA NI NIČ POMAGALO! KO JE HOTEL POVLEČI ČRTO ČEZ A, SE MU JE ZLOMILA KONICA. NJEGOVA TRDA ROKA SE JE KOT UTEŽ PRILEPILA NA PAPIR. SVINČNIKI PA SO SE LOMILI IN BOLEČE JEČALI. E-JI, A-JI, T-EJI IN DRUGE MOJSTROVINE NISO HOTELI IZPOD NJEGOVH ROK.

PA SE JE SPOMNILA TOVARIŠICA. NASLEDNJI DAN JE PRI-

NESLA V ŠOLO NIZEK ZABOJČEK S PEŠČENO MIVKO. POSTAVILA GA JE PRED MARTINA IN DEJALA:

»POSKUSI TUKAJ PISATI ČRKE, S PALCEM!«

IN MARTIN JE PRIČEL. PISAL JE IN PISAL. IN NAPISAL JE VSO ABECEDO! KAR ZIJALI SMO. NIHČE V RAZREDU NI ZNAL ŠE VSE ABECEDE. MARTIN PA JO JE NAPISAL, PA ŠE STREŠIC NAD Č, Š IN Ž NI POZABIL.

»KJE PA SI SE NAUČIL PISATI?« GA JE ZAČUDENO VPRAŠALA TOVARIŠICA.

»NA PAŠI, PRI KRAVAH,« JI JE RDEČ KOT PURAN ODGOVORIL.

»VESTE, BILA JE VOJNA, PA NISEM MOGEL V ŠOLO. ZATO SEM TAKO VELIK. TUDI V BUKVE IN SMREKE SEM Z NOŽIČEM VREZOVAL ČRKE.«

ODSLEJ SMO GA VSI OBCUDOVALI. IN ŠE PREDEN SMO SE MI VSI NAUČILI ABECEDE, JE MARTIN ŽE NALAHNO DRŽAL V ROKAH SVINČNIK IN KOT BLAGI POMLADNI VETRIČ BRZEL Z NJEGOVO KONICO PO BELEM PAPIRJU.

TO PA JE TUDI NJEGOVA IN VAŠA ZGODBA Z VELIKIMI ČRKAMI.

Svetlana Makarovič

DESNA IN LEVA ROKA

Dve roki, desna in leva, sta bili prijateljici. Obe sta bili zmeraj obrnjeni v isto smer, delali sta iste gibe, če je imel prstanec leve roke prstan, ga je imel tudi desni prstanec, in to popolnoma enakega. Tako sta živeli v miru in dolgočasju dolgo časa.

Pa se je zgodilo, da se je po naključju samo desna roka globoko urezala v prst. Desnica je zavpila od bolečine, leva pa se je na tihem oddahnila, ker se nesreča ni pripetila njej.

Desnica je pogledala levico in rekla:

— Čakam.

— Na kaj pa? se je delala nevedno levica.

— Na kaj neki? Da se tudi ti urežeš, ne? Saj sva sestri. Ureži se še ti, da bova enaki.

Levica je v zadregi migala s prsti, urezati pa se ni hotela.

— Nisem jaz kriva, če si ti nerod-

na, je sitno dejala, zakaj pa ne paziš?

To je desnico ujezilo:

— Sram te bodi, levica! Slaba sestra si, da veš!

Levica pa je bila še toliko bolj predrzna, da ji je zabrusila:

— Če nisi zadovoljna z menoj, pa si poišči drugo sestro! Tako nerodno in neumno, kot si sama.

Zdaj je desnica pobledela in se stisnila v pest. Levica se je brž umaknila za hrbet in zavpila:

— Kaj, udariti me hočeš?

— Ne samo udariti, je zapihala desnica in pograbila nož, odrezala ti bom vse prste!

Levica se je zgrozila, ko je videla, da desnica misli resno, in je ostala v varni razdalji. Desnica jo je lovila spredaj in zadaj, a levica je bila zmeraj hitrejša.

Nazadnje se je desnica pomirila in spustila nož. Levici je bilo kar malo žal, da se je tako grdo obnašala in je desnico plaho pobožala. Desnica ni bila več jezna — užaljena je bila pa še zmeraj. In je rekla:

— Živeti bova morali skupaj, če nama je prav ali ne, zato nima nobenega smisla, da se prepirava in si groziva. Ampak nekaj ti povem: odslej bom jaz vse naredila hitreje in bolje od tebe. Ti boš zmeraj za mano. Jaz bom trgala rože, z mano bodo jedli, pisali in risali, se česali in tudi klofute bom delila jaz. Kajti najin gospodar je na moji strani. Ti boš zmeraj samo v rezervi in veljalo bo: *naj ne ve levica, kaj dela desnica*.

In ubogo levico je to tako potrla, da je postajala vsak dan bolj okorna in počasna. Še danes je taka.

Nekateri ljudje so pa v tem primeru dali prav levici! To so levičarji.

Ilustriral Matjaž Schmidt

Anton Polenec

ZIMA V GOZDU

Izpod sivega neba so se na gosto usipale snežinke. Bela snežna odeja je že prekrila hrib in dol. Tudi gozdna tla so bila že na debelo pokrita s snegom. Le pod redkimi smrekami je ostalo še nekaj kopnega.

Zima se je oglašala vsak dan huje. Mraz je vedno bolj pritiskal. S polj so se oglašale sive vrane, kra, kra, kra. Jerebice so se spreletavale in iskale zavetja in hrane.

Gozd, ki je ležal za vasjo, pa je bil kot izumrl. Kot da ni življenja v njem. Tu pa tam se je kaka veja otresla snega, pa je bilo spet vse tiho. Le kam se je vse poskrilo?

Jež je nekaj časa spal trdno zimsko spanje. Pod korenino si je jeseni nanosil listja. Ko je začel pritiskati mraz, se je zaril v listje in zaspal. Snežna odeja ga je varovala, da ga strupeni mraz ni dosegel. Tudi polh je že spal

globoko v mehko postlanem duplu. Ni bil sam. Poleg njega so spali še drugi. Vsi so bili zviti v klobčič s košatimi repi prek glave in hrbta. V duplu ob teh zaspanih je bilo veliko žira in želoda. Ko se bo sredi zime kdo prebudil, se bo lahko takoj okrepečal in spal naprej. Veverica je tudi mirovala v gnezdu; ni spala, kot sta spala polh in jež, le mirovala je in čakala, da bo mráz nekoliko odjenjal.

Nekaj gozdnih ptičev se je zimi kar umaknilo. Odleteli so v južne kraje. Med prvimi je bila kukavica. Sinica, ščinkavec in taščica pa so se preselili bliže vasi. Sinica in ščinkavec sta ob najhujšem mrazu našla na oknih in v krmilnicah potrebno pičo. Taščica pa je s svojim tankim kljunčkom stikala za pajki in žuželkami po skednjih, okoli hiš. Vse kottičke je pretaknila. V gozdu samem je tudi moralo biti življenje, saj je nekdo hodil po snegu. Čigave pa so te stopinje? Tule sta hodila srna in mladič. Pod smreko sta prenočila, potem pa sta obirala brstje z grmovja in visečih vej. Sedaj sta si šla najbrž iskat boljše ležišče. Tudi zajčeve sledi pričajo, da je bil dolgo uheč v gozdu. Verjetno si je v gozdu poiskal zavetje pred mrazom. Mogoče je pa bežal pred lisico, saj so videti v snegu tudi njene stopinje. Ta zvita roparica je imela svoj brlog v sosednjem gozdu.

Od časa do časa je odmevalo po gozdu značilno trkanje. Zelena žolna je z močnim dletastim kljunom preiskovala trhla drevesa, kjer je našla vedno kako žuželko ali pa njeno ličinko. Z goste smreke je bilo slišati prav rahel sisisi, sisisi. Bili so kraljički, ki jih je huda zima pregnala iz gorskih smrekovih gozdov. Kraljički so naši najmanjši ptički. Na glavicah imajo nekaj zlato rumenih peresc, ki se jim rada postavijo pokonci. Tedaj se zdi, kot da bi imeli na glavi kronico. Zato so dobili tako ime. Obešali so se po vejah, pretaknili vse razpoke v lubju. Želodčke si morajo napolniti, drugače lahko zmrznejo. Od jutra do večera so stikali po smreki. Koliko škodljivcev so pospravili! Ta dan je priletela iz gorskih gozdov tudi jata kalinov. Kot rdeči pirhi so čepeli po bukvah in grmovju na robu gozda. Luščili so plodove in trli semena s svojimi kratkimi, močnimi kljunčki. Sneg pod njimi je bil kmalu ves nasmeten.

Življenje pa je bilo tudi pod snegom. Res, pikapolonica, citronček, čmrlj so otrpli ždeli pod listjem in snegom. Toda tod so miši kljub zimi kar naprej rile in delale nove rove do korenin in koreninic. V zapuščenih rovih so drobni pajkci predli pajčevine. Še cela vrsta drobnih živalic je živela pod listjem med prstjo. Tukaj ni bilo

tako mráz kot zunaj, zemlja še ni bila zmrznjena.

Pod snegom pa so bili tudi zvončki, vetrnice, trobentice, jetrniki. Njihove čebulice in korenike so bile žive, samo čakale so pomladnega sonca, da bo iz njih pognalo novo cvetje.

Kaj se je zgodilo Janezu

JANEZOVO DREVO

Tri leta bo tega, kar je šel Janez z očetom in mamico na sprehod v gozd. Da bi lažje premagoval strmine, si je v prvem grmu urezal palico. Ko so se vrnili domov, je palico ob ograji pred domačo hišo zasadil v zemljo. In pozabil nanjo!

Palica je pozabljena čemela ob ograji vso zimo. Spomladi se je na njej pojavilo brstje, iz brstja se je razvilo listje. To se je čudil Janez, ko je videl, da je palica ozelenela!

Čez nekaj časa so iz palice pognale vejice, palica se je sčasoma okrečila in postala pravo deblo. Danes je nekdanja tenka palica široka kot moška pest, vsenaokrog pa so pognale močne veje, ki tvorijo velik grm, celo višji od Janeza.

Janez je dolgo razmišljal, kako se imenuje ta grm. Odgovor je dobil šele zadnjo jesen, ko so na grmu zrasli debeli lešniki. Ne da bi vedel, je Janez pred tremi leti s tenko palico zasadil — lesko. Toda mama, ki je ponosna na svojega Janeza, pravi tej leski kar — Janezovo drevo.

Martin Kovač

KAM ODHAJA SONCE?

Pri Gorjančevih so imeli kopico otrok. Ko si je najstarejši že sam služil kruh, je bil najmlajši še v zibki. Oče Gorjanec in vsa ostala družina pa so garali v strminah, da bi se preživeli.

Potem so šli otroci drug za drugim v svet. Naposled je samo še najmlajši ostal z ostarelima staršema. Pa še ta le, dokler ni odšel v šole, najprej v dolino, nato v mesto. Medtem je vzelo tudi mater Gorjančevko in stari Gorjanec je ostal na kmetiji popolnoma sam.

Ne, saj ni sam, njegov najmlajši sin se je vrnil! Res, da ne za dolgo, a ostal bo vsaj nekaj dni. Z očetom skupaj hodita v strmine. Kako jima gre zdaj delo od rok!

Nekega večera strmita v sonce, ki zahaja tam za hribi.

Za goro gre spat, reče oče sinu.

Sin se pa zasmjeje:

Kje pa! Zemlja je okrogla; sonce zdaj sveti na drugi strani!

Oče ne reče nobene, molči. Naposled pa le spregovori:

So te tega naučili v šoli?

Zdaj tudi sin molči. Mračni se že. In je noč.

Zjutraj sonce spet posije.

Vidiš! vzklikne oče. Si je že odpotilo in je prišlo izza gore!

Kje pa! vzklikne še sin. Obšlo je zemljo in prisijalo od druge strani!

Lahko, da je res tako, prikima zdaj stari Gorjanec. Morda so te pa prav naučili. Morda le nisem zaman garal, medtem ko si ti gulil šolske klopi!

Sandi Sitar

Resnična zgodba

USPEH DVANAJSTLETNIKA

Če ste v teh dneh dobili kako pismo iz Jugoslavije, si skrbno oglejte poštno znamko na ovitku. Z malo sreče boste na pisemskem ovitku ugledali znamko za 4,90 din, z napisom Radost Evrope in s sliko otroka, ki leži na plavalni blazini z veslom v rokah.

Živobarvna risba, izdelana v tempera tehniki, je delo dvanajstletnega šolarja Francija Mraka iz Kranja. Poštna znamka je izšla v počastitev letošnjega srečanja otrok Evrope v nakladi dva milijona izvodov.

Zanimivo je, da Franci sploh ni vedel, da bo njegova risba deležna takšnega uspeha, tega pa ni vedel niti njegov učitelj, ki je Francijevo risbo skupaj z risbami drugih šolarjev poslal na nek natečaj v Novi Sad. Oba sta mislila, da so poslani risbe že zdavnaj vrgli v koš.

Razumljivo je, da sta sedaj oba zelo vesela, učitelj Vinko Tušek in njegov učenec Franci Mrak. Učitelj njegove risbe ni poslal po naključju, ampak zelo premišljeno, saj se je zavedal, da so v Francijevi risbi odlično združene tople in hladne barve, obenem pa je risba plod samostojne ustvarjalnosti.

Francija javen uspeh ni preveč prevel. Izjavlja celo, da ne riše posebno rad. Raje kot risanje ima nogomet.

Lenka Hlebec

Josip Stritar

UGANKE

*Mlad zdaj sem, lep in svetlobel,
umazan ves slovo bom vzel.*

(δαυ)

*Ko sem v peči, vsak me rad ima,
v strehi — vse pred mano trepeta.*

(Ιαδθ)

*Polne so me gore in poljane,
ko me zgrabiš, prazna pest ostane.*

(νδθυ)

KROŽEK MLADIH DOPISNIKOV

DOMOVINA ENKRAT NA LETO

S sestrično, ki tudi živi v Švici, sva letovali v Poreču skupaj s sovrstniki iz Maribora. Najbolj všeč so mi bile večerne prireditve. Večji fantje so tekmovali v športu, dekleta pa v zgodovini Jugoslavije. Skupine manjših so se nam predstavile s pesmicami, kratkimi igrkami in deklamacijami. Tovarišice vzgojiteljice so bile zelo prijazne. Plavalni tovariš je naučil manjše plavati, za nas večje pa je organiziral plavalno tekmo. Tudi jaz sem sodelovala in osvojila vse tri značke.

Mislila sem si, kako so lahko srečni ti, ki hodijo v šolo v Sloveniji in ne vidijo domovine samo enkrat na leto kakor jaz.

Milica Čeh, Amriswil, Švica

POGOVOR Z NEMŠKO SOŠOLKO

— Kdaj si prvič slišala o Jugoslaviji?

— Pred desetimi leti, malo prej, preden smo se odpeljali letovat na Rab.

— Kolikokrat si že bila v Jugoslaviji?

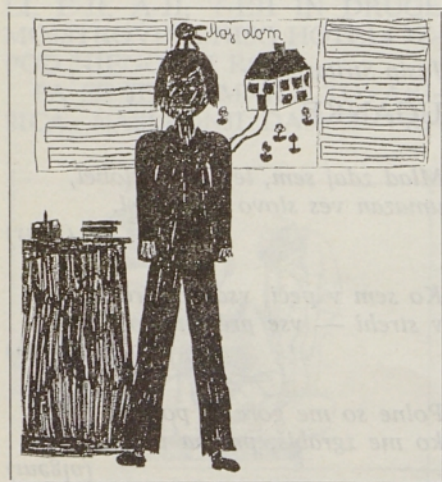
— Do sedaj štirikrat.

— Kako ti je Jugoslavija všeč?

— Pokrajina v Jugoslaviji je čudovito raznolika. Ljudje so večinoma zelo prijazni in bolj odprti kot v Nemčiji. Življenje, obleka in hrana se ne razlikujejo od našega.

— Kaj ti je všeč pri tvoji jugoslovanski prijateljici?

Tole je pisatelj Leopold Suhodolčan (narisala Brigita Horvat, 5. razred, München)

— Odkrita je, nezapletena, tovariška in vedno dobre volje. Zaradi njenih različnih narodnosti se nisva nikoli sprli.

— Ali mislijo tvoji znanci o Jugoslaviji tako kot ti?

— Mnenje marsikaterega mojega znanca se razlikuje od mojega mnenja o Jugoslaviji, večinoma zato, ker dežele ne poznajo ali pa dobe zaradi poročil o Jugoslaviji napačno podobo.

Andej Vizjak, 6. raz., München, Nemčija

ZIDAMO SI DOM

Pot domov je bila zelo vesela: prepevali smo, se šalili in pogovarjali. Naslednji dan smo že začeli delati v hiši. Polagali smo ploščice v hodniku in kopalnici. Ometali smo notranje stene. Očka je nato vse prebelil. Kopalni smo jarek za ozemljitev strelovoda. Obrtnik nam je nato napeljal strelvod. Rada sem pomagala pri sejanju mivke.

Posebno sem bila vesela, ko sem smela s sestrično in s starim atom po travo. Sestrična in jaz sva želi s srpom. Stari ata pa je kosil s koso. Travo smo nanosili na kup. Nato sva šli po krave, ki so peljale voz. Travo smo naložili in vesela je bila vožnja domov. Sedeli sva lahko na vrhu naloženega voza. Več trave smo našli, več mleka je bilo.

Tudi stari mami sva pomagali na polju. Pobirali smo krompir. Nakopali smo ga dva voza. Krompirja bomo imeli zadosti za celo leto: naši doma in mi iz Nemčije.

Brigita Skaza, 5. raz., München, Nemčija

PISATELJ MED NAMI

Kakih štirinajst dni prej smo se vsi pripravljali na prvo srečanje s pisateljem Leopoldom Suhodolčanom. Prebrali smo nekaj njegovih knjig in si pisali vprašanja, ki so nas zanimala o pisatelju.

Leopold Suhodolčan piše za vse, največ pa za mladino. Njegova dela so polna dogodivščin, napetih situacij, skoraj detektivke: Rdeči lev, Skriti dnevnik, Rumena podmornica itd.

Ko je pisatelj vstopil, smo zagledali starejšega, visokega moža s prijaznim smehljajem. Takoj se nam je zdel simpatičen. Potrpežljivo in prijazno je odgovarjal na vse vrste vpra-

šanj: na osebna vprašanja in na vprašanja, ki so nas najbolj zanimala: kako nastane knjiga, kakšen je njegov način pisanja. Povedal nam je, da si vsebine knjig nikoli ne izmisli, temveč vedno opisuje resnične dogodke. Ker je bil dolga leta ravnatelj šole, je doživljal z mladimi veliko zanimivih reči. Nekatere so se mu posebno vtisnile v spomin, te združi in že ima vsebino knjige v glavi. Nato zgodbo napiše kar s pisalnim strojem. Imena so največkrat izmišljena, kraj in dogodki povesti skoraj nikoli.

Pisatelj je povedal, da je poročen in da ima dva odrasla otroka, ima veliko obveznosti in mu ostane zelo malo časa za pisanje. Pravkar pa vseeno piše zgodbo o žalostni deklici, ki jo obiščejo slončki. Pisatelj je name naredil globok vtis zaradi mirnega in gotovega nastopa, prijetne razlage in razumevanja otrok. Ni mu bilo neprijetno. Vedno je odgovoril, pa če so najmlajši še tako neumno spraševali.

Tatjana Vizjak, 9. raz., München, Nemčija

IMENITNA KOSTANJEVICA

V Kostanjevici imam staro mamo in ostale sorodnike. Kostanjevica je zelo poznana po Formi vivi. Tja prihajajo vsako leto umetniki iz vseh koncev sveta in delajo različne kipe. Skozi Kostanjevico teče Krka, ob kateri zelo rada lovim ribe. Konstanjevica je zelo staro mesto. Nekoč je bila znana po kovačnici denarja. Slaven pa je tudi kostanjeviški grad in vinska klet ter galerija v njem.

Suzana Pisek, Amriswil, Švica

ŽIVIM V WALDKRAIBURGU

Živim v Waldkraiburgu, lepem, novem mestu med Münchnom in Salzburgom. Mesto je staro 27 let. Ustanovljeno je bilo leta 1950. Šteje 21000 prebivalcev. Imamo štiri osnovne šole, realko in gimnazijo, veliko kopalnišče s petimi bazeni in veliko pokrito drsalnišče. Rada hodim v našo knjižnico, ker imajo tam ogromno zanimivih knjig. V mestu imamo tudi velike tovarne. Waldkraiburg leži sredi gozdov. Kljub temu, da mi je mesto všeč, ga bomo zapustili.

Sonja Wegner, 8. raz., Waldkraiburg

NAGRADA NAJBOLJŠEMU

Dragi mladi bralci, gotovo ste opazili, da se je vaš Krožek mladih dopisnikov močno povečal. Uredništvo se je zato odločilo, da bo vsak mesec podelilo lepo knjižno nagrado najboljšemu prispevku. Tokrat je naša nagrajenka TATJANA VIZJAK iz Münchna.

UMETNIŠKA BESEDA

Tone Partjič

RIHTARIČ

Zalotil sem se, kako vzdihujem po dobrih starih časih. To me je razočaralo in razjezilo, a si nisem mogel pomagati. Razjezilo me je, ker čujem, kako nekateri ljudje kar naprej tožijo po dobrih starih časih, gre pa jim celo boljše kot nekdanj. Moj ata živi v svoji hiši, včasih pa smo se potikali po kajžah, pa vendar pravi, oj, dobri stari časi, takrat je svet kaj veljal. (No, on še lahko, ker mu oblast ne prizna zasluženih let za penzijo, pa je jezen.) Toda stric ima kar dobro penzijo, saj je bil rudar, zdaj mu ni več treba odhajati v jamo, doma je in gleda televizijo, če niso ravno govori, dobro mu gre, a toži o starih časih, da o teti sploh ne govorim... Mogoče pa se vsem toži po dobrih starih časih tudi zato, ker jih je takrat spomladi peklo med nogami, zdaj pa imajo tam suhe slive, mogoče so nekdanj lumpali do jutra, zdaj pa jim škodi že pregreto mleko. In navsezadnje je nekdo že zapisal, kako noro je, ko misliš, da bojo tudi našemu času nekoč pravili dobri stari časi. Zato se vedno razjezim, če ljudje govorijo o tem.

In glej, zdaj se ti sam zalotim pri takem vzdihovanju! Tožim, a mene še peče spomladi med nogami, s prijatelji še pijem pivo, in četudi sem v dolgovi, mi ne gre prehudo. No, moja nostalgia je drugačna. Ko dobim časnik, najprej preberem, kdo je koga pretepel, obkradel, ubil, posilil. To je pač vsaj napeto, drugače pa tako bereš vedno enake govore, ocene gledaliških predstav, športne novice, da o dolgočasnih razmišljanjih urednikov ne govorimo. Ne da bi ravno užival ob teh črnih kronikah in sproščal svoje temne nagone; nasprotno, sam še nisem nič pametnega uspičil, v Angliji sem ukradel dve knjigi v samopostrežnici, plačal sem sodniku za prekrške, ker sem pijan zmerjal politike, in ključavnico za avto sem hotel skrivaj spraviti čez carino, pa se mi ni posrečilo. Če se primerjam z drugimi, nič posebnega. In prav v teh poročilih v časnikih sem opazil, kako tudi ta dejavnost šepa, ne v kvantiteti, ampak v svoji domiselnosti, romantiki, iznajdljivosti... Naše razbojništvo je vse bolj enolično in le pragmatistično. Tatvine, suhe tatvine. Nekdo ti v modni hiši spelje denarnico,

zbeži, že v naslednji veži prešteje denar, denarnico pa z dokumenti potem počí v Dravo. Ali: ukradejo ti avto, ti huligani frdamani, se odpeljejo, kamor se jim pač mudi, pa ga pustijo. Posilstva. Ni zares, večina žensk niti ne prijavi, ker so se branile le iz spodobnosti, največkrat bi posilstva sploh ne bila potrebna, če bi storilci imeli več časa za nagovarjanje, tako pa se jim vedno kam mudi in potem posilijo. Zračni gusarji, kakšna romantika! Nobena! Polni so političnih ultimativ in resolucij. Suhoparno. Včasih so razbojniki ukradli kočije z devicami vred in potem v gozdu je bilo časa dovolj tudi za nagovarjanje. Razbojniki so izropali bogate in delili denar siromakom. Danes pa reci enemu tistih, ki je speljal v modni hiši denarnico, reci mu za špricar, pa te bo po gobcu. Oj, kje si, Robin Hood, oj, kje Rigo Murati, sovražnik trinogov in maščevalec nedolžnih, kje si, oj, Rihtarič...

Ko sem bil še otrok, je v naših krajih bil pravi razbojnik Rihtarič. O njem se je širila prava legenda. Da najprej napiše miličnikom, jutri bom šel čez dravski most, pazite, potem pa ti, strela hudičeva, res gre preoblečen v dimnikarja, še s pravim biciklom se ti pelje, ki ga je prej ukradel. Jutri bom kradel v trgovini, piše na listku, vsi pazijo, zvečer trgovci opazijo, da jim manjkajo bata škornji pri inventuri. Mama nas je strašila, ko je nesla zvečer ateju jest gor v čuvajnico, če ne boste pridni, bo prišel Rihtarič. Mi smo se Rihtariča bali, obenem pa po svoje spoštovali. Za nas ni bil parkelj, ampak zelo zelo strog Miklavž. Odrasli so prav tako govorili s spoštovanjem o njem. Tudi videli bi ga radi, saj je vlek el miličnike za nos in trgovce in druge. In nekega dne se je razvedelo, da bo prišel v našo vas Rihtarič. Baj je napisal miličnikom pismo, da bo šel mimo šole. V bližnji vasi je zmanjkal bicikel, zaklani sta bili dve kuri in ponoči je trkalo na razna vrata. Lahko je bil le Rihtarič. Toda ljudje so vedeli, da ne smejo biti pozorni le okoli šole, lahko je bila to le Rihtaričeva ukana, da bi potem lahko v miru kradel na drugem koncu vasi. Bila je neka nervoza v vasi. Bo prišel, ne bo, bo kaj ukradel, ga bojo ulovili...?

Učiteljica Filomena je bila v bistvu možača. Imela je moža, otrok pa ne.

Moža je podcenjevala, ker je bil manjši od nje, ker je prebolel pljučnico in ker je delal le štiri ure na dan kot poštni uradnik. Za tiste stvari pa ne vemo, toda če si pogledal njo in njega, si si lahko kar svoje mislil. Od osmih zjutraj do desetih se je sprehajal po gozdu zaradi pljuč, je pravil. V naši vasi so bili le štirje razredi osnovne šole, Filomena je poučevala dopoldne in popoldne. Imeli smo še gostilno, pošto, trgovino in podružnično kapelo. Cerkev, komando milice in krajevni urad pa smo imeli v bližnji večji vasi. Tako. Tudi Filomena nas je strašila z Rihtaričem. Ta dan, ko bi naj šel razbojnik skozi vas, je bila vsa nervozna. Morda ga bo prav ona opazila, morda s šolskimi otroki celo ujela in predala javnim organom in potem bojo o njej pisali v Prosvetnem delavcu in predsednik občine bi jo mogoče sprejel. Drugi vaščani se niso toliko brigali, da bi ga zasačili, toliko bolj pa jih je zanimalo, kako bo sparil miličnike in graničarje, kakor smo pravili vojakom tu poleg meje.

»Kaj moraš res tudi danes na svoj medicinski sprehod, danes, ko bomo lahko morda pomagali oblasti ujeti tega parazita?« je Filomena karala svojega moža, ki se je droben odpravljal na jutranji sprehod.

»Rihtarič gor, Rihtarič dol, kaj me briga, meni ni nič ukradel,« je rekel možicelj, si nasadil klobuk na glavo, srknil svoje jutranje žganje; tuberkulozni tako radi pijejo in delajo tisto, so pri nas pravili, in se napotil proti gozdu.

»Danes ne odkleni kurnika, Feliks, naj ostanejo kure not,« je klicala za njim. »In da bi te le v gozdu srečal Rihtarič, pa boš imel hudiča.« Toda moža že ni bilo več.

»Da sem se morala prav s takim poročiti,« je premišljevala Filomena, potem pa je rekla sama sebi, da le ni tako slabo, ji vsaj pusti vladati v hiši in se ve, kdo hlače nosi.

Ob osmih je odšla v razred.

»Danes bo baje tu Rihtarič zajebaval miličnike,« je rekel Miha, ko je vpisoval, kdo manjka.

»Ja, res je, moj ata so tudi rekli...«

»Molčite o Rihtariču, drugače bo prišel v razred in odvedel tistega, ki ima packo v zvezku. In zdaj naloge na klop.« Morali smo doma sklanjati eno žival, eno osebo in eno stvar ali reč. Za žival sem sklanjal kozo, za stvar ali reč dimnik, za človeka Rihtariča.

»Rihtarič je. Rihtariča nisem videl. Rihtariču dam jabolko. Rihtariča vidimo. Pri Rihtariču stojim. Z Rihtaričom nismo zadovoljni.« Pregledala je, napisala videl in popravila pri Rihtaričom čom s čem in povedala, da je to preglas in cele češnje že še jem.

Tedaj je stopil v razred Fonza, ki je zmeraj zamujal.

»Ja, kaj pa si bojo gospod Alfonz danes izmislili,« je rekla pikro in prenehala delati videl pod nalogami.

Fonza si je vedno izmislil kake nore izgovore, ura ni šla, mama se je urezala, krava se je napihnila . . . To jutro je rekel le — Rihtarič.

»Kaj?«

»Rihtarič.«

»Kje?«

»V lesu.«

»Pridi sem!«

Šla sta s Fonzom na hodnik. Mi nismo smeli slišati . . .

Fonza ji je baje povedal, da je videl na poti v šolo doli ob potoku v lesu viseti hlače in srajce na veji in da je menda nekdo pral v vodi. To je bilo Filomeni pač res lahko dovolj, saj smo vsi vedeli, da si je Rihtarič vedno opral svoje stvari, preden je prišel v vas, rad se je urejen kazal med ljudmi. Tudi razbojniki imajo svojo higieno in modo, o ja. Filomena se je vrnila v razred in dala tiho zaposlitev. Petkrat napisati vso poštrevanko in sklanjati v stavkih ata, miš, ravnilo, strelodov.

Potem je poklicala nekaj imen, med njimi moje, in nas poklicala v svojo pisarno. Tam nam je povedala, da je naša oblast zdaj res dobra, da pa v vsaki dobri deželi najdemo tudi hudobneže, kakor ste lahko brali tudi v pravljičah, v Sneguljčici, recimo, mačeha, tako v naši državi Rihtarič, ta zabušant in simulant in dela škodo. In če hočemo biti pridni kot kurirčki med vojno, ne smemo nikomur ziniti niti besede, kar je videl Fonza, četudi bi nas mučili. Jaz ne bi povedal niti mami, pa če bi mi še tako ponujala rdečo redkivico. Toda potem nam je nekaterim rekla, da naj gremo domov po očete, ki naj vzamejo sekire in kose ali lovsko puško in nikomur niti besede, niti miličnikom ne. Dala nam je še šolske bele bata copate, ki smo jih smeli obuti sicer le, ko smo na okrajnih prvenstvih igrali med dvema ognjema. Tako se bomo lahko tiše približali Rihtariču. Fonza pa je bil naenkrat glavni. Vse ga je spraševala, to, da je zamujal, sploh ni bilo več važno. Dobro, da ni moža doma, si je mislila. Moj Feliks je za eno figo, kadar je tu Rihtarič, ga ni, ampak on bi tako kaj pokvaril ali pa bi kašljal.

Tekel sem domov, moj ata je ravno klepal koso.

»Ata, poj, leti, Rihtarič je v lesu, tovarišica so rekli, da ga poj pomagat lovit!« Ata je odložil kladivo, povedil koso, da se je zablistala ko belica, ki se vrže iz vode, in me pogleda.

»Mene ne briga Rihtarič. Fant moj, en drek me briga. Res je svinja, da je ubil tistega miličnika, ki si je samo kruh služil, nič drugega in ima prav

tako otroke, ampak mene ne briga. Glej, bil sem na fronti, najprej pri Nemcih, potem pri Rusih, ko sem pobegnul. Pa nisem niti enega šusa spustil, da veš. Tak. In boljše bi bilo, če bi vas ta Filomena naučila lepo pozdravljati, ko pa da lovi Rihtariča. Bolje, če še ti ne greš.«

In ata je klepal naprej.

Vzel mi je malo veselja, kar jezil sem se, ta mlačnost in malobrižnost. Ata pač nikdar ni bil zadovoljen, sumničil je vsako oblast in razbojnike in je pravil, da je bilo boljše v dobrih starih časih.

Tekel sem nazaj in malo me je tudi skrbelo, kaj naj rečem Filomeni, zakaj ni ateja. Se bom zlagal, da ga ni doma, sem sklenil. Za šolo se nas je zbralo kakih šest učencev in dva očeta. Eden je imel sekiro, drugi lovsko puško. Vodila je Filomena, izvidnica je bil Fonza. Filomena je zatrjevala, da ima pištolo, mogoče jo je res imela. To je bil najbolj napet dan mojega otroštva. Šli smo proti gozdu, spredaj Fonza. Oj, Fonza, Fonza, zakaj si glavni samo ti, mi je šlo po glavi od ljubosumja. Hitro sem priredil znano otroško sramotilno pesem in sem povedal polglasno:

*Rihtarič, pisan tič
nima perja čisto nič.*

Molči, me je skregala učiteljica. Prišli smo do gozda in se začeli premikati po prstih od drevesa do drevesa. Razdelili smo se v skupine po dva. Niti pomislil nisem, da nam Filomena ni nič rekla, kaj naj napravimo, ko nalletimo na Rihtariča. Ona je morda ohranila načrt zase, prst je držala na ustih in s tem opozarjala, naj hodimo tiho. Mogoče, da ga je mislila sama zvezati, mi bi bili le obroč. Sedaj je bila že prepričana, da bo njena slika na naslovni strani Prosvetnega delavca. Na nekem parobku smo se ustavili. Spodaj so smreke in izvir in potem potok. Tja smo redko zašli, če smo iskali gobe. Tam jih navadno ni bilo.

Glej! Točno, doli ob izviru visi nekaj na veji, ja, srajca in hlače. Poleg se premika nekaj belega.

Mi korak za korakom. Prekleti Rihtarič, moramo ga ujeti, Rihtarič, pisan tič, nimaš perja čisto nič, sem ga tiho zmerjal. Toda ali je čisto gol? Ima nož, sekiro, sulico, mitraljez, top. Kaj, če vrže granato v mene? Šepetal sem

od straha nimaš perja čisto nič. Kaj, če me ubije, kaj, če me zakolje? Zakaj ga gonim? Saj ga ne poznam. Meni ni storil nič hudega, toda tovarišica je rekla zabušant in simulant in to mora biti nekaj strašnega. Plazimo se kot kurirčki med vojno. Fonza, Filomena, oni s sekiro, lovec s puško, korak za korakom . . . meter za metrom. Je napeto, joj napeto.

Pa je res čisto sam?

Nista dva?

Kaj delata?

Skoraj čisto gola.

Zakaj tak migata?

Smo že čisto blizu.

Moški in ženska ležita in ona pravi mee, mee, mee . . .

Filomena se zadere, a ti si Feliks, prasec frdamani, to so tvoji medicinski sprehodi, in ti, prasica, odpuščena si.

Ja, tam sta bila štiriurni poštni uradnik in naša šolska snažilka. Bila sta naga, obleke so jima visele na veji. Rihtariča pa sploh ni bilo nikjer in tudi granate nobene.

Filomena nas je nagnala. Pa nismo takoj hoteli vstran. Onadva pa sta zgrabila vsak svojo obleko in letala med drevjem in kazala nage riti. Naša snažilka je imela čisto belo in polritnici sta skakali kot dve mladi koziki spomladi. Ampak nisem mogel dolgo gledati, ker je zginila med smrekami.

»Zakaj je pravila mee, mee?« smo vprašali moškega s puško.

»Ona najprej vedno pravi merkaj, merkaj, potem merk merk, na koncu pa mee, mee, mee, ampak vi ste še mokri za uhami, da bi to razumeli . . .«

Tisti dan nismo imeli pouka. Ata me je narezal, ko sem mu povedal, kako smo lovili Rihtariča.

Filomena se je vrnila domov in je klela. Toda kaj, kurnik je bil odprt, manjkali sta dve kuri, na žebliju pa je bil listek, na katerem je pisalo:

»Sposodil sem si dve kuri in vaš bicikel. Oprostite. Vrnil bom na svetega Nikoli. Rihtarič.«

Ne vem, zakaj je naš ata doma pravi, prav ji je babi hudičevi.

Gospod Feliks ni nič več hodil na sprehode zoper pljučnico.

Služkinja je bila odpuščena. Danes je že stara in ne pravi več merkaj, merkaj, merk, merk, mee, mee . . .

Rihtariča so ujeli in ustrelili . . .

Jaja, saj pravim, dobri stari časi.

VASE ZGODBE

BIL SEM ŽIVAHEN FANT

Čimbolj se mi na ramena kopiči teža preživelih let, toliko pogosteje se mi spomin vrača v daljna leta mladosti. Menim, da se to ne dogaja samo meni, ampak vsem izseljencem, ki jih tujina ni spustila iz svojega objema. Nakopičeni dolarji, ki jih skrbno hranim v skrinji na podstrešju, mi ne povzročajo posebne skrbi. Vendar si sprašujem vest, ali ne bom zaradi prevelikega smisla za materialne dobrine in grešnega življenja dajal pretežak obračun. Priznati moram, da nisem v zadostni meri prisluhnil nasvetu svojega birmanskega botra, farnega župnika na Ptujski gori, ki si je zaman prizadeval, da bi postal goreč katoličan. Že dolga desetletja počiva pod domačo rušo, za kar ga še posebej zavidam. Če je moja življenjska zgodba vredna odpuščanja, prosim rojake, razkrojljene po svetu, naj me oni ob sodijo. Prav vse, ki se potijo za vsakdanji kruh in še posebno one, ki si kopičijo dolarje za zidavo dvonadstropne komfortne hiše ali za zadnji avtomobilski modni krik, prosim, naj me vržejo ob tla in pohodijo kot nadležno žuželko, če sem količkaj kriv.

Moja otroška doba ni potekala v okviru razkošja. Preživljali smo se z nabiranjem gob in s skromnimi kmečkimi pridelki. Otroci smo razdirali ptičja in veвериčja gnezda ter se podili za drugo divjadjo. Ocvirke na žgancih smo ugledali samo ob velikih praznikih. V zimskih dneh, ko je cviljenje zaklanih prašičev iz gruntarskih hiš sekalo tišino, smo si mašili ušesa. Sosedje so se mastili z godljo, s špehovimi in kašnatimi klobasami, mi smo pa požirali sline. Naš svinjak je prepletala pajčevina. Da bi bil vsaj eden od nas otrok deležen boljšega življenja, me je mati nameravala poslati v mestne šole. Vtepla si je v glavo, da naj mi bo župnik birmanski boter, kar bi bila za našo hišo posebna čast. Ta predlog mi ni bil posebno všeč. Pri poku nas je župnik pretepal, če nismo znali ponoviti nedeljske pridige. Padalo je samo po nas otrocih iz revnejših slojev, medtem ko je purgarskim prizanesel. Obveljala je materina volja. Birma ni bila pri nas, ampak v Cirkovcih na Dravskem polju. Mati je za slovesno priložnost spekla kokoš.

Po birmanskem obredu sva povabila botra na prigrizek, vendar je ponudbo odklonil. Pod košato lipo sva pospravila kokoš sama in se sita napotila domov.

Sošolci so mi vsi zavidali, da imam tako imenitnega botra. Ker pa je bil velik stiskač, mi ni kupil srebrne ure ali drugega darila. Pozneje smo botra povabili na dom. Mati je za tisto priložnost pripravila pristen madžarski paprikaš, da se je jajce topilo v smetani. Ves dan smo z brezovo metlo pometalali okrog bajte, vendar botra tudi tokrat ni bilo. Prerevni smo bili za tak obisk. Otrokom nam tega ni bilo dosti mar, smo se vsaj enkrat do sitega najedli.

Ko sem že malo odrastel, me je boter poklical v župnišče in mi naročal: »Šla bova v župnijsko klet k Sv. Janžu v Haloze, ker mi je zmanjkalo vina za mašno potrebo. Vzemim s seboj putrih (sodček). To bo zadostovalo, dokler mi ne pripeljejo nekaj polovnjakov (tristolitrski sod).«

Da je botru hitro zmanjkalo vina tudi za osebno potrebo, je bilo splošno znano. Saj se ni redko zgodilo, da je na sam božič pred oltarjem mogočno zapel alelujo. Bogaboječi farani pa se zaradi tega niso preveč vznemirjali. Imeli so pač občutek, da je velika noč tisto leto prišla v deželo bolj zgodaj.

V kleti sva napolnila sodček in se prav dobro okrepčala. Nazaj grede sva se ustavila ob njivi kraj kostanjevega gozda, kjer so dekleta pospravljala poljske pridelke. Boter mi je naročal, naj ga počakam, medtem ko se je on pognal za dekleti. Obilni trebuh in pijacha sta ga ovirala, zato ni ujel nobene. Slabe volje se je vračal in izgovarjal besede, ki jih nisem razumel. Pozneje sem prišel do sklepa, da so v tem jeziku pisane mašne bukve in da ga uporabljajo učeni ljudje.

Prvi mah mi je začel poganjati pod nosom, ko me je boter ponovno poklical v župnišče. Naročal mi je: »Poslal te bom v Ljubljano na evharistični kongres. Prav ti bo prišlo, kajti moj birmanec mora biti vzgojen v strogem katoliškem duhu. Tudi zame zmoli kak roženkranc, ker se tukaj ne morem nikomur dobro izpovedati.«

Misijonarji so prihajali v faro samo vsakih šest let. Znali so tako prepričevalno spovedovati, da so celo ne preveč bogaboječa dekleta s pobožno povešeno glavo odhajala od spovednice. Fantje so preklinjali, ker se jim je vsaj za nekaj časa obetal post. Nekaj tednov po odhodu misijonarja je na senikih in pod kozolci vladal mir, dokler se ni začelo vse po starem.

Ljubljano sem poznal takrat samo iz Valvasorjevih zgodovinskih zapisov in iz dogodivščin Matajevega Ma-

tije. Toda teh zgodb se spominjajo le starejši ljudje. Vendar sem se v Ljubljani kaj hitro znašel. V Tivoliju sem metal oči za brhkimi dekleti, ki so tedaj nosila kratka krila, ne kakor danes, one so mi vračale prijaznost z ljubkim nasmehom. Bil sem res postaven fant. Na vogalu neke ulice sva se srečala s staro znanko, Marijino družbenico iz Prlekije. Po daljšem razgovoru sva bila oba istega mnenja, da evharistične pobožnosti lahko potekajo brez naju. Nekaj noči sva v najboljšem razpoloženju prebila v neki gostilni v Šiški. Ob slovesu sem ji moral na njeno prošnjo obljubiti, da se bova na prihodnjem kongresu zagotovo spet sestala. Razumljivo je, da sem v poročilu botru ta dogodek iz povsem praktičnih razlogov zamolčal.

Pozneje sem bil povabljen na vinsko trgatve pri sv. Barbari v Halozah. Haložani bodo soglašali z menoj, da je čas trgatve najlepši letni čas. Vse povsod se oglašajo klopotci, na kolceh pa žari zrelo grozdje. Dekleta so ga obirala, jaz pa sem nosil zvrhane brente v prešo. Gospodarjeva hči Gerčka se je s svojimi vabljivimi oblinami nalašč postavljala pred menoj. Takoj sem uganil, da sem ji bil všeč. Ko se je pripogibala, so se ji videla bela stegna daleč nad koleno. Ni se branila, ko sem jo nekajkrat vščipnil. Tako nam je dan mineval v najlepšem razpoloženju. Po večerji je gospodar raztegnil harmoniko, spili smo nekaj starega vina in se odpravili k počitku.

Splezal sem po lestvi na podstrešje in se vlegel na sveže posušeno seno. Za menoj so prišle Gerčka in njeni prijateljici. Kadar so dekleta številčno v premoči, govore najbolj sproščeno. Nekaj so med sabo šušljale, nakar se oglasi Gerčka: »Smo tri, nocoj boš pa moral, če boš hotel ali ne.« Ko sem uvidel, da je položaj kritičen, mi je v glavo stopila kri. Bal pa sem se, da bi me naslednji dan zafrkavale, zato sem ponudbo možato sprejel. Ne bom podrobno opisoval dogodkov tiste noči, ker se ne hvalim rad. Verjemite mi, da smo pošteno prišli vsak na svoj račun. Še danes, po toliko letih, ne morem razumeti, kako je mlad človek zmogel tolikšen napor. Naslednji dan je bil zame prava katastrofa. Pod zvrhano brento so se mi šibila kolena in mrzel pot mi je stopal na čelo. Spodnašalo me je po vinogradu sem in tja. Opirajoč se na preklo sem s težavo prikoračil do preše. Dekleta so stikala glave in se hihitala. Kako rad bi se jim naslednjo noč maščeval za to, toda bil sem preslab. Moral sem čakati na drugo priložnost.

V zimskih mesecih sem rad zahajal v župnišče. Urejal sem botru župnijsko knjigovodstvo. Iz kuhinje v pritličju je prihajal mamljiv duh po kislem zelju

in prekajenem svinjskem mesu. Takrat sem se vsaj najedel do sitega.

Usoda je hotela, da sem se na vsem lepem znašel v Mežiški dolini na Korškem. Takrat v Črni še ni bilo turističnega hotela. Imeli so pa več gostiln in kavarno. V njej se je ob nedeljah shajala družba veseljakov. Krčmar nam je nosil vino na mizo v porcelanastih skodelicah, da bi tako prevaril financarje. Zapeli smo: V Črni tam kavarna je za male male krajcarje. Tam sem spoznal Zofko, ki mi je od vseh najbolj ugajala, čeravno so druge kar norele za menoj. Imela pa je slabo lastnost, da je bila preveč ljubosumna. Kar na lepem mi je vrgla v obraz: »Samo moj boš in nobene druge. Konkurence ne trpim. Ne boš mi zahajal v sosednji zelnik.«

Ni si bila povsem na jasnem, ali je ne varam. Zato me je pred vso ostalo družino postavila pred preizkušnjo: »Zdi se mi, da tebi uide samo tisto, kar spleza na drevo ali se potopi v vodo.« Pohvale sem bil bolj vesel, kot pa če bi z odliko izdelal na ptujski gimnaziji. Končno sva se tudi z Zofko sprla.

Do dela mi ni bilo preveč. Čemu tudi? Ves moj trud bi me spravil le v tir takratne zavožene monarhije. Razpredel sem ljubzensko mrežo vse tja do Slovenj Gradca. Tam sva z Lojzko preljubimkala vse nedeljske popoldneve. Nazaj grede me je v Dravogradu čakala Pepca in v pozni noči sem rinitil kolo proti Črni. Pri Anici sem preupal ostale nočne ure do jutranje zore.

Končno sem prijadral v to deželo, kamor bi po mojem mnenju nikoli ne smel priti. Takoj pri prihodu sva se srečala z mojo sosedo. Iz ljubosumnosti, ker sem jo doma zanemarjal, mi je zagodla: »Ha, sedaj je zate vse končano! Doma si imel žir, tukaj se boš pokoril. Kradel si češnje v našem sadovnjaku, da si se prikupil dekletom, ki so spala na seniku.«

Od tistega časa se res pokorim. V osamljenih urah mi pridejo na misel pesnikove besede, s katerimi se povsem strinjam: Dolžan ni samo, kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan.

*Jože Senica
Buenos Aires, Argentina*

ZORINE SLIKE

Zoro sem spoznala čisto po naključju — pred trgovino z ročnimi deli. Obstala sem pred nanovo urejeno izložbo in občudovala platnene slike. Pogled mi je obstal na portretu Mone Lise. Mojega sina pa njen zagonetni nasmeh ni nič kaj navduševal. Izmuznil se mi je iz rok v trgovino in že začel brskati po policah.

»Pusti! Ne dotikaj se! Če ne...«

»To je pa res lepo, da govorite z otrokom po slovensko,« se oglasi za mojimi hrbtom ženska srednjih let.

Onemela sem od presenečenja, saj v tem predelu Toronta živi le malo Slovencev.

Beseda je dala besedo. Povedala mi je, da živi v sosednji ulici. Povabila me je, naj jo obiščem. Rada bi jo bolj spoznala, saj se mi je že ob najinem prvem srečanju zdelo, da bi jo lahko poslušala ure in ure.

Obiskala sem jo dosti pozneje. Pozabila sem namreč njeno ime in njen naslov. Pozneje sem prišla do naslova po naključju. Lepo me je sprejela. Njena prijaznost je bila pristna. Komaj je čakala, da bi se lahko s kom pogovorila po slovensko. Naglas je izdajal njeno primorsko poreklo. Le kako je ohranila tako pristno slovensko govorico, ki smo jo mi mlajši že krepko pomešali z angleščino!

»Slovenščine me je naučila mama — ponoči in naskrivaj. Veš, hodila sem samo v italijansko šolo. Takrat je naša vas, Slap pri Vipavi, spadala pod Italijo.«

Preveč je trpela zaradi materinega jezika, zato ga bo znala spoštovati vse življenje.

Po vojni je odšla na delo v Italijo, od tam pa naprej v Kanado, ki je v tistem času na veliko iskala gospodinjske pomočnice. Brez centa je leta 1950 prišla v Toronto. Namestili so jo k družini, s katero se je pogodila za eno leto. Še sedaj se ji zasoljijo oči, ko se spomni prvih dni.

»Gospodar mi je ponujal dolar. Nisem ga marala. Skušal mi je nekaj dopovedati, a se nisva razumela. Potem mi je pokazal pismo.

„Stamp, mother,“ mi je govoril. „Jugoslavija,“ je dodal.

Razumela sem. Vzela sem dolar. Še istega dne sem pisala mami, da sem srečno prispela v Kanado.«

Z veseljem je hodila v šolo angleškega jezika, čeprav je morala peš na drug konec Toronta. Našla si je nekaj prijateljic, sčasoma si je poiskala tudi boljše delo.

Tri leta je delala kot kuharica na tovorni ladji in tako prepotovala velik del Kanade in Združenih držav. Vendar zanjo to ni bila pustolovščina. Bala se je tujega sveta. Skoraj celo leto je prebila na ladji, le pozimi se je za nekaj časa vračala v Toronto.

Potem je spoznala Osirida. Ni je motilo, da je Italijan. Poročila se je z njim, »da bi imela nekoga svojega.« Dobila sta sina. Star je že sedemnajst let in ima že svojo družbo.

Ničesar ne manjka Zori. Ima lepo hišo, dobrega in skrbnega moža. Pa vendar čuti, da je ne bo mogel nikoli popolnoma razumeti. Rad gre z njo na slovenske prireditve — samo zaradi nje, da ji ustreže.

Vrzel, ki jo je povzročil mešan zakon, si je Zora zapolnila s svojim konjičkom. Že kot otrok je nadvse rada risala, a ni imela priložnosti, da bi kdaj obiskovala kak risarski tečaj. Sedaj na stara leta pa obiskuje tečaje, da bi se izpopolnila, da bi se naučila tehnike, kajti slikarska žilica ji ne da miru. Kadar le utegne, slika.

V njenih slikah se zrealijo lepote dveh domovin — tiste stare, ki jo je zapustila pred več kot četrt stoletja, a je še vedno živo zapisana v njenem srcu; pa te nove, ki tudi skriva v sebi še veliko nedotaknjenih naravnih lepote. Njeno stanovanje je vse polno slik — Bled, Bohinj, Kostanjevica, Mostar, motivi iz kanadskih gozdov, kuhinjo pa krasi pelargonije in encijan.

»Vem, da jih je preveč, a nimam nikjer dovolj prostora zanje. Veliko sem jih že razdala sorodnikom in prijateljem. Tudi tebi bom naredila eno... Krko, Žužemberk, kar boš hotela.«

»Ali slikate tudi po naročilu? Podajate slike,« sem jo vprašala.

»Do sedaj jih še nisem, pa bo treba. Saj nimam več kam z njimi. Da bi vsaj za barvice in okvirje zaslužila. Pa da bi moje slike komu kaj pomenile.«

Poleti bo Zora obiskala staro domovino, da se naužije lepote domačega kraja, da si nabere idej za svoje slike.

Morda se ji bo kdaj uresničila tudi njena največja želja, da bi se za vedno vrnila v Slovenijo in slikala njene lepote.

*Cvetka Kocjančič
Toronto, Kanada*

ZAUPNI POMENKI

DRUŽABNE IGRE

Prilagoditi se, vključiti se v novo okolje, je zahteva, ki jo izpolnjujemo vsak po svoje. Včasih potrebujemo veliko časa, včasih pa je čas, potreben za prilagajanje zahtevam novega okolja, zelo kratek. O času, stopnji in trajanju našega prilagajanja odločajo mnogi dejavniki: od osebnih prek ožjega do širšega družbenega okolja, v katerem se znajdemo.

Na splošno je znano, da bodo tisti, katerih osebnosti so manj toge, tisti, katerih osnovna osebna naravnost od ljudi vsebuje veliko mero zaupanja v drugega človeka, tudi v novem okolju hitreje našli tiste, katerim bodo zaupali.

Novo okolje je za vsakogar izmed nas med drugim tudi preizkušnja našega splošnega zaupanja v ljudi. Zaupanja in vere v druge ljudi, pa tudi v samega sebe kot človeka, pa se ne da hliniti. Kot mnoge druge hlinjene stvari se tudi hlinjeno ali površno zaupanje v ljudi pokaže zelo hitro. O vsem tem nam govorijo tudi izkušnje našega rojaka, ki se je skupaj s svojim prijateljem odpravil na delo v tujino. Takole pravi:

»Na mojo odločitev za tujino je vplivalo tudi spoznanje, da je moj prijatelj zelo hiter pri navezovanju stikov z drugimi ljudmi. To njegovo značilnost sem še posebej spoštoval, ker sem sam bolj vase zaprt in potrebujem veliko časa, da navežem stike z drugimi. Zdelo se mi je, da bova tako dopolnjevala drug drugega. Odhod v tujino za začetek novega načina življenja te naravnost sili, da navezuješ stike z drugimi.«

Zakaj nam piše o tem naš rojak? Med življenjem v tujini so se značilnosti obeh prijateljev pokazale v drugačni luči.

»Razhajanja in včasih tudi prepiri s prijateljem so se začeli pozneje, po kakih dveh letih bivanja v tujini. Od začetka se mi je zdelo njegovo vedenje skoraj kot šala, ki jo je uporabljal potem, ko je bolj obvladoval jezik dežele, kjer sva živela. Tako se je včasih zgodilo, da je ob naključnih srečanjih z znanci, s katerimi je kaj hitro navezal stike, rekel, da sva Nemca. Jaz sem seveda pritrdil. Pozneje, v nadaljnjem razgovoru pa sva le povedala, da sva

Jugoslovana, Slovenca. Nekaj časa smo se tako šli nekakšne »družabne igrice« in jaz sem jih resnično tako tudi razumeval. Tudi na ta način sva skušala preverjati najino znanje jezika, nikakor pa nisva imela namena zatajiti svojega porekla. Ugajalo mi je, ko sem iz tujih ust lahko slišal pohvalo na račun moje tuje govorice.«

Tako je opisoval svoje in prijateljeve doživljaje naš človek.

»Zabavna družabna igra, zatajevanje porekla za šalo, pa je postajala vse manj igra. Moj prijatelj je začel čedalje pogosteje trditi, da je Nemeč. Beseda je dala besedo in končno mi je v nekem prepiru resno rekel: »Da veš, jaz se res bolj počutim, da sem Nemeč. Ne vem, kaj imaš ti od tega, da vsakomur razlagaš, da si Slovenec in Jugoslovan!«

Prilagajanje, vživljanje v tuje okolje, seznanjanje z drugimi ljudmi, sporazumevanje z njimi in sožitje je sposobnost tistih, o katerih lahko rečemo, da so bolj elastični, bolj prilagodljivi okolju. Sposobnost hitrega navezovanja stikov z drugimi ljudmi pa ni vedno tudi odsev zaupanja v človeka. Kajti nekateri ostanejo v medosebnih odnosih z drugimi zelo na površju in se tako lahko zgodi, da resnični medosebni odnos ostane zgolj manipulacija z drugimi. Vendar — več je manipulacij z drugimi, manjše je zaupanje vase in spoštovanje samega sebe.

Če ne verjamemo sami sebi, če ne zaupamo drugim ljudem, pomeni, da je načeta enovitost naše osebnosti. Brez močnega »jaza« pa ne moremo govoriti o sposobnosti vživljanja v tuje okolje. V tuje okolje so se sposobni vživljati le tisti, ki so dovolj močni, da zadržijo svojo celovito osebnost, ki je zmožna razlikovati med »jaz« in »ti« in ki zna ob pravem času odkriti pojem »mi« in ga tudi negovati. Če osvojimo to, če smo sami dovolj osebnostno zreli, potem nimamo nobenih težav in idej, da ne bi kljub prilagodjenosti življenju v tujini, kljub delni asimilaciji v novo okolje ostali Janezi ali Micke, Slovenci ali Slovenke, Jugoslovani ali Jugoslovanke. Za takšno ugotovitev ni potrebna hrabrost, ampak predvsem osebna zrelost, ki si jo nekateri oblikujejo zelo dolgo, nekateri pa je, žal, ne doživijo nikoli. Iz tega jih ne reši niti zatajevanje narodne pripadnosti.

*Azra Kristančič
dipl. psihologinja*

SLOVENSKI LONEC

DOLENJSKE JEDI

Zgodovinarji so ugotovili, da so naši slovenski predniki v srednjem veku jedli predvsem močnik iz ovsene in prosene kaše, ovsen, prosen, ržen in koruzni kruh, fižol, repo in krompir. Od mesa so jedli meso raznih ptičev, polhe, ribe in žabe, ob slovesnih priložnostih in praznikih pa tudi bravino, kozletino in svinino. Goveje in telečje meso je bilo zelo redko na krožnikih. Jedilnik so si popestrili še s sezonskimi gozdnimi sadeži, kot zabelo pa so največ uporabljali svinjsko mast ali goveji loj. Sladkor je bil redek, nadomeščal ga je med. Od začimb so poznali skoraj le sol, čebulo in česen. V prehrani je imelo pomembno mesto tudi suho sadje, krhlji. Te tradicionalne posebnosti slovenske ljudske prehrane so se ohranile še vse do začetka tega stoletja.

Dolenjsko domačo kuhinjo sestavljajo ribe, raki, žabe, polhi, gobe in seveda tudi svinina, čeprav jo je najti skoraj povsod po svetu. Značilen dolenjski jedilnik pa bi bil lahko tudi tak: žolca, rumena juha z mesnimi štrukeljci, dolenjski štruklji z žajnofom, svinjski hrbet z nadevanimi hruškami in krompirjem, za solato pa regrat s prekajeno slanino.

ŽOLCA: pripravimo jo kot tlačenko (brezburšt), dodamo še svinjske kože in parklje. Izkoščičeno meso zložimo v primerno posodo in ga zalijemo z juho. Hladno maso zvrnemo in zrežemo.

RUMENA JUHA Z MESNIMI ŠTRUKELJCI: vso jušno zelenjavo prepražimo, zalijemo in kuhamo do mehkega, pretlačimo in precedimo. Dobimo čisto juho. Vanjo zložimo pečene mesne štrukeljce ali zakuhamo surove.

SVINJSKI HRBET: hrbtu odstranimo kosti, posolimo, pretaknemo z nageljnovimi žbicami, korenom, peteršiljem, celim poprom, prelijemo z vinskim kisom in pustimo dve uri. Polijemo z vročo maščobo in pečemo, dodamo še lovor in kumino, pridno polivamo.

Narezano pečenko obložimo s polnjenim krompirjem, polnjenimi hruškami. Krompir napolnimo z mesnim nadevom, hruške s skuto.

NOVE KNJIGE

LEOPOLD SUHODOLČAN: MED REKO IN ZEMLJO (Državna založba Slovenije, Ljubljana, 150 din). Pisatelj je petim romanom in dvem novelističnim zbirkam pridružil še novo knjigo osmih poetičnih novel, ki govore o preprostih ljudeh v majhnem slovenskem mestu. Vsebinsko so novele razpete od ljubezenske zgodbe do boja za zemljo. Suhodolčanove novele spadajo med najboljše, kar je doslej napisal.

ALBERT PAPLER, ŽARKO PETAN, SLAVKO PREGL: PPP (Založba Obzorja, Maribor, 100 din). Trije humoristični pisatelji iz treh generacij so v tej skupni knjižici zbrali svoje najboljše kratke humoristične zgodbe — z željo, da bi nasmejali kar najbolj številen krog bralcev.

GOJKO STANIČ: ZDA NA KRIŽPOTJU (Mladinska knjiga, Ljubljana, 177 din). Avtor te potopisno-sociološke študije je napisal knjigo na osnovi štirimesečnega potovanja in preučevanja ameriške družbe, ki mu ga je omogočila Eisenhowerjeva fundacija. V svoji knjigi je skušal razložiti temeljna protislovja in vprašanja ameriške družbe ter razgrniti osnovna določila te družbe. Iz knjige so razvidni avtorjevo pronicljivo neposredno opazovanje družbe ter številni strokovni pogovori in običajni vsakodnevni pomenki z Amerikanci.

JANEZ RUGELJ: DOLGA POT (Rdeči križ Slovenije, Ljubljana, 90 din). Avtor te knjige je v Sloveniji znan kot zagnan bojevnik proti alkoholizmu. Njegovo delo je plod njegovih izkušenj pri zdravljenju alkoholikov. Preprosto, vsakomur razumljivo in privlačno napisana knjiga je temeljna in dokaj popolna informacija o hudem zlu naše družbe. Pisec je podrobno popisal najrazličnejše različice in stopnje alkoholizma in nakazal uspešne poti za reševanje iz pekla alkoholikov. Knjiga ni primerna samo za alkoholike in njihove svojce ter sodelavce, ampak tudi za terapevte v klubih alkoholikov in za vsakogar, ki ga vznemirja težavno vprašanje katerekoli družbe, ki ima opraviti s preveliko količino alkoholnih pijač. Knjigi je avtor dodal tri pretresljive izpovedi alkoholikov oziroma njihovih svojcev.

KRŠKO SKOZI ČAS (izdala Občinska skupščina Krško, uredil Lado Smrekar). To je odlično urejen in nadvse obsežen zbornik, izdan ob 500-letnici mesta Krško (872 strani, skoraj prav toliko fotografij in številnih barvnih ter drugih prilog). Številni strokovni sodelavci so v knjigi razgrnili vso bogato preteklost Krškega od pradavnine do današnjega dne, ko v Krškem postavljajo jedrsko elektrarno.

R. Z.

MATERINSČINA

ANGLEŠKI ZAPIS

Precej podrobno smo se pogovarjali o nastanku pisav in o razmerju med govorom in pisavo v posameznih jezikovnih skupinah in med drugim rekli, da je za nekatere pisave značilno, da je med zapisom in izreko zelo majhna razlika, pri drugih pa je razlika večja.

Če pravimo, da med zapisom in izreko ni razlike, hočemo s tem poudariti, da ima vsak glas svoje pisno znamenje (črko). Učeno bi se temu reklo: Vsak fonem ima svoj grafem. O srbohrvaščini je na primer znano, da tam pišejo, kakor govorijo, se pravi, da vse glasove, ki jih uporabljajo v govorjenju, tudi sproti zapisujejo v zapisu, na primer: *srpski jezik*.

Slovenščina je v tem pogledu že malo odmaknjena. Besedo *srbski* (jezik) mi pišemo z *b*, ne s *p* (kakor jo Srbi in Hrvat), in sicer zato, ker nam je pred očmi osnovna beseda za poimenovanje naroda (Srb, Srbi, Srbija), torej tudi *srbski* (v zapisu), čeprav je v izreki mogoč le (*srpski*). O slovenščini zato pravimo, da ima etimološki ali zgodovinski zapis in pravopis.

Še bolj se razlika med izgovorom in zapisom čuti pri nekaterih drugih jezikih, ker se bolj ozirajo na podobne zgodovinske in etimološke razloge (nastanek besede, zgodovinski razvoj pisave), manj pa na dejansko izreko. Taka je na primer tudi angleščina.

Rekli smo namreč, da človeštvo, naj je še tako razdeljeno na toliko in toliko tisoč jezikov, v govorjenju uporablja razmeroma zelo malo povsem različnih glasov (fonemov), tako da je mogoče ne le posamezne jezike, temveč tudi vse jezike skupaj glasoslovno zajeti v pregleden tako imenovan mednarodni fonetični zapis z okoli sto črkovnimi znamenji.

Ker pišem za vas, ki govorite in pišete slovensko, vam moram takoj povedati, da v tem mednarodnem zapisu ni za Slovence in še nekatere Slovane povsem razumljivih črk *č*, *ž* in *š*, ampak si v njem pomagajo z drugačnimi črkovnimi znamenji, takimi, da so bližje angleškim, francoskim in drugim številnejšim uporabnikom.

Za Angleža je na primer povsem preprosto in razumljivo, da reče (*čaild*) zapiše pa *child*, da si torej tako rekoč za vsako besedo zapomni dve obliki, eno izgovorno in eno zapisno. V slovenščini je to vprašanje veliko preprostejše. Veliko besed izgovarjamo tako, kakor jih pišemo. Izjema je le črka *e*, ki jo izgovarjamo bodisi ozko ali široko, dolgo ali kratko ali polglasniško, deloma črka *o*, ki ima nekaj podobnih glasovnih variant, in deloma črka *l*, ki jo včasih na koncu besede in pred soglasnikom izgovarjamo dvoustnično kot *u*, na primer *stol*, *rekel*, *volk*.

Skoraj bi lahko rekli, da je za Angleža in Američana, skratka za vse angleško govoreče in pišoče, značilno, da morajo imeti v zavesti obe obliki, izgovorno in zapisno, skoraj vsake besede, kakor je obratno prevladujoča značilnost slovenščine, da kolikor je le mogoče poenostavlja in poenotuje izgovorno in zapisno obliko, tako da v tem smislu prilagaja celo besede, ki jih prevzame od drugod, na primer iz angleščine: *charter*, *sheriff*, *jockey*. Te tri in podobne angleške besede so v slovenščini dobile poenostavljeno izgovorno obliko, ki je ista kakor v zapisu, namreč: *čarter*, *šerif*, *džokey*.

Besede kakor *čarter*, *šerif*, *džokey* se tudi v angleščini izgovarjajo podobno, kakor jih izgovarjamo v slovenščini, v zapisu pa je razlika precej večja, ker namreč Angleži ne poznajo enotnega črkovnega znamenja za posamezne glasove, in sicer predvsem zato, ker angleščina spoštuje in upošteva zgodovinski razvoj svojega pravopisa in pravorečja.

Mogoče bi se vam zdelo, da je potrebna samo odločna reforma v zapisu, pa bi se stvari poenostavile. A zadeva le ni tako preprosta. Nekateri Slovanci smo v prejšnjem stoletju »ujeli vlak« kakor se reče, in vsaj za nekatere glasove prevzeli poenostavljen zapis, da se nam ni treba mučiti zanje z dvojnimi in trojnimi črkovnimi znamenji, na primer *č*, *š*, *ž*. Neslovani tega niso storili (pa tudi vsi Slovani ne, pomislimo samo na Poljake) in tako je vlak zamujen; njihovi pravopisi so že tako utrjeni, vse njihovo knjižno izročilo tako ustaljeno, vsa tiskarska in podobna tehnika, v zadnjem času zlasti računalniška, tako samo po sebi urejena, da bi pomenilo več kot revolucijo, če bi hoteli kaj odločilnega spremeniti, pa čeprav je na videz razumno, gospodarno in preprosto.

In tako se morajo priseljenci na angleško jezikovno področje — pri Slovencih prihaja to v večjem številu v poštev zlasti za Severno Ameriko — prilagoditi ne le novemu jeziku, temveč tudi angleški pisavi, se pravi, da se morajo naučiti 1. pogovorne angleščine (slušno) za vsakdanjo rabo (aktivno in pasivno), zborne angleščine (slušno) za bolj uradno rabo (aktivno in pasivno) in pisane angleščine (vizualno) za branje in

In pri tem se zgodi še nekaj: imena priseljencev, se pravi slovenska imena in priimki, se znajdejo sredi tujega jezikovnega okolja in doživljajo svojevrstno usodo ali tudi preobrazbo: nekatera sicer ostanejo v zapisu nespremenjena, vendar jih domačini drugače izgovarjajo, tako pač, kakor da gre za angleška imena, na primer *Simon Kuhar* (*sajmen kiar*), druga pa poskušajo kar najzvesteje posneti v izreki, vendar s svojo pisavo, na primer *Meyach* (*mejač*). Včasih je potem

Janko Moder

DOMAČE VIŽE

Čeprav je veliko praznovanje ob »srebrnem jubileju« ansambla bratov AVSENIK predvideno za zgodnjo pomlad '78, so priprave v ansamblu že stekle. Slavko in Vilko sta že nakovala zvrhano mero novih viž za jubilejni album z dvema ploščama, k ansamblu je kot povezovalc in humorist pristopil igralec Janez Hočever-Rifle, prav tako pa je delno že sestavljen tudi program jubilejnega koncerta, ki naj bil v dvorani Tivoli v Ljubljani.

Več o tem slavu bomo seveda še pisali.

Kanadsko-slovenska skupina za kulturne izmenjave iz Toronta ta čas gosti ansambel TONETA KMETCA s pevci, ki od nastopa do nastopa navdušujejo naše rojake širom po daljni Kanadi. Kmetčevi godci bodo turnejo sklenili prve dni januarja, marljivi organizatorji pri KSS pa že zdaj izbirajo, kateri ansambel iz domovine naj bi v letu 1978 povabili medse. Rojaki v Kanadi se namreč sila navdušujejo za FANTE TREH DOLIN iz Vuze-nice in utegne se zgoditi, da bo prav ansambel, ki ga vodi klarinetist Konrad Doler, prvi poletel »čez lužo«.

Že večkrat napovedani album ansambla LOJZETA SLAKA s simboličnim naslovom POPOTNIK je končno ugledal luč sveta. Z majhno zamudo sicer, a bolje pozno kot nikoli...

Na njem je poleg naslovne melodije še 23 skladb izpod peresa vodje ansambla — vedno nasmejanega Lojzeta, ki je ob izidu Popotnika že napovedal novo serijo viž za novo ploščo. Naslov še ni znan, niti to ne, kdaj jo bodo vrli fantje posneli, Lojze je izdal le, da je svoje opravil in da pričakuje skorajšnje snemanje.

Po Sloveniji žanje zadnje čase velik uspeh ansambel Franca Miheliča iz Sodražice pri Ribnici. Večkrat so veseli fantje nastopili na radiu in na televiziji, za njimi pa sta tudi dva uspešna in iskana albuma: DOLINA RIBNIŠKA in CERKNIŠKO JEZERO.

Ansambel nezadržno koncertira po slovenskih krajih, zadnje dni lanskega leta pa so pri Produkciji kaset in plošč RTV Ljubljana prejeli svojo prvo srebrno ploščo in povrh še srebrno kaseto.

Brane Golob

FILATELIJA

Konferenca o evropski varnosti in sodelovanju v Beogradu. 4. oktobra 1977 sta izšli dve večbarvni znamki v počastitev glavnega zasedanje Konference. Na znamkah za 4,90 din in 10,00 din je slika kongresnega središča. Naklada prve vrednote je milijon kosov, druge 300.000 kosov.

VI. balkanska filatelistična razstava. V njeno počastitev je izšla 20. oktobra večbarvna znamka za 4,90 din. Naklada 400.000 kosov.

Ljudska glasbila. 25. oktobra je izšla tradicionalna serija Muzejski eksponati — tokrat posvečena ljudskim glasbilom. Ljudska glasbila v Jugoslaviji so podobna enakim glasbilom drugih narodov v svetu, vendar so hkrati znotraj same države zelo raznolika v obliki, snovi, iz katere so izdelana, v Na šestih dvobarvnih znamkah so poleg značilnega okolja, v katerem so glasbilo uporabljali, upodobljena naslednja ljudska glasbila:

1,50 din — *dvojnica*, solo pihalno glasbilo, na katerem igrajo pastirji in popotniki v Srbiji, pa tudi v Bosni in Hercegovini, Dalmaciji in Makedoniji. Naklada milijon kosov.

3,40 din — *tambura*, znana pod imenom *saz*. To je redko solo instrument, navadno je sestavni del orkestra. Uporabljali so jo v Bosni in Hercegovini, različico, imenovano *šarklja* pa v Makedoniji in na Kosovem. Naklada milijon kosov.

4,90 — *gosli*, godalno glasbilo z eno žico (konjska žima). Ob goslih pojejo epske pesmi. Uporabljajo jih v Črni gori, Srbiji, Bosni in Hercegovini. Naklada milijon kosov.

6,00 din — *lijerica*, godalno glasbilo z območja Dubrovnika in polotoka Pelješca. Solo instrument za ples. Naklada 750.000 kosov.

8,00 din — *gajde*, pihalno glasbilo z mehoma, solo instrument, ob katerem gajdaš tudi poje. Različice v Srbiji, Makedoniji, Vojvodini, Slavoniji in Dalmaciji. Naklada 500.000 kosov.

10,00 din — *panova piščalka*, zelo staro pastirsko glasbilo, znano skoraj pri vseh narodih sveta. Naklada 250 tisoč kosov.

Bojan Pečar

VAS KOTICEK

ROJAKI V ZDA

Rojaki, ki živite v Pennsylvaniji, Ohiu in drugod, lahko naročite revijo Rodna gruda tudi pri našem stalnem zastopniku Johnu Urbasu.

Njegov naslov je:
Mr. John Urbas, 301 Hawkins Ave.
N. Braddock, Penna. 15104

OČE IŠČE SINA

Naprošam vse Slovence v Kanadi, ki bi kaj vedeli o mojem sinu Jožetu Pišlerju, rojenem leta 1930, da mi to sporočite. Moj sin je prišel v Kanado leta 1952 in se zaposlil kot gozdni delavec v Port Arthurju (zdaj Thunder Bay). Zadnjikrat se mi je oglasil iz Province Ontario leta 1966, od tedaj pa se je za njim izgubila vsaka sled.

Če kdo kaj ve o njegovi usodi, prosim, da to sporoči 85-letnemu očetu na naslov: Pavel Pišler, Jarčja dolina 14, 64226 Žiri, Slovenija, Jugoslavija

HIŠA NA DOLENJSKEM

Prodam manjše posestvo v izmeri okrog 3 ha, lepa sončna lega, voda in elektrika v hiši. Cesta do hiše oddaljena od glavne ceste za Mirno na Dolenjskem 1700 metrov. Gospodarsko poslopje je staro 15 let, poleg je tudi traktor in ostala mehanizacija v vrednosti okoli 15 starih milijonov. Cena posestva je okrog 350.000 din (35 milijonov starih dinarjev). Ogla-site se na naslov: Stane Berdik, Heroja Maroka 15, 68290 Sevnica

ZA KONCERTNE ORGLE V KOSTANJEVICI

V 9. številki Rodne grude smo objavili seznam darovalcev za koncertne orgle v Kostanjevici na Krki, ob tem pa je pomotoma izpadlo ime Anne Grill, povratnice iz Združenih držav Amerike, ki živi v Ljubljani. Anna Grill je v spomin na pokojnega moža Vatra darovala v sklad za nakup orgel v Kostanjevici znesek 50.—dolarjev. Tudi njej se za dar iskreno zahvaljujemo v imenu Dolenjskega kulturnega festivala.

ŽIVILSKI KOMBINAT

ŽITO

LJUBLJANA, N. SOL. O.
ŠMARTINSKA CESTA 154

Proizvodni program kombinata Žito obsega: različne mlevske izdelke in namenske moke, kot so »pita« in »pizza«; testenine Pekatete, Lasagne; vse vrste navadnih in specialnih kruhov in drobnega peciva; mehko pecivo Triglav; različne bonbone, med katerimi so najbolj poznani: Visoki C, Herba, Ginseng in Alpski mlečni bonbon; žvečilni gumi Imperial, Bazooka in relax Denti, Fresh in Smoke; čokolado Gorenjka; zmrznjeno hrano: listnato testo, zdrobovi žličniki, svaljki, žliuncrofi, skutni cmoki, sladka pita itd.

NAROČAJTE PRI SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

LP GRAMOFONSKE
PLOŠČE

ANSAMBEL AVSENIK

Kjer pesem in veselje — dvojna
V deželi glasbe — dvojna
Zlati zvoki — dvojna
Slovenija od kod lepote — dvoj.
Lovske laži
Odmev s Triglava

ANSAMBEL LOJZETA SLAKA

Popotnik — dvojna
Mavrica — dvojna
Pod Gorjanci je otoček
Visoko nad oblaki
Titanic

ANSAMBEL MIHE DOVŽANA

Dimnikar, ki nosi srečo
Pot do srca

ANSAMBEL T. KMETCA

Ljubezen pod marelo
Pozdrav Slovenskih goric

ANSAMBEL F. MIHELICA

Cerkniško jezero — dvojna
Se Ribničan spremenil ni
Dolina ribniška

KVARTET »DO« — J. Kampič

Oblaki so rudeči
Pesmi Slovenije

ALPSKI KVINTET

Slavni ribič

ANSAMBEL V. PETRIČA

Pohorje

ANSAMBEL T. ŽAGARJA

Gobar Jaka

ZADOVOLJNI KRANJCI

Mi se 'mamo radi

20 LET VESELI PLANŠARJI

ANSAMBEL J. KREŽETA

Res je čuden ta naš svet

ANSAMBEL F. POTOČARJA

Pri zlati kapljici

ANSAMBEL ŠTIRJE KOVAČI

20 let polk in valčkov

SLOVENSKI OKTET

Nocoj pa oh nocoj

KOR. AKADEMSKI OKTET

Kaj ti je deklica
Pojdem u Rute
Tamkaj za goro

SREČANJE OKTETOV

Šentjernej

MOŠKI KOM. ZBOR CELJE

Sloven'c Slovenca vabi

MOŠKI PEVSKI ZBOR

MARIBOR

Že čriček prepeva

BRATJE IPAVEC

Slov. narodne — razni zbori

KOROŠKI PEVSKI ZBORI

Oj ti španič moj
Ob Zilji in Dravi
Tam dov za Dravo

OKTET GALLUS

Dve utvi

UČITELJSKI PEVSKI ZBOR

Adamič — Kaj b'jes tebi dav

MLADA PESEM — otroški zbori

PARTIZANSKI PEVSKI ZBOR

Pesem o svobodi
Himne — žalostinke

GORENJSKI SLAVČEK — opera

v 3 dejanjih — A. Förster

NOVO! IZŠEL JE JUBILEJNI, 25.

SLOVENSKI KOLENDAR 78

- je občutno obsežnejši kot druga leta
- prinaša vrsto zanimivih sestavkov o Sloveniji
- veliko dokumentarnega gradiva o Slovencih po svetu
- prinaša izbrano sodobno leposlovje
- ilustriran je z več kot tristo barvnimi in črnobelimi slikami
- posebno pozornost posveča 200. obletnici prvega pristopa na Triglav

Cena je nespremenjena:

90.— dinarjev ali 5.— USA dolarjev

oziroma enakovrednost v drugih valutah

Naročite ga takoj, priporočite ga tudi svojim
znancem in prijateljem!

Pišite na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

CANKARJEVA 1/II, p. p. 169

61001 LJUBLJANA — SLOVENIJA

JUGOSLAVIJA

**KER JE PAVLIHOVA PRATIKA
VESELA, DEBELA, BRANA IN ISKANA,
JO NAROČAM!**

ime in priimek .....

točen naslov .....

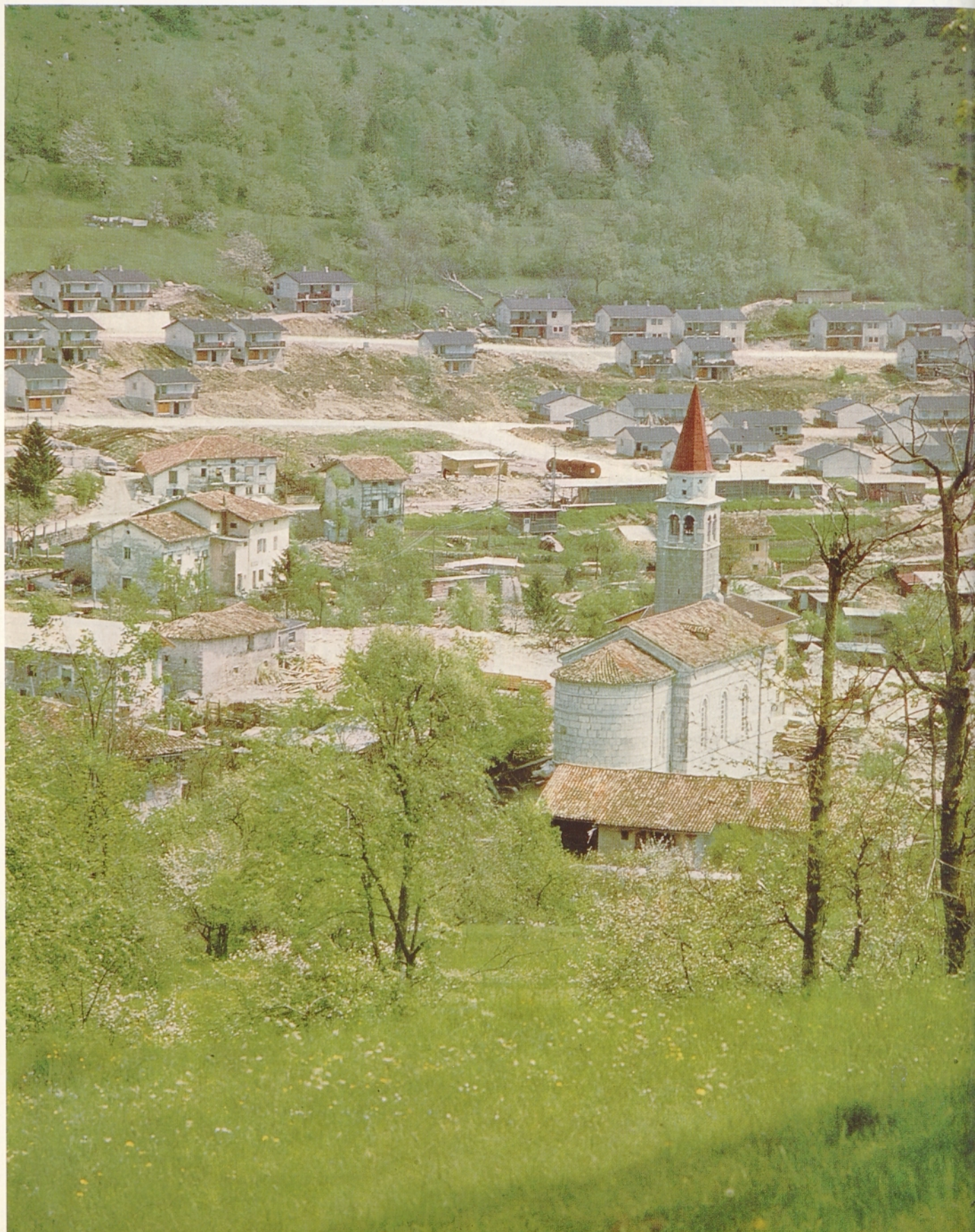
Naročilnico izpolnite, izrežite in pošljite na naslov:

PAVLIHA, Ljubljana, Gradišče 4, Jugoslavija.

Cena za tujino je 40 dinarjev oziroma ustrezen znesek
v tuji valuti. Plačate lahko po mednarodni poštni nakaznici.

Novi in del starega Breginja po potresu (foto: Janez Zrnc)

REVIJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS POR EL MUNDO

JANUAR
1978
LETNIK 25

RODNA GRUDA 1

SLOVENIJA

POSLOVNA MREŽA
V SR SLOVENIJI

SEDEŽ JUGOBANKE
V LJUBLJANI, TITOVA 32

PREDSTAVNIŠTVA IN INFORMACIJSKI CENTRI

FILIALA: Maribor, Razlagova 11	DR NEMČIJA Frankfurt, München, Stuttgart, Düsseldorf, Hannover, Hamburg, Berlin, Nürnberg	ITALIJA Milano VELIKA BRITANIJA London ČSSR Praga ZSSR Moskva	ZDA New York (JUGOBANKA, Representative Office 500 Fifth Avenue, Room 3026 New York N. Y. 10036) Chicago (JUGOBANKA, Representative Office Room 3012 875 North Michigan Avenue Chicago, Illinois 60611)	KANADA Toronto (JUGOBANKA, Representative Office 401 Bay St. Room 1703, Toronto, Ontario) ŠVEDSKA Stockholm AVSTRALIJA Sydney
EKSPOZITURE: Ljubljana, Pražakova 14 Ljubljana-Šiška, Celovška 106 Ljubljana-Bežigrad, Titova 64 Celje, Titov trg 7 Jesenice, Maršala Tita 20 Murska Sobota, Staneta Rozmana 5 Sežana, Partizanska cesta 7 Maribor, Svetozarevska bb Nova Gorica, Kidričeva bb	AVSTRIJA Dunaj — Wien FRANCIJA Pariz NIZOZEMSKA Amsterdam	LIBIJA Tripoli		

Banka ima korespondentske zveze s 1300 tujimi bankami v
130 državah na svetu

ENGLISH SECTION

Dear Readers,

For many of you who were born in North or South America, Australia or in one of the other "overseas countries", as we here in Europe call your homelands, the name of our magazine — "Rodna gruda" — doesn't have the same meaning as it did for your parents who were born in the "old country". But I'm always glad when I hear someone pronounce these two nice Slovene words — which are today almost a bit out of fashion — with a typical English or Spanish accent. You yourselves have formed the meaning these words have for you. To you it means a magazine which your parents like to read or a magazine which comes from the country of your ancestors.

In Slovenia and Yugoslavia we often meet young people who are looking for their roots. Sometimes they only know how to say a few of our words, but they are always very keen to learn more about our country, about its rich cultural past and, as well, about its role in the world of today. And this is where our magazine can help you.

There are several hundred thousand Slovenes living outside the borders of Yugoslavia. They represent strong bridges of friendship and cooperation with other countries. We shall always be glad if these bridges can be preserved in the second, third and further generations of Slovene emigrants throughout the world, too.

We are grateful to all those of you who have so far sent contributions to our magazine, and we invite all other readers to write to us, too, either in Slovene or in the language which you are accustomed to using at home. Write and tell us what interests you the most about Yugoslavia, how you visited or how you imagine the homeland of your ancestors.

To all our Readers and fellow-workers of the magazine *Rodna gruda* I'd like to wish a happy and successful New Year 1978.

Jože Prešeren

NEWS

STRONG LINKS WITH OUR EMIGRANTS

The question of emigrants belonging to the nations and nationalities of Yugoslavia and of the links between them and their home country was discussed recently by the Praesidium of the Federal Conference of the Socialist Alliance of Working People (SZDL) of Yugoslavia at its September meeting. It was stressed once again that these emigrants form a bridge of friendship and mutual understanding between nations, and a positive and important factor of bilateral relations and cooperation between Yugoslavia and the countries in which they live. The strengthening of mutual profitable cooperation with emigrants is a

constituent part of our home and foreign policy and very much in the interest of our society, so this activity should be widened to all levels of our society, and particularly to Communes, Republics and Autonomous Provinces. In particular individual communes and local communities, one of whose tasks is to receive emigrants returned from foreign countries and to help them join in the economic and social life of our country, should take a greater part in the work with emigrants.

Yugoslav diplomatic-consular offices and cultural-information centres should be strengthened both in staff and facilities, bearing in mind the fact that, in order for their cooperation with emigrants to be even more successful, their structure according to nationality should also be suitable.

At the meeting of the praesidium of the federal conference of the Socialist Alliance of the Working People it was also concluded that among emigrants interest in the regular and objective reporting of everything that goes on in our homeland is growing.

TITO'S YUGOSLAVIA

New French book on Tito and Yugoslavia

"The life of Josip Broz Tito reads like a 20th-century epic. The international esteem enjoyed by the founder of post-war Yugoslavia is shared by a very small number of statesmen, not only because he ensured the triumph of his doctrine on the right of every people to seek its own way to socialism but also by his rare understanding and grasp of the major changes in the international sphere. Courageous and perceptive, he has played a decisive role in fostering the unity of the community of Yugoslav nations. He has built up this unity within the framework of a widely decentralised federal state.

"This great builder, whose patience, physical courage and tenacity, as well as his unerring instinct for the politically possible, will be extolled by numerous biographers, is also the founder of self-management and an initiator of non-aligned policy."

This is the opening passage of the book *Tito's Yugoslavia (La Yougoslavie de Tito)* by Thomas Schreiber recently published by the *Presse de la Cité* in Paris. With a portrait of President Tito on the cover page, illustrated by many photographs, and containing a wealth of information, the book provides a concise history of Yugoslavia, and its Revolution under the leadership of Josip Broz Tito, its socialist development and role in the international communist and workers' movement. In the special chapter devoted to Tito's foreign policy the focus is on non-alignment. The workings of the Yugoslav self-management system have also been explained clearly and comprehensively.

RODNA GRUDA
Magazine
for Slovenes Abroad
Cankarjeva 1/II
61001 Ljubljana
Slovenia-Yugoslavia
Tel. 061/23 102

Published by Slovenska izseljenska matica, Ljubljana
Editors: Drago Seliger (Editor-in-chief), Jože Prešeren (responsible Editor) and Janez Kajzer
English translations: Milena Milojević-Sheppard, M. A.
RODNA GRUDA is published monthly. Numbers 7 and 8 are published together as a double issue.
Yearly subscription for overseas countries is 6.— U. S., Canadian or Australian dollars. Payment can be made direct to our Account, No. 50100-620-010-32002-575 at Ljubljanska banka, or by international money order, or by check — payable to »Slovenska izseljenska matica — in a registered letter

Tito's Yugoslavia is the latest contribution to a series of French editions published in the post-war period on the subject of socialist Yugoslavia and its President.

MORE TOURISTS, BUT FEWER FOREIGNERS AMONG THEM

In September it was reported by the Federal Office for Statistics that during the first eight months of the year a total of approximately 60 million overnight-stays by tourists had been recorded, which is 7% more than the figure recorded for the first eight months of 1976. Out of the total of 60 million overnight-stays, 36 million were spent by Yugoslav tourists, an increase of 13% over last year, and 24 million by foreign tourists, a decrease of 1% compared with last year.

The hotel-keeping and touristic enterprises of Yugoslavia are thus going to have a bigger income than last year, but this is mainly thanks to the larger number of Yugoslav tourists.

THE IVAN CANKAR CULTURAL CENTRE

If all goes according to plan in two years time Ljubljana will be the proud owner of one of the most modern buildings in Slovenia for cultural activities — a cultural centre which will bear the name of our great writer Ivan Cankar. The new cultural centre will fit in architecturally with the new Square of the Revolution, where two sky-scrapers belonging to the Bank of Ljubljana and "Iskra" respectively already stand. The Ivan Cankar Cultural Centre will be used primarily for cultural activities, but it will be possible to hold congresses, conferences, more important celebrations, scientific symposiums and other events there.

The large theatre of the Ivan Cankar Cultural Centre will have accommodation for 1500 people, the middle theatre for 800 and the small theatre for 200. The Arena circular theatre, with room for 200 to 250, is interesting, too.

It is planned that a statue of Ivan Cankar be erected on the square in front of the new cultural centre.

KARDELJ'S NEW BOOK

Edvard Kardelj's new book "Directions of Growth of the Political System of Socialist Self-Management" was recently published in Slovene in Ljubljana. Kardelj's new work is a Marxist analysis of our present political conditions and achievements, and will be a valuable guide in all preparations for the coming congresses in Yugoslavia and in the study of socio-political relations in our society.

SLOVENIA AND THE DEVELOPING COUNTRIES

In recent years economic cooperation between Slovenia and the non-aligned countries and other developing countries has grown very considerably. Trade with these countries has been growing faster than trade with some other regions of the world. The share of exports to these countries with respect to the total exports from Slovenia has been constantly increasing since 1973 and in 1976 it

reached a figure of more than 10 percent. Imports from these countries with respect to Slovenia's total imports have been developing at a slower rate.

GENERAL MEETING OF THE TOURIST ASSOCIATION OF SLOVENIA

At the recent general meeting of the Tourist Association of Slovenia delegates from 223 tourist societies from all over Slovenia elected Leopold Krese, director of the Economic Exhibitions-Grounds in Ljubljana, as the new president of the Association, and Marko Ivanetič from Novo mesto and Danilo Sbrizaj from Ljubljana as vice-presidents.

THE MEDITERRANEAN GAMES IN SPLIT

Preparations for the Eighth Mediterranean Games which are to be held in a year and a half's time at Split are in full swing. For this event a number of new sports facilities are being provided. They will be combined into a new sports centre with a big stadium, extra playing-grounds, swimming-pools, etc.

TECHNICAL PROGRESS IN AGRICULTURE

At the recent international symposium on agricultural engineering which was held in Novi Sad, it was concluded that a decisive breakthrough of machinery and engineering can now be felt in Yugoslav agriculture, so that now we can talk about "industrial agriculture". In this way the working conditions in agriculture and in industry are being made more and more equal. Technical progress in agriculture has made a particularly big contribution to the crop and productivity on the broad wheat-fields of Vojvodina. There are a total of 10,500 larger-sized tractors and 38,000 various machines on 600,000 hectares of fertile land in this autonomous province. On privately-owned land there are already over 37,000 tractors.

THE "GOLDEN MERCURY" AWARD FOR SUCCESS

This year the "Golden Mercury" awards, which are distributed annually to those business enterprises, institutions and individuals which have made the greatest efforts to increase productivity and promote international economic cooperation, went to 104 Yugoslav working organizations. Among them were 16 Slovene firms, and among individuals this high award was made to Jurij Levičnik, the general director of the Industry of Motor Vehicles from Novo mesto, and to Franc Nebec, the general director of the trading and production enterprise "Emona".

YUGOSLAV TIMBER EXPORTS INCREASED

Good results in the export of timber and timber products are expected this year by the Yugoslav timber industry. After the first six months of this year production from Yugoslavia's furniture-making factories was up by approximately 20% compared with last year, whereas exports

The well known Slovene actors Milena Zupančič and Boris Cavazza acting in the new Slovene film »Vdovstvo Karoline Žašler« (Karolina Žašler's Widowhood)

were up by 34 %. By the end of 1977 the value of Yugoslav exports of timber and timber products should reach a value of 9,000 millions dinars. The greater part of this amount is due to the export of furniture.

SEVEN MONTHS' DELAY AT THE KRŠKO NUCLEAR POWER-STATION

On the occasion of his recent visit to Yugoslavia L. Hayward, director of the firm of Westinghouse from the U. S. A., which is taking part in the construction of the nuclear power-station at Krško, stated that the American side will do everything to make it possible for the nuclear power-station at Krško to start operating in 1979, as was originally planned. It was found that so far a delay of seven months has built up at the site, the reasons being delay in delivery of plans and in the work of American enterprises on the building-site.

COMPUTER SEAT RESERVATIONS AT JAT

Because of complaints by passengers JAT, Yugoslav Airlines have decided to improve their system for the reservation of seats and is going to introduce an electronic system of reservations with the help of KLM, the airline of the Netherlands. All traffic with reservations will be connected to the computer at Amsterdam, whence in a

Ljubljana — the square of Liberation and the tower of Ljubljanska banka. Photo: Janez Zrnc

matter of seconds a line can be set up with 34 towns in Yugoslavia and elsewhere in the world where reservations for JAT's flights can be made. When this new system of seat reservation is brought in — it should start next year — it will be possible to make reservations up to one year in advance.

YUGOSLAV FILMS IN AMERICA

On January 15th, 1978 the week of the Yugoslav Film will be launched at the Carnegie Cinema in New York, and at the Blikers Cinema a retrospective re-showing of Yugoslav films is to be held for a full eight to ten weeks. According to an agreement with the University of New York a lecture about the Yugoslav contemporary film is to be held in advance of both events. On the planned programme are a total of approximately thirty full-length feature films, among which are the Slovene films "Dolina miru", "Ples v dežju", "Samorastniki" and "Vdovstvo Karoline Žašler". It all looks as though the week of the Yugoslav film will then move on to Montreal and Toronto in Canada.

SINDOK IN CELOVEC

At Celovec (Klagenfurt) in Austria a Slovene information and documentational centre called SINDOK, whose job it will be to report objectively about the open questions concerning Slovenes in Austria, has started working. The main task of the new information centre will be to inform the Austrian public and the publics of foreign countries about the Slovene minority. This is an auxiliary establishment of the Slovene organizations in Austrian Koroško (Carinthia). SINDOK is contractually linked with the Austrian press agency APA, whereas it is their long-range aim to become an independent agency.

SPORT

THIRD GOLD MEDAL WON BY OUR BASKETBALL TEAM

At the European Basketball Championships, which were held in September at Ostende and Liege in Belgium, Yugoslav basketball players won the gold medal for the third time in a row. They played exceptionally well in the semi final when they beat Italy well, and then in the final when they beat the Soviet Union with a final score of 74 : 61 (42 : 27 at half-time). Many observers and basketball experts were full of praise for the play of the Yugoslav basketball team and in particular that of Krešimir Čosić. In passing it should be mentioned that in the Yugoslav team there were three players from the Olimpia Club of Ljubljana: Krešimir Čosić, Vinko Jelovac and Jože Papič.

CHESS SCHOOL

Last autumn a chess school was organized by the Chess Club of Ljubljana mainly for the education of young chess-players. The school is run by the Grandmaster Bruno Parma. Apart from Parma one other trainer-grandmaster works within the Chess Association of Slovenia, Planinc.

AN ARTICLE AT YOUR REQUEST

THE PROGRESS AND WEALTH OF ILIRSKA BISTRICA

I would be glad if in one number you wrote something about Ilirska Bistrica and its surroundings, which is where I come from.

Stan Kregar, Riverland, South Australia

Nowadays Ilirska Bistrica is a modern Slovene town, which was some years back flooded by a wave of industrialization. This wave brought with it progress and wealth, but at the same time it destroyed much of what was beautiful. In its development the town has taken perhaps too big a step forward, so that now it suffers from pollution and is waiting for its beautifying operation.

In spite of this Bistrica has nevertheless remained beautiful and interesting. It lies at the foot of the mighty Snežnik mountain range, and the scent of the Snežnik forests can be felt in the whole life of the town, as at the same time the heart of Brkini, which spreads out south of the town, can be felt beating in it. This is the meeting-point of the mountain and Mediterranean world, and here the influence of the early settlers, the Italo-Furlanian, German and Slav influences, have fused together the most.

As a settlement Bistrica is thousands and thousands of years old. Already in prehistoric times, when ancient peoples were wandering around the territory which now forms Slovenia and looking for a more suitable place to live in, this area was attractive. Between flourishing green banks the mirror-like surface of a crystal-clear stream could be seen. This river was later given the name "Velika vouda", and it was full of fish and crabs, on its right bank were spread out the foothills of the Snežnik mountain-range, and on its left bank the fertile, rolling hills of Brkini with its mild Mediterranean climate.

Who wouldn't move to such a lovely place? It has been proved that already in the Iron Age people were living here

The Bistrica's winter resort on the mountain Snežnik

in settlements, as in the Bistrica region an unusually large number of remains from those far-off days, at the dawn of history have been found. Here lived the Illyrian tribe of Japodi, who later mixed with the Celts and had to put up a united resistance to the spreading of the Roman Empire towards the East. In the end it was Slovenes who settled here and then resisted the storms of life, who survived good and bad times, and stayed here.

THE VALLEY OF CASTLES

Bistrica got its name from the little river Bistrica which flows through the town, whereas the name Ilirska Bistrica actually originated in Napoleonic times, when Napoleon was creating his own Illyria in these parts, a grand French province which stretched all the way from the Alps to today's Montenegro. The town's coat-of-arms contains a Liburnia, an oared galley, of the sort which was used by the Illyrians.

In this part of Slovenia many castles were built, particularly towards the end of the Middle Ages and later, too. Many of them were built on the sites of ancient fortifications, as for example the Castle at Prem (it was near Prem Castle that the great Slovene poet Dragotin Kette spent his childhood days in the village and at the school). It was near Prem where the Ancient Romans beat the Illyrian Japodi and put them under their yoke. Of the other castles along the Velika Vouda River and in its wider vicinity it's worth mentioning the following (data collected by Viljem Kindler of Bistrica): Žabice — today only ruins can be seen there —, Šilen Tabor, which was an excellent look-out and sentry-post in case of inroads by the Turks, and Castle Kalc, in which towards the end of the 19th century lived the national "awakener" and composer Miroslav Vilhar. Today the castle is a ruin, but nevertheless one tower has been restored and the Vilhar Remembrance Room has been laid out in it. Two tablets have been built into the wall of the castle's tower. The first was placed there in 1969 to commemorate one of the first Slovene camps, which was held on May 9th 1869. It was organized by none other than Miroslav Vilhar himself. Is there anyone who doesn't know Vilhar's famous "nationalized" poem "Prav lepa je trnovska fara", and that poem about the bells of Zagorje, which Slovenes like to sing so much, is his, too. The bells of Zagorje really did ring beautifully until the Austrian soldiers arrived after the First World War and carried them off. Today only one of Vilhar's famous bells hangs in the bell-tower. The second tablet was placed in remembrance of the first meeting of activists of the Liberation Front from Pivka and Ilirska Bistrica, which took place in September 1941.

Of the other castles and ruins it's perhaps worth mentioning Turen near Prem, and Castle Snežnik, which has been restored and is used today for touristic purposes, and Naskolje, which used to stand not far from the town, where Velika Vouda disappears into the Škocjanski caves. Then there is Tabor Cave, a cave in the Upper Pivka amidst high rocky cliffs. Today only a very little is left of this castle: just the steps and a ruined wall. It's also worth mentioning Castle Podgrad, of which only ruins remain,

and Castle Ravne, which still stands and is used by the Pivka Chicken-farms.

INDUSTRY HAS BROUGHT PROFIT AND DAMAGE TO BISTRICA

After the First World War Ilirska Bistrica belonged to Italy. At the start it was quite possible to live a normal life there under Italian rule, but when Fascism started to turn its screw then Slovenes suffered badly.

During the National Liberation War the people of Ilirska Bistrica and of nearby Brkini made a huge contribution and suffered a lot of victims.

As the town had continually lagged behind the times under Italian administration, so after the Second World War did the town start to develop fast. Several large industrial plants grew up, such as Lesonit, The Factory of Organic Acids, the Pekate factory, the Plama factory, and several others. In Bistrica was set-up a gigantic transport enterprise, which has specialized in the transportation of fuels. New housing estates have built up and the population has increased considerably. The standard of living started to rise rapidly and there was an end to poverty in the town.

But, unfortunately, industry brought its troubles with it; the worst was that because of industrial pollution all life was extinguished in the Velika vouda River, which has its source in the Snežnik mountain-range — it is officially known as “Notranjska Reka” —, disappears into the Škocjanski caves and reappears as the Timava, which flows into the Sea at Devin. All fish and crabs in the river were killed, and in its vicinity a nasty smell arose which started to drive away people and travellers from this part of Slovenia. The latest news is, however, that the river Reka will soon be clean again. A reservoir is now under construction, from which clean water will flow into the Reka and freshen the Velika Vouda River. Both factories have bought equipment which will prevent further pollution of the river. Life in Bistrica and its surroundings will soon be more pleasant, the air will cleaner, and fish will again swim in the river.

BISTRICA FACING ITS BIG CLEAN-UP OPERATION

That Bistrica is now facing its big cleaning-up operation is certainly true. And better times are definitely on the way. The old town centre will be improved with time, too. The town of Bistrica was once famous in Slovenia for its sawmills and watermills. It was uniquely beautiful and fresh because of its little Bistrica river. Every house along the river had its own sawmill or water-mill. Today a few mill-wheels can be seen, but they are quickly falling into ruin. Now some of the people of Bistrica think that not only should all this be preserved, but even renewed — inns should be made out of the old saw-mills. They want to give the town back its genuine and characteristic image.

Ilirska Bistrica now has approximately 4.500 inhabitants, which isn't very many, and years ago according to its population it was in danger of being overtaken by a neighbouring village such as Knežak, which was once, during the time of the Duchy of Carniolia, the biggest Slovene

village and had a population of 3.300. Even today the village of Knežak has 202 house numbers, although it was from this village, as from many of the other nearby villages of Notranjska, that people were continually emigrating, particularly to America, during the last century.

Many people emigrated around the year 1866, and many during the years 1890—1900 too, but the most went after the First World War, when the worldwide economic crisis and Fascism drove hundreds and hundreds of people and families out into the world. Before the outbreak of the Second World War there was much poverty in the area of Ilirska Bistrica, and after the war life was difficult, too.

Nowadays everything is different, people no longer emigrate, but just travel to work to the nearby larger towns such as Ilirska Bistrica, Pivka and Postojna. All of them still spend some time working on the farm or breeding animals so as to increase their incomes from their factory jobs. Only a few real farmers remain. In some villages there are hardly any left, whereas elsewhere only two or three live off the land. Industry is the magic which has brought a lot of good things to all these places, and the standard of living has never been higher than it is today.

THE STAG AND THE LARK

“Now you don't need anything else. You've got everything”, says Berta Dougan from Cleveland, who with her husband spent all the weeks of last summer with his relatives, the Dougans, from Šembilje near Ilirska Bistrica.

Over the last few years emigrants have been visiting the towns and villages around Bistrica in mass. Albina Mršnik from America, who emigrated from Knežak when she was still a little girl and when her family was the poorest in the village, was visiting her birthplace already for the sixth time, whereas some American Slovenes from these towns and villages have already visited their homeland ten times. Albina Mršnik says: “How everything has changed! How much better life here is now! One can hardly believe one's eyes”.

There is now a brand-new asphalted road running from Bistrica via Šembilje, Knežak, and Zagorje to Pivka. Maybe in time it will become the main road for traffic between Postojna and Rijeka, as it was once for Austria and, in parts, in the times of the Ancient Romans. It is a real joy to return to one's old town or village along such a road. Berta Dougan's husband, Jože Dougan cannot tear himself away from his own homeland and return to Cleveland. For weeks and weeks he stayed at Šembilje, and told us the following: “Fifty years ago, when I was leaving for America, there was very bad poverty here, now it's quite a different story. You've got everything that we have on the other side of the Atlantic, and something extra, too. Every morning I get up at five o'clock and then walk up on the nearby hills, listen to the cuckoos, and enjoy watching the sun rise; the dew is like silver, I listen to the larks, they're my favourites. I'm a hunter and in 1973, when I was here on an visit I went hunting no less than eightytwo times. I remember that I once had a stag right in front of me, but I didn't notice it because I was listening too intently to a lark”.

That's the something extra. That and the relaxed life in these villages, which were for centuries subjected to poverty, and now “you've got everything and you don't need anything else”. This is the reason why people like to return here, and the reason why the local people like to stay, too. Nobody thinks of going abroad anymore. Because they don't have to.

"ALL THE WORLD": A NEW BOOK SERIES

Yugoslavia's political and economic contacts with the non-aligned countries are being constantly strengthened, but we are not yet familiar enough with their culture, their literature or film production, for instance.

In order to promote closer cooperation in the field of literature and to acquaint Yugoslav readers at least in some measure with the works of the more important writers of these friendly non-aligned countries, several of our publishing-houses have agreed to start publishing a book series to be entitled "Ves svet" ("All the World"), in which works from the literature of these countries will be published. The works are to be translated into several of the languages of the Yugoslav nations and nationalities. This year the first six books of this series are to appear. Who are these authors and what do they tell us?

The works of the Peruvian writer Manuel Scorso have been translated into many of the world's languages. His new novel "Bells for Rankas", which is an exceptional example of modern progressive prose, is to be published in the series "All the World".

The other representative of South America is the Venezuelan Romulo Gallegos, who is also a well-known writer of prose. His contribution will be the novel "Kanaima", which was published in 1945.

The rich literature of India, which is very little known in Yugoslavia, will be presented by Balanchandra Radžan with his novel "The Dark Dancer", which was written in 1958. In the reviews of our publishing-houses it has been written that this book reaches high literary standards, when it demonstrates the essential problems of today's Indian culture: a contrast between Europe and India, and the confrontation between the Hindus and the Moslems. Three books will be presented by African writers. The first one is a novel from Nigerian literature. It is entitled "God's Lightning", and its author is Činua Akibe. Akibe is one of the leading writers of his country, and his book tells about the conflicts and changes taking place in the country districts of the Nigeria of today. The Algerian writer Mohamed Dib is not in fact a true representative of Arab literature, for he writes in the style of the French school. The novel of his which is included in the series is entitled "Who remembers the sea"; it was published in Paris in 1962 and shows an atmosphere of a lyrical experience of the world. All the drama of the occupation is not created with respect to the outside events, but as the silent disintegration of the personality. The sixth book will be from Egypt. Jusuf Idriz, a writer of the middle generation, has been chosen to represent this country. His fifteen stories and shorter novel "Sin" form a thematic and literary-aesthetic whole. Idriz is a progressive and exceptionally social writer, he knows Egyptians well, "their nature and soul, their unlimited patience and suffering, their hope for better times"; the heroes of Idriz's stories are farmers, workers, seasonworkers, shepherds, people who are lost at the bottom of the social scale.

THE FILM FESTIVAL OF THE NON-ALIGNED COUNTRIES IN ZAGREB

The idea of a film festival of the non-aligned countries to be held in Zagreb (a "Biennale") has been around for several years and it is now certain to be realized next spring. The development of films in many of these countries is still an unknown, which can however provide many

pleasant surprises. We know that by means of films the non-aligned countries show the world their culture and their sovereign national existence. It is a well-known fact that some of these countries, for example India, have a gigantic production of films, of which only a very small number reach our viewers and those of the so-called developed world. There are definitely cultural barriers between the developed and the undeveloped (although they are frequently of man's making), and it is not easy to break them down. A festival of these films in Europe, in non-aligned Yugoslavia, would certainly contribute to an affirmation of the creative activity of the non-aligned countries and bring out into the open those regions which is still living "in the shade". The themes of their films mostly show the struggle against all forms of imperialism and the struggle for the national and social conscious of a people, which must create its own kind of socialism and its own view of the world. These works frequently show numerous ethnic, ethnic, national and tribal conditions which are characteristic for the world of the undeveloped, and for the poorer nations of the world. The film festival of developing countries would thus have a complete moral justification. This festival will be of great importance for our film industry, too, especially as within this festival a retrospective showing of Yugoslav films will be made.

The festival is to be held every alternate spring in Zagreb. At the first festival the following countries will be taking part: Algeria, Guinea, Morocco, Nigeria, The Ivory Coast, Senegal, Tunisia and Egypt from Africa, India, Iraq, Iran, North Korea, Kuwait, Syria and Vietnam from Asia and Argentina, Bolivia, Brazil, Columbia, Cuba, Peru, and Venezuela from South America. Progressive film-makers from Chile, who are making films outside their own country, will be showing their works, too.

Thus both the book series "The Whole World" and the Film Festival of the Non-Aligned Countries in Zagreb are new contributions of Yugoslavia to the idea of and realization of non-alignment as an element of our foreign policy; at the same time they will be first-class artistic events in their own right.

YUGOSLAVS ABROAD — FOREIGNERS IN YUGOSLAVIA

In 1976, 16 million exits were registered by Yugoslavs travelling abroad. This figure, compared with the size of the population (just over 21 million), ranked Yugoslavia second in the world, behind Canada, according to OECD data. Yugoslav tourists spent a total of around 1,000 million dollars abroad last year.

In the same year, according to frontier records, foreigners crossed into Yugoslavia 37 million times and, according to official statistics and estimates, spent about 1,200 million dollars in this country.

Such extensive travel by Yugoslavs abroad is encouraged by a number of factors.

To begin with, the Constitution entitles every Yugoslav citizen to own a passport, which he is issued within 10 days of applying for it. This he many do by mail, via a travel agency, or by submitting his application directly to the relevant Internal Affairs department. Upon obtaining a passport, he may, if he so wishes, cross the border every day in any direction and without securing beforehand any sort of permit or approval.

Yugoslavia has so far abolished visas on a reciprocal basis with 42 countries.

Moreover, the dinar, Yugoslavia's national currency, may be exchanged at the official rate almost everywhere in the world.

The beaches of Dalmatia are considered among the finest in Mediterranean. Photo: Janez Zrnc

Every Yugoslav citizen may open a foreign-exchange bank account deposit any amount of foreign currency in it, and use it at will. This means that he may also take unlimited amounts of it out of the country, while the bank guarantees him the secrecy and inviolability of his account.

There are around three million Yugoslav emigrants living abroad, including over 700,000 migrant workers, most of whom are employed in West Germany and other Western European countries. This fact also increases the need for travel abroad.

The largest number of exits by Yugoslavs were registered in the past year on the frontier crossings into Austria (over 6.5 million), Italy (over 5 million), Hungary and Greece (over 1 million in each case).

Already in 1975, OECD figures for countries which register and disclose the number of exits abroad of their citizens showed Yugoslavia as taking second place (next to Canada) in the number of exits compared with the number of inhabitants. According to the same source (the publication *Tourist Policy and International Tourism in OECD Member-Countries*, Paris, 1976), 6.5 million French citizens travelled abroad in 1975, 2.5 million Japanese, 4.7 million Dutch, 11.4 million British, 23 million US citizens.

No doubt an important factor contributing to the extensive scope of tourist travel to Yugoslavia and of travel by Yugoslavs abroad is the exceptional degree of liberalization of frontier formalities which, it may safely be said, have been reduced to a minimum. Yugoslavia has waived visas for tourist travel on a basis of reciprocity with 42 countries, but even the citizens of countries as yet unprepared to share Yugoslavia's declared readiness to abolish visas on a reciprocal basis are issued with a Yugoslav visa by the shortest and simplest procedure possible, either at any of

the diplomatic-consular missions of Yugoslavia (within 24 hours at the most) or at any of Yugoslavia's entry points (including airports).

Furthermore, Yugoslavia is still the only country in the world which allows citizens of all countries with which she has regular diplomatic relations to enter her territory for tourist purposes without a passport. Namely, lacking a regular passport, foreign nationals may obtain a 30-day tourist pass (at a minimum charge) at any frontier post upon presentation of an identity card or any other kind of identification paper. This facility is used by hundreds of thousands of visitors from various countries, especially those in which the issue of travel documents entails considerable expenses.

Yugoslavia is entering the 1977 holiday season with several more features which further enhance her reputation as one of the most attractive tourist countries in Europe.

For one thing, the hotel managements have agreed to keep prices in 1977 down to last year's level. The hotel price-lists, just released, confirm this. An analysis of pension charges (made by the Tourist Union of Yugoslavia and covering 142 sample hotels with altogether 61,377 beds — of L, A and B category) has shown the average pension rate per person in a double room in a B category hotel on the Adriatic Coast to have been actually lowered — to 10.31 dollars as compared to 10.43 dollars in 1976. The average price per person for full board in an A category hotel has gone up only insignificantly — to 13.95 dollars from 13.92. Viewed by regions, the decrease in pension rates is most marked in Istria and on the northern Adriatic Coast.

Prices in private rooms, camps and hotels are also on the whole at last year's level, and somewhat below in some instances.

Yugoslavia's competitive strength on the world tourist markets is confirmed by data published in the West German press. In its issue dated March 12/13, the economic journal, *Handelsblatt*, mentions in a survey of the buying-power of the West German mark in Europe's main tourist countries that it is highest in Yugoslavia (50 % higher than in the Federal Republic of Germany, as compared with +40 % in Italy, +39 % in England, +10 % in Spain, etc.). The calculation was based on the prices of hotel services, meals, transport fares and petrol. As in previous years, the figures were furnished by the Federal Statistics Office of the German Federal Republic and processed by the Kommerzbank.

The quality of the service will be improved and the choice widened this year. A number of new hotels and other facilities have been built in various parts of the country. Yugoslavia's accommodation capacity now amounts to about 970,000 beds in various types of establishment.

Bearing in mind the fact that the price of petrol may significantly influence the choice of destination by motoring tourists, who make up just over 60 % of the total number of tourists visiting Yugoslavia, the Yugoslav Government has made provision for foreign tourists to be able to obtain petrol for coupons at a 20 % discount. Since the discount offered is quite substantial, the interest evinced by foreign automobile and touring clubs, banks and other agencies in obtaining petrol coupons from the Automobile Association of Yugoslavia is incomparably greater than in previous years.

The openness of Yugoslavia in both directions, further extensive improvements in the tourist trade and her obvious competitive strength on the tourist markets, coupled with her much admired scenic and cultural-historical attractions — hold out the promise of another successful season.

From "Review"

PÁGINA EN ESPAÑOL

A USTEDES, EL REDACTOR

Queridos lectores! Para muchos de Uds. que habéis nacido ya sea en el Norte o Sur de América, Australia o en alguna de las naciones transoceánicas (como llamamos a vuestras naciones aquí en Europa), el nombre de nuestra revista — Rodna Gruda — Tierra Natal no tiene el mismo significado o importancia que lo tenía para vuestros padres. Lógico, ellos habían nacido en éste su «viejo hogar». Sin embargo me siento feliz cuando oigo pronunciar estas dos palabras por alguno de Uds. Especialmente cuando lo hacen con el acento español o inglés. Seguramente para algunos este título se oye como un poco pasado de moda, sin embargo el significado de estas dos palabras — Rodna Gruda — ustedes mismos les habéis dado forma y sentido. Porqué? Pues representa la revista que vuestros padres esperan con ansiedad por venir de aquellos lugares donde nacieron, por escribir de todo aquello donde nacen vuestras generaciones.

En Eslovenia y también en toda Yugoslavia encontramos a menudo jóvenes que buscan las raíces de sus antepasados. O el así llamado árbol genealógico! Algunos de ellos saben apenas pronunciar una o dos palabras, sin embargo son suficientes para demostrar el entusiasmo y deseo de conocer más en detalle nuestro país, su riqueza cultural e histórica y el papel que juega el mismo dentro del mundo actual. Y justamente ésta, vuestra revista les ayudará a ello.

Fuera de la frontera de nuestro país viven varios cientos de miles de eslovenos. Ellos representan el puente de unión y amistad con los países donde habitan. Ellos representan la cooperación y los lazos de fraternidad deseados. Nos sentiremos muy contentos al saber que también Uds. colaboran con ellos para que esos lazos de unión se conserven y amplíen también aún más en la segunda, tercera y sucesivas generaciones de emigrados eslovenos que están desparramados por el mundo. Por ello, gracias, gracias a todos ustedes. Gracias a todos los que colaboran y han colaborado hasta ahora enviándonos donaciones para nuestra revista.

Invitamos a todos aquellos lectores que quieran escribir, ya sea en esloveno o en el idioma materno del país de nacimiento o lengua que usan diariamente, lo hagan a nuestra redacción. Escriban qué es lo que más les interesa de Yugoslavia, o cómo han vivido en ella, o cuándo la han visitado y qué es lo que les ha dejado en el recuerdo, o cómo ven Uds. la tierra de vuestros padres, etc.

A todos los lectores y colaboradores de la revista Rodna Gruda — Tierra Natal — les deseo un FELIZ y PROSPERO AÑO NUEVO 1978!

Jože Prešeren

LITERATURA

Los contactos políticos y económicos que mantiene Yugoslavia con los países no alineados son al pasar de los años cada vez más sólidos y reales. Sin embargo conocemos muy poco de la cultura de sus pueblos, por ejemplo concretamente de su literatura o del arte cinematográfico.

COLECCIÓN DE LIBROS »TODO EL MUNDO«

En busca de una colaboración mucho más intensa en el campo de la literatura y con miras a brindar a los lectores yugoslavos una visión conceptual de los más destacados escritores de los países no alineados, algunas de las casas editoras más importantes de nuestro país se pusieron de acuerdo para comenzar a editar en forma conjunta la colección »Todo el mundo«. La misma contendrá las más destacadas obras literarias de los países no alineados. Las mismas serán traducidas a varios de los idiomas de nuestras distintas nacionalidades. Este año se editarán los primeros seis libros de esta colección. Quiénes son sus autores y qué nos brindarán?

Al conocido escritor peruano Manuel Scorso ya lo traducen a varias lenguas, mejor dicho idiomas universales. En la colección »Todo el mundo« editaremos su novela »Las campanas de Rankasa«, la misma es un ejemplo de la prosa contemporánea.

Otro representante sudamericano es el venezolano Rómulo Gallegos a quien conocemos, mejor dicho quien es a su vez conocido como un excelente prosista. Lo presentaremos con su novela »Kanaima«, la misma fue escrita en el 1945.

La riqueza de la literatura hindú, la cual conocemos poco o nada, la representará Balanchandra Randzan con la novela »El bailarín oscuro«, escrita en el 1958. Nuestras editoriales aseguran que esta obra alcanza un valor literario incalculable. La misma nos presenta el problema clave o esencial de la cultura hindú actual: el encuentro cara a cara entre Europa e India y la confrontación entre los hinduístas y musulmanes.

El continente africano estará representado por tres libros. La literatura nigeriana con la novela »El rayo divino« del autor Chinua Akiba. Akiba es uno de los escritores que están a la vanguardia de su país. Su libro nos habla de las contradicciones y cambios que vive el campesinado nigeriano actual.

El representante de la literatura árabe es el escritor Mohamed Dib de Algeria, quien usa el estilo de la escuela francesa. La novela incluida en la colección se intitula »Quien recuerda el mar«, ésta fue editada en Paris en el 1962 y presenta el espíritu lírico de la vida mundana, cosmopolita, diaria. El drama de la ocupación no lo hace aparecer como un suceso exterior sino como el derrumbamiento de la personalidad.

El sexto libro representará a Egipto y fue elegido para ello Jusuf Idriz, escritor de la generación media. Sus quince cuentos y la novela corta »Pecado« representan una totalidad temática y estética de la literatura árabe. Idriz es un escritor esencialmente progresista. Conoce muy bien a su pueblo, es decir a Egipto... « su naturaleza y alma, su sufrimiento sin límites y el enorme sacrificio por conseguir algo, su esperanza en tiempos mejores... « Los héroes de los cuentos de Idriz son campesinos, peones, obreros comunes y a destajo, pastores, etc, es decir gente que está perdida en el fondo de la escala social.

NAROČAJTE PRI SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

LP GRAMOFONSKE
PLOŠČE

ANSAMBEL AVSENIK

Kjer pesem in veselje — dvojna
V deželi glasbe — dvojna
Zlati zvoki — dvojna
Slovenija od kod lepote — dvojn.
Lovske laži
Odmev s Triglava

ANSAMBEL LOJZETA SLAKA

Popotnik — dvojna
Mavrica — dvojna
Pod Gorjanci je otoček
Visoko nad oblaki
Titanic

ANSAMBEL MIHE DOVŽANA

Dimnikar, ki nosi srečo
Pot do srca

ANSAMBEL T. KMETCA

Ljubezen pod marelo
Pozdrav Slovenskih goric

ANSAMBEL F. MIHELICA

Cerkniško jezero — dvojna
Se Ribničan spremenil ni
Dolina ribniška

KVARTET »DO« — J. Kampič

Oblaki so rudeči
Pesmi Slovenije

ALPSKI KVINTET

Slavni ribič

ANSAMBEL V. PETRIČA

Pohorje

ANSAMBEL T. ŽAGARJA

Gobar Jaka

ZADOVOLJNI KRANJCI

Mi se 'mamo radi

20 LET VESELI PLANŠARJI

ANSAMBEL J. KREŽETA
Res je čuden ta naš svet

ANSAMBEL F. POTOČARJA
Pri zlati kapljici

ANSAMBEL ŠTIRJE KOVAČI
20 let polk in valčkov

SLOVENSKI OKTET
Nocoj pa oh nocoj

KOR. AKADEMSKI OKTET

Kaj ti je deklica
Pojdem u Rute
Tamkaj za goro

SREČANJE OKTETOV
Šentjernej

MOŠKI KOM. ZBOR CELJE
Sloven'c Slovenca vabi

MOŠKI PEVSKI ZBOR
MARIBOR

Že čriček prepeva

BRATJE IPAVEC

Slov. narodne — razni zbori

KOROŠKI PEVSKI ZBORI

Oj ti španič moj
Ob Zilji in Dravi
Tam dov za Dravo

OKTET GALLUS

Dve utvi

UČITELJSKI PEVSKI ZBOR

Adamič — Kaj b'jes tebi dav

MLADA PESEM — otroški zbori

PARTIZANSKI PEVSKI ZBOR

Pesem o svobodi
Himne — žalostinke

GORENJSKI SLAVČEK — opera
v 3 dejanjih — A. Förster

NOVO! IZŠEL JE JUBILEJNI, 25.

SLOVENSKI KOLENDAR 78

- je občutno obsežnejši kot druga leta
- prinaša vrsto zanimivih sestavkov o Sloveniji
- veliko dokumentarnega gradiva o Slovencih po svetu
- prinaša izbrano sodobno leposlovje
- ilustriran je z več kot tristo barvnimi in črno-belimi slikami
- posebno pozornost posveča 200. obletnici prvega pristopa na Triglav

Cena je nespremenjena:

90.— dinarjev ali 5.— USA dolarjev
oziroma enakovrednost v drugih valutah
Naročite ga takoj, priporočite ga tudi svojim
znancem in prijateljem!

Pišite na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
CANKARJEVA 1/II, p. p. 169
61001 LJUBLJANA — SLOVENIJA
JUGOSLAVIJA

**KER JE PAVLIHOVA PRATIKA
VESELA, DEBELA, BRANA IN ISKANA,
JO NAROČAM!**

ime in priimek .....

točen naslov .....

Naročilnico izpolnite, izrežite in pošljite na naslov:

PAVLIHA, Ljubljana, Gradišče 4, Jugoslavija.

Cena za tujino je 40 dinarjev oziroma ustrezen znesek
v tuji valuti. Plačate lahko po mednarodni poštni nakaznici.

Novi in del starega Breginja po potresu (foto: Janez Zrnec)

